

Chris Carling
Aino Jauhiainen

Aggredi

- menetelmä

HelsinkiMissio

www.helsinkimissio.fi

Copyright © 2023

Kirjoittajat: Chris Carling & Aino Jauhiainen

Julkaisun nimi: Aggredi-menetelmä

Julkaisija: HelsinkiMissio

Ulkoasu ja taitto: Marke Koo Oy

Toinen uudistettu painos 2024

ISBN 978-952-69977-3-5

Aggredi- menetelmä

Chris Carling
Aino Jauhiainen

ESIPUHE

Aggredin matka käynnistyi vuonna 2006, jolloin toiminta sai ensimmäisen nelivuotisen projektirahoituksen Raha-automaattiyhdistykseltä. Ajatuksena oli jo tuolloin rakentaa jotain pysyvää, joka pystyisi vastaamaan myös kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden ihmisten psykososiaalisen tuen tarpeeseen. Jotain sellaista, joka kunnioittaisi ja arvostaisi ihmisiä heidän tekojensa takana. Näillä ihmisillä on oma historiansa, johon usein kuuluu tekijyyden lisäksi myös oma uhritausta. Onkin hyvä muistaa, että väkivaltarikolliseksi ei synnytä vaan kasvetaan. Auttamalla näitä tämän sukupolven tekijöitä voidaan katkaista ylisukupolvisen väkivallan perintö.

Vuodet vaihtuivat ja matkalla maailma muuttui. Kouluampumiset, Syyrian tilanne, ISISin nousu, pakolaisaalto, äärioikeiston liikehdintä sekä järjestäytyneiden rikollisryhmien kasvu muokkasivat Aggredin kohderyhmää ja asiakaskuntaa. Vuosien aikana Aggredin työryhmä on kasvanut ja Aggredit toimivat jo kuudella eri paikkakunnalla. Moni asia on muuttunut, maailma on muuttunut, mutta yksi asia on säilynyt ennallaan. Se on se tapa, jolla Aggredeissa kohtaamme ihmisen: kunnioittaen, arvostaen ja tuomitsematta.

Aggredin työryhmä kiittää kaikkia toiminnan kehittymiseen vaikuttaneita yhteistyökumppaneita ja asiakkaita. Erityiskiitos myös Keskusrikospoliisin Antti Hyyryläiselle ja Rikosseuraamuslaitoksen Sami Peltovuomalle, jotka antoivat tärkeän panoksensa ”Rikollisista ryhmittymistä irtautujat” -kappaleen työstämiseen.

Petri Salakka, väkivaltatyön päällikkö

KIITOKSET

Aggredin työryhmä haluaa kiittää kaikkia toiminnan kehittymiseen vaikuttaneita yhteistyökumppaneita ja asiakkaita.

Menetelmäkirjan kirjoittajat haluavat kiittää kaikkia, jotka ovat omalla asiantuntemuksellaan ja panoksellaan edesauttaneet uuden ja päivitetyn Aggredin menetelmäkirjan julkaisemista ja mahdollistaneet sen. Erityiset kiitokset Aggredin asiakkaille, jotka istuivat kanssamme alas ja kertoivat meille oman elämänsä tarinoita ja kokemuksiaan Aggredista; Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle, joka valotti meille seuraamus-käytännön prosesseja, ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tohtorikoulutettava Emma Villmanille kirjan kriminologisten osuuksien tarkastamisesta.

Kiitos Helsingin Aggredin työryhmä: Perttu Honkanen, Kriko Huhta, Sami Keihäri, Miika Mehmet, Heli Ritvanen, Petri Salakka ja Jani Väisänen kirjan tekemiseen osallistumisesta ja erityisesti väkivaltatyön asiantuntijuutenne jakamisesta.

Chris Carling & Aino Jauhiainen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	9
1.1 VÄKIVALTARIKOLLISUUS SUOMESSA	11
Pahoinpitelyt	12
Henkirikokset	14
2. ASIAKASOHJAUTUVUUS JA ASIAKASSUHTEN PROSESSI	16
2.1 ASIAKKAIDEN TAVOITTAMINEN	17
2.2 ASIAKKAIDEN OHJAUTUMINEN AGGREDIIN RIKOSSEURAAMUSLAITOKSELTA	19
Rikosseuraamuslaitoksen prosessit ja ohjautuminen Aggrediin	20
Rikosseuraamuslaitoksen ja Aggredin yhteistyön perustana oleva lainsäädäntö.	23
2.3 ASIAKASPROSESSI AGGREDISSA	25
Ensikontakti	25
Kiinnittämismuutokset	26
Asiakassuhteen käytännöistä.	29
Kollegiaalinen työtapa	29
Asiakassuhteen päättämisen käytännöistä	30
3. VÄKIVALLAN MONINAISUUS	31
3.1 IMPULSIIVINEN VÄKIVALTA	33
3.2 HARKITTU VÄKIVALTA	34
Välineellinen väkivalta	34
Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvä väkivalta	35
Ääriajatteluun kytkeytyvä väkivalta	36

3.3 ANTISOSIAALINEN VÄKIVALTA	37
Sisäisestä eristäytymisestä johtuva väkivalta	38
Joukkosurmasta fantasiointi	38
4. AGGREDIN ASIAKASTYÖ	40
4.1 SIJAINTI JA TAPAAMISTILAT	41
Avotoimisto	45
4.2 MITEN TYÖRYHMÄSSÄ TYÖSKENELLÄÄN VÄKIVALLAN PARISSA?	45
Ammatti-identiteetin ja oman persoonan tasapaino	49
Samaistumisen ja tietämättömyyden tasapaino	50
Yksilö- ja rakennäkökulman tasapaino	53
4.3 TYÖMENETELMÄN TAUSTATEORIAM:	
KONSTRUKTIONISMI, LEIMAAMINEN JA DESISTANSSI	54
Sosiaalinen konstruktionismi	55
Elämänkaarikriminologia, desistanssi ja leimaantuminen	56
4.4 ASIAKASTYÖN TAVOITTEET	61
Kiinnittäminen	62
Ennen asiakkaan tapaamista	62
Ensimmäiset kolme tapaamista	63
Tapaamisten jälkeen	65
Miksi asiakkaat keskeyttävät Aggredin?	70
Asiakkuuden päättyminen	72
4.5 AGGREDI-MENETELMÄ KÄYTÄNNÖSSÄ	74
Reflektiivinen dialogi	74
Käytännön apu: tuettu palveluohjaaminen ja arkielämän organisointi	77
Valmentaminen	79
Sparraus	81

4.6 VÄKIVALLASTA IRTAUTUMISEN HAASTEITA	83
Arkielämän organisointi	83
Yksinäisyys ja uusien sosiaalisten suhteiden luomine	84
4.7 AGGREDILAISEN EETTINEN TOIMINTATAPA	88
5. TYÖHYVINVOINTI	91
6. RIKOLLISISTA RYHMITTYMISTÄ IRTAUTUJAT	96
Exit KRP -toiminta: järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautujat.	97
6.1 IRTAUTUJATYÖ RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESSA	98
6.2 IRTAUTUJA -ASIAKKAAT AGGREDIN ASIAKASTYÖSSÄ	101
6.3 IRTAUTUMISPROSESSIN ERI VAIHEET	103
6.4 IRTAUTUMISPROSESSIN KESKEISET RAAMIT.	105
6.5 IRTAUTUMISPROSESSIN EETTISET PERIAATTEET	106
7. ASIAKASKERTOMUKSIA AGGREDISTA	108
7.1 JIMIN TARINA	110
7.2 LAURAN TARINA	115
7.3 JOONAKSEN TARINA.	119
8. TUTKIMUS AGGREDISTA	123
2019.	124
2014.	127
2012.	128
LÄHTEET	129

JOHDANTO

1. JOHDANTO

Vuonna 2006 poliisin, sosiaalityön ja HelsinkiMission yhteistyön pohjalta käynnistetyn Aikalisä-projektin tarkoituksena oli tuottaa apuvälineitä väkivaltakokemusten läpikäyntiin ja prosessointiin. Palveluiden tarve osoittautui Aikalisän aikana ennakoitua suuremmaksi ja asiakkaiden problematiikka monimuotoisemmaksi. Näiden kokemusten perusteella toimijat hakivat jatkohanketta, Aggredia, tarkoituksenaan edelleen kehittää väkivaltatyön menetelmiä vastaamaan paremmin asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden tarpeita.

Toiminnan tavoitteena oli luoda kumppanuuteen perustuva järjestelmä, joka mahdollistaisi nopean ja tehokkaan puuttumisen väkivallan takia vaikeuksiin ajautuneen asiakkaan elämään väkivalta- ja syrjäytymiskierteen katkaisemiseksi. Vuosien myötä asiakastyö jatkui ja juurtui, kehittyi ja määritti itsensä jatkuvasti uudelleen asiakkaiden ja työntekijöiden vuorovaikutuksen pohjalta. Nykyään Aggredi tarjoaa psykososiaalista tukea kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin ja katuväkivaltaan syyllistyneille henkilöille kuudella eri paikkakunnalla Suomessa.

Vuonna 2012 ilmestyi Aggredin ensimmäinen menetelmäkirja. Menetelmäjulkaisun kirjoittajat, Tuula Kekki ja Petri Salakka, sanallistivat ensimmäistä kertaa paperille Aggredin työmenetelmää ja niitä kokemuksia, joita toiminnasta on kertynyt väkivaltarikoksiin syyllistyneiden henkilöiden kanssa tehtävässä työssä. Menetelmäkirja yhdisti taidokkaasti väkivaltatutkimusta ja käytännön kokemuksia sekä valotti väkivaltatyön arkea yleistajuisesti.

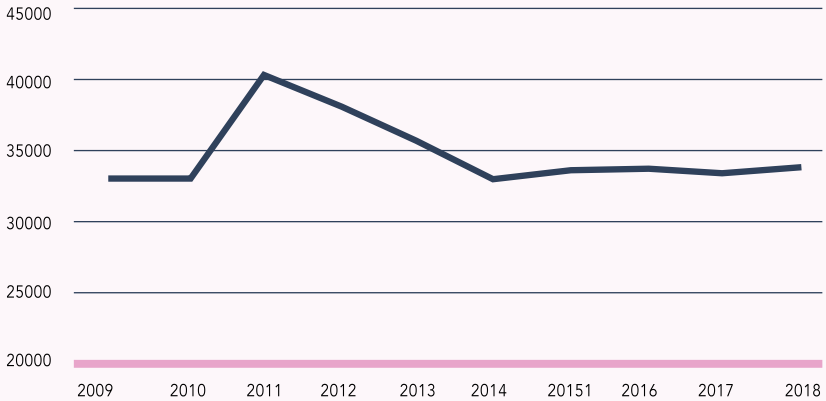
Reilun kymmenen vuoden jälkeen ohjelman tavoite on yhä sama, eivätkä menetelmän ydinperiaatteet ole muuttuneet. Aggredi on levinnyt Hel-

singistä uusiin kaupunkeihin ja päässyt tavoittamaan yhä laajemmin ohjelmasta kiinnostuneita. Aggredin työmenetelmät ovat kuitenkin jatkaneet kehittymistään, osin myös Aggredista tehdyn tutkimuksen perusteella. Käsillä oleva teos on näin ollen uusi, päivitetty Aggredin menetelmäkirja. Uuden menetelmäkirjan pyrkimyksenä on nostaa esille Aggredin työmenetelmää ja käytäntöä kokonaisvaltaisesti asiakasohjautuvuudesta ohjelman päättymiseen asti. Menetelmäkirjassa on pyritty avaamaan Aggredin tapaa työskennellä väkivallan parissa käytännönläheisesti ja konkreettisesti, kuitenkin tutkimuspohjaa ja taustateoriaa hyödyntäen. Kirjassa esitellään myös asiakkaiden kokemuksia Aggredin prosessista sekä Aggredista tehtyä tutkimusta. Kirja on tarkoitettu palvelemaan niin Aggredin asiakkaita, työntekijöitä ja yhteistyökumppaneita kuin Aggredista sekä väkivaltatyöstä kiinnostuneita.

1.1 VÄKIVALTARIKOLLISUUS SUOMESSA

Valtaosa Suomessa ilmi tulevasta väkivallasta on luonteeltaan suhteellisen lievää. Vuonna 2018 poliisin tietoon tuli 33 639 pahoinpitelyrikosta, 355 henkirikoksen yritystä ja 95 kuolemaan johtanutta väkivaltarikosta. Väkivaltarikollisuuden taso on pysynyt viime vuosikymmeninä suhteellisen tasaisena. Henkirikostaso on puolestaan viimeisiä vuosia lukuun ottamatta laskenut tasaisesti (Näsi & Danielsson, 2019).

PAHOINPITELYT

Poliisin tietoon tulleet pahoinpitelyrikokset 2009–2018 (Näsi & Danielsson, 2019).

Alkoholin kulutus on Suomessa yhdistetty pahoinpitelyrikollisuuden tasoon, mutta alkoholinkäyttöön yhdistettävien rikosten osuus on pudonnut miltei 20 prosenttia viimeisen 10 vuoden aikana. Väestön ilmoittamisalttius, lainmuutokset sekä poliisikontrollin kohdistaminen ja teho vaikuttavat osaltaan myös tilastoidun väkivaltarikollisuuden määrään. Vuonna 2011 lakia muutettiin niin, että pari- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvät lievät pahoinpitelyt siirtyivät virallisen syytteen alaisiksi, ja tuolloin pahoinpitelyrikosten kokonaismäärä nousi merkittävästi. Vuonna 2018 rikosten kokonaismäärä oli kuitenkin laskenut samalle tasolle, jolla se oli ennen vuoden 2011 syyteoikeuden muutosta. Viime vuosina pahoinpitelyrikosten määrä on pysynyt suhteellisen vakaana (Näsi & Danielsson, 2019).

Aiempiä vuosina poliisin tietoon tulleista pahoinpitelyrikoksista suurin osa on tapahtunut julkisilla paikoilla. Osuus yksityisissä tiloissa tehdyistä pahoinpitelyistä on kuitenkin noussut tasaisesti kuluvan vuosituhannen ajan ja 2011–2018 yksityisissä tiloissa tehtiin enemmän pahoinpitelyrikkoksia kuin julkisilla paikoilla (Näsi & Danielsson, 2019).

Väkivallan tekijä ja uhri tuntevat usein toisensa. Vuosien 2007–2013 RTST-tietokannan mukaan poliisin tietoon tulleista lievistä ja perusmuotoisista pahoinpitelyistä hieman alle kolmasosa oli tuttavien välistä väkivaltaa.¹ Törkeistä pahoinpitelyistä lähes 40 prosenttia ja henkirikosten yrityksistä reilu 45 prosenttia oli tuttavien välistä väkivaltaa (Näsi & Danielsson, 2019).

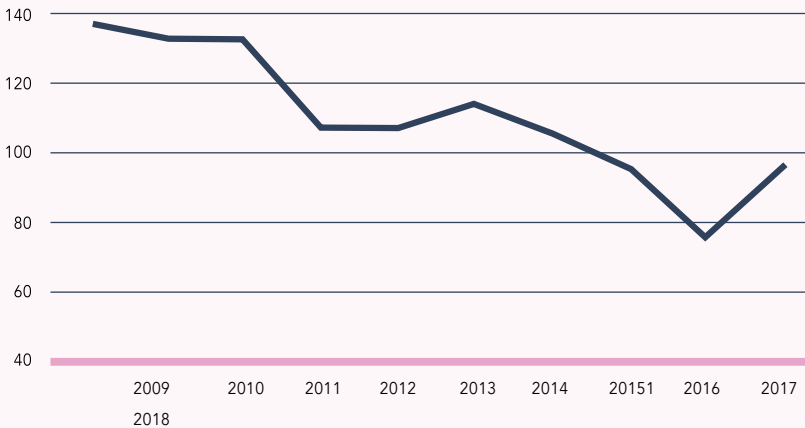
Miessukupuoli ja nuori ikä ovat selkeitä väkivallan riskiä nostavia tekijöitä. Myös sosiaalinen syrjäytyminen kytkeytyy väkivaltarikollisuuteen (Aaltonen, 2013). Asunnottomuus, matala koulutus, alhainen ammattiasema ja pienet tulot altistavat väkivaltarikollisuuteen. Syrjäytyneiden nuorten elämänpiirissä väkivalta voi olla arkipäiväistä, ja näistä tapauksista vain murto-osa tulee poliisin tietoon (Aaltonen, 2010).

Uhritutkimuksissa on havaittu, että naisten väkivaltakokemukset tapahtuvat useimmiten työpaikalla tai työtehtävien yhteydessä. Tutkimusten mukaan suuri osa naisiin kohdistuvasta väkivallasta on yksityisasunnoissa tapahtuvaa lähi- ja parisuhdeväkivaltaa (Siren, Aaltonen & Kääriäinen, 2010; Honkatukia, 2011; Piispa & Heiskanen, 2011). Miesten osalta puolestaan korostuvat julkiset ja puolijulkiset tilat, mukaan laskettuna baarit ja ravintolat. Alkoholin kulutus näyttää lisäävän väkivaltaisuuksia, mutta se näyttää myös lisäävän riskiä joutua väkivallan, ryöstön tai omaisuusrikoksen uhriksi (Näsi & Danielsson, 2019).

¹ *Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin luoma Rikosten teonpiirteiden seuranta- ja tutkimusrekisteri (RTST)*

Pahoinpitelyjä tapahtuu hieman enemmän kaupungeissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla. Rikollisuustaso on matalin maaseutumisissa kunnissa. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä laski kaikissa kuntatyypiryhmissä vuodesta 2011 vuoteen 2014 asti, mutta sen jälkeen luku on pysynyt lähes muuttumattomana (Näsi & Danielsson, 2019).²

HENKIRIKOKSET

Poliisin tietoon tulleet kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset 2009–2018 (Lehti & Suonpää, 2019).

² Pääkaupunkiseutu; muut kaupunkimaiset; taajaan asutut; maaseutumaiset

Vuonna 2018 poliisiin tietoon tulleiden kuolemaan johtaneiden väkivaltarikosten määrä oli 95. Henkirikosten määrä kasvoi 28 prosenttia edellisestä vuodesta. Väestöön suhteutettuna kuolleisuus oli 100 000 asukasta kohti 1,2. Vaikka kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset ovat lisääntyneet vuosien 2017 ja 2018 välillä, on henkirikollisuuden taso tätä ennen ollut laskussa. 1990-luvulta alkaen sekä miesten että naisten tekemät henkirikokset ovat vähentyneet tasaisesti niin Suomessa kuin muissa nousevan talouden maissa (Lehti & Suonpää, 2019). Suomessa henkirikokset keskittyvät pääsääntöisesti miesten väliseen väkivaltaan. Henkirikosten uhrit ovat yleensä keski-ikäisiä, kun taas tekijät ovat uhrejaan nuorempia.

Nuorten keskuudessa henkirikoksia tapahtuu enemmän julkisissa paikoissa vanhempiin ikäryhmiin verrattuna. Valtaosa henkirikoksista tapahtuu kuitenkin yksityisasunnoissa. Henkirikoksia tapahtuu yleisimmin toistensa tuntevien osapuolten kesken. Miesten kohdalla tekijä on tavallisemmin uhrin tuttava, kun taas naisten kohdalla tekijä on tavallisemmin tämän puoliso, kumppani tai entinen kumppani. Henkirikosten tekijöillä havaittuja yleisiä ongelmia ovat työttömyys, aikaisempi väkivaltarikollisuuden historia ja päihteiden ongelmakäyttö (Lehti & Suonpää, 2019).

Henkirikostatsauksen mukaan alueelliset erot ovat havaittavissa Länsi-Suomen ja Itä- ja Pohjois-Suomen välillä; viimeisen kymmenen vuoden aikana eniten henkirikoksia on tapahtunut Sisä-Suomessa, Itä-Suomessa, Helsingissä ja Oulussa. Henkirikosten ja päihteidenkäytön yhteys on myös havaittavissa alueellisesti. Henkirikosten taso on korkeampi alueilla, joilla myös alkoholin kulutus on suurta (Lehti & Suonpää, 2019).

**ASIAKAS-
OHJAUTUVUUS JA
ASIAKASSUHTEEN
PROSESSI**

2. ASIAKASOHJAUTUVUUS JA ASIAKASSUHTEEN PROSESSI

Tässä kappaleessa käsitellään asiakkaiden ohjautumista Aggrediin. Suurin osa asiakkaista ohjautuu Aggrediin Rikosseuraamuslaitokselta. Aggredin hyödyntäminen mahdollisimman monen asiakkaan tapauksessa edellyttää Aggredin kohderyhmän tunnistamista ja rikosseuraamuksien käytäntöjen ja prosessien hahmottamista. Aggredin kohderyhmää, asiakasohjautuvuuden kulkua sekä lakisääteisiä ohjautuvuuteen liittyviä kriteerejä avataan tässä luvussa tarkemmin. Seuraavassa kuviossa on esitetty Aggredin kohderyhmä ja sen kolme pääkäytäntöä.

Aggredin kohderyhmä ja siihen liittyvät keskeiset käytännöt

2.1 ASIAKKAIDEN TAVOITTAMINEN

Aggredin asiakkaat ohjautuvat toimintaan pääosin viranomaisten kautta. Ohjaavia tahoja ovat muun muassa vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, poliisi, lastensuojelun jälkihuolto ja julkisen sekä järjestökentän

SOTE-toimijat. Osa asiakkaista ohjautuu itsenäisesti Aggrediin, tavallisimmin siten, että he ovat kuulleet Aggredista toiselta vangilta. Suurin osa Aggredin asiakkaista ohjautuu Aggrediin Rikosseuraamuslaitokselta.

Tavallisesti ensikontakti syntyy siten, että viranomaiset tai järjestöjen edustajat soittavat Aggredin päivystyspuhelimeen ja sopivat tapaamisajan asiakkaan puolesta ja hänen luvallaan. Tällä menetelmällä vältetään salassapito-ongelmat. Vaihtoehtoisesti asiakas soittaa itse Aggrediin ja sopii tapaamisen. Puhelun aikana tehdään alustava arvio asiakkaan soveltuvuudesta hankkeen kohderyhmään eli selvitetään, onko asiakas 18–49-vuotias ja syyllistynyt muihin väkivaltarikoksiin kuin lähisuhdeväkivaltaan tai seksuaalirikoksiin. Aggredin työntekijöiden ei tarvitse etukäteen tietää muita taustatietoja tulevasta asiakkaasta. Tämä mahdollistaa sen, että asiakas voi itse määrittellä itsensä, tarpeensa ja elämäntilanteensa ilman, että työntekijöille on muodostunut ennakkokäsityksiä. Varsinainen päätös asiakkaan soveltuvuudesta tehdään ensimmäisten tapaamisten aikana yhdessä asiakkaan kanssa.

Jos vankilat järjestävät Aggredin kohderyhmälle tapahtumia tai messuja, Aggredin työntekijät voivat olla mukana kertomassa Aggredista suoraan potentiaalisille asiakkaille. Vaikka potentiaalisille asiakkaille ei järjestetä Aggredista varsinaisia ryhmäinformaatiotilaisuuksia, on tähän tehty poikkeus lyhytaikaisvankien osalta. Lyhytaikaisvankien osastolla on järjestetty ryhmäinfoja, sillä heihin on muutoin hyvin vaikea saada kontaktia heidän ollessaan järjestelmässä vain lyhyen aikaa.

2.2 ASIAKKAIDEN OHJAUTUMINEN AGGREDIIN RIKOSSEURAAMUS- LAITOKSELTA

Alla on esitetty yksinkertaistettu kuva Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaan prosessista rangaistuksen saamisesta sen täytäntöönpanoon. Lisäksi on merkitty, missä kohdissa Aggredi voi olla osana asiakkaan prosessia.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaan prosessi

Niille henkilöille, joille Aggredi on todettu Rikosseuraamuslaitoksella sopivaksi kuntoutuksen muodoksi, Aggredin rooli vaihtelee näiden prosessien aikana sen mukaan, millaisen rangaistuksen henkilö on saanut ja suorittaako hän tuomiotaan laitoksessa. Peruste Aggredin kaltaiseen toimintaan osallistumiselle voi löytyä jo kokonaistilanteen arvioinnin ja/tai rangaistusajan suunnitelman laatimisen aikana. Asiakkaat voivat käydä tutustumassa Aggrediin jo rangaistusajan suunnitelman laatimisen aikana. Aggredi voi myös tulla osaksi asiakkaan rangaistusajan suunnitelmaa myöhemmässä vaiheessa, kun rangaistus on jo pantu täytäntöön.

Yhdyskuntapalveluun, valvontarangaistukseen, ehdolliseen vankeustuomioon ja valvottuun koevapauteen tuomitut voivat aloittaa Aggredissa käynnit heti kun rangaistus on pantu täytäntöön. Myös avovankilassa tuomiotaan suorittavat pääsevät pääasiallisesti hyvin käymään Aggredissa, sillä avovankila on vapauteen valmentava yksikkö ja pyrkii tästä syystä hakemaan kaikille vangeille yksilöllisesti rangaistusajan suunnitelman mukaisen jatkohoidon tuen siviilistä. Jos tuomio on pitkä, pyritään määrittämään Aggredin oikea aloitusaika yhdessä vangin kanssa. Avovankilasta tulevien asiakkaiden aloittamiskynnystä saattaa madaltaa se, että vankilan työntekijä voi tarvittaessa saattaa asiakkaan Aggrediin.

Aggredin työntekijät voivat käydä tapaamassa niitä vankeja, jotka suorittavat ehdotonta vankeustuomiotaan suljetussa vankilassa, kun tuomio on pantu täytäntöön. Tällöin Aggredin työntekijät ja vanki tekevät yhdessä työskentelyn aloittamisesta arvon, joka pohjautuu tuomion kestoon ja siihen, millainen on vangin realistinen mahdollisuus saada poistumislupa. Poistumislupamenettelyssä Rikosseuraamuslaitos harkitsee vangin kykyä noudattaa poistumislupaan liittyviä sääntöjä ja ehtoja. Jos vanki ei saa poistumislupaa, voivat Aggredin työntekijät käydä vankilassa muuttaman kerran keskustelemassa asiakkaan kanssa, mutta varsinainen asiakassuhde alkaa vasta silloin, kun henkilö pääsee käymään Aggredissa. Vankilasta käsin aloitetut käynnit sitouttavat toimintaan hyvin.

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN PROSESSIT JA OHJAUTUMINEN AGGREDIIN

Aggredi voi toimia osana asiakkaan rangaistuksen täytäntöönpanoa alusta asti, suunnitteluvaiheessa tai rangaistuksen aikana. Eri seuraamuksissa (esim. yhdyskuntapalvelu verrattuna vankeusrangaistukseen) on eri nyanssit sen suhteen, miten asiakkaan prosessi Rikosseuraamuslaitoksessa etenee.

Virkamiehen työhön kuuluu tarvittaviin palveluihin ohjaaminen, ja Aggredi on yksi mahdollinen palveluntarjoaja. Aggredissa asiointi voi olla osa rangaistuskäytännön täytäntöönpanoa tai rangaistuksen suorittamista. Ehdottoman vankeusrangaistuksen suorittamisen yhtenä sisältönä voi olla Aggredi-ohjelma. Aggredi voidaan huomioida mahdollisuutena seuraavissa rikosseuraamuksissa: yhdyskuntaseuraamukset, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, vankilasta vapautuvien ehdonalaisvalvonta, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, 21 vuotta täyttäneiden ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonta, valvottu koevapaus tai ehdoton vankeustuomio.

Yhteistä näissä prosesseissa on se, että kaikkia prosesseja edeltää rikoksesta epäillyn kokonaistilanteen arviointi, johon Rikosseuraamuslaitoksella on omat menetelmänsä. Arviointikeskus tekee pitkien vankeusrangaistusten arvioinnit, yhdyskuntaseuraamustoimisto alle kahden vuoden vankeusrangaistusten arvioinnit sekä yhdyskuntaseuraamuksiin liittyvät arvioinnit ja vankilan työntekijät tekevät valvotun koevapauden arvioinnit. Arviointi kohdistuu asiakkaan vastaanottavuustekijöihin, asiakkaan tarpeisiin ja uusintarikollisuuden riskiin. Vastaanottavuustekijöihin lasketaan muun muassa asiakkaan tapa ymmärtää ja hahmottaa asioita, mahdolliset aistiperäiseen tiedon vastaanottamiseen vaikuttavat tekijät (esim. näkövammaisuus, heikko kuulo tai mielenterveydelliset syyt) sekä esimerkiksi kulttuuriset seikat. Kulttuurinen seikka voi olla esimerkiksi se, että yksittäisen kulttuurin epävirallisiin normeihin kuuluu, että asioita tulee käsitellä oman yhteisön sisällä eikä viranomaisten kanssa. Tällöin tämä on huomioitava arvioitaessa asiakkaan vastaanottavuustekijöitä. Kokonaistilanteen arviointi tehdään ennen rangaistusajan suunnitelman laadintaa mutta myös reaaliaikaisesti sekä reaktiivisesti. Jos asiakkaan tilanteeseen tulee muutoksia, voidaan arviointiin palata.

Uusintarikollisuuden riskiarviointiin liittyen Rikosseuraamuslaitos arvioi staattiset ja dynaamiset riskitekijät. Staattiset riskitekijät ovat muun mu-

assa jo tapahtuneita tosiasioita, kuten asiakkaan ikä rikosten tekemisen aikaan, asiakkaan tekemien rikosten luonne ja asiakkaan saamien tuomioiden lukumäärä. Dynaamiset riskitekijät – tähän liittyy mahdollinen Aggrediin ohjautuminen – ovat muuttuvia tekijöitä, kuten esimerkiksi ongelmanratkaisukyvyyn puuttuminen tai väkivaltakäyttäytyminen. Jos asiakkaan uusintarikollisuusriskiin kytkeytyvä tunnistettu ongelma liittyy Aggredin teemoihin, voi Aggredin tässä vaiheessa huomioida vaihtoehtona asiakkaalle. Huomioitavaa uusintarikollisuuden riskiarvioinnissa Aggrediin ohjautumiseen nähden on se, mistä lähtee niin sanottu alkusysäys rikosten tekoon. Asiakkaalla voi olla taustalla väkivaltarikos, mutta olennaista on tässä vaiheessa kysyä, onko väkivaltaproblematiikan taustalla esimerkiksi yksilö vai yksilön sosiaalinen piiri sekä tekojen motiivi ja problematiikan juurisyyt. Riskitason arviointi liittyy siis tunnistettuun ongelmaan ja siihen, kuinka tämä ongelma vaikuttaa rikosten uusimiseen. Jos arvioitsijalle on epäselvää, onko asiakkaalla Aggredin teemoihin soveltuvaa väkivaltaproblematiikkaa, on arvioitsijan mahdollista konsultoida Aggredia ilman asiakasta. Tällöin asiakkaasta ei luovuteta Aggredille minkäänlaisia henkilötietoja, vaan konsultointi on täysin anonyymia.

Prosessin seuraava työvaihe on rangaistusajan suunnitelman laatiminen. Rangaistusajan suunnitelma on asiakirja, joka on laissa määritelty tehtäväksi jokaisen rangaistusta suorittavan kanssa. Se on luonteeltaan myös yhteistyösopimus asiakkaan ja täytäntöönpanoviranomaisen välillä. Jotta rangaistusajan suunnitelmaan on mahdollista liittää kolmas osapuoli (Aggredi), on Rikosseuraamuslaitoksen ensin täytynyt hyväksyä toiminta sopivaksi rangaistusajan sisällöksi. Rangaistusten täytäntöönpanoa ohjaavissa laeissa on kuvausta siitä, minkälainen toiminta voi sisältyä rangaistukseen. Rangaistusajan suunnitelma tehdään aina yhdessä asiakkaan kanssa. Kun rangaistusajan suunnitelmaan liittyvä arviointi on tehty, voi Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä ottaa yhteyttä Aggrediin ja sopia kolmikantatapaamisen asiakkaan, Aggredin työntekijöiden sekä itsensä kesken. Suunnitelman laatijalla on yleensä vastuu olla mukana ta-

paamisissa, mutta on myös mahdollista, että asiakas menee itsenäisesti tapaamaan Aggredin työntekijöitä. Kynnys mennä yksin Aggrediin tutustumaan voi kuitenkin olla joillekin asiakkaille korkea. Kun Aggredi on yksi interventiovaihtoehto, Aggredissa käynti ja Aggredin työntekijöiden tapaaminen valottavat ohjelmaa ja sen sisältöä asiakkaalle hyvinkin paljon. Käynti voi madaltaa kynnystä avun vastaanottamiseen. Rangaistusajan suunnitelmaa on mahdollista myöhemmin muuttaa tai täydentää, eli asiakas voi myös myöhemmässä vaiheessa tulla Aggredin asiakkaaksi.

Rangaistusajan suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja, eikä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä saa kertoa kenellekään ilman asiakkaan lupaa, että asiakas käy Aggredissa. Jos rangaistusajan suunnitelmaan on kirjattu Aggredi eikä asiakas mene tapaamisiin, selvitetään asiakkaan kanssa, miksi hän ei ole mennyt tapaamisiin ja ovatko syyt sellaisia, että voidaan katsoa asiakkaan rikkoneen seuraamukseen kuuluvia velvollisuuksiaan. Kun Aggredi on osa suunnitelmaa, sen noudattamista valvotaan. Asiakkailla on eri seuraamuksissa eri oikeudet oma-aloitteisesti keskeyttää Aggredissa käyminen. Rikosseuraamuslaitoksella täytyy olla seuraamuksen täytäntöönpanon näkökulmasta jonkinlainen tieto siitä, minkälaista työskentelyä asiakkaan kanssa tehdään Aggredissa. Asiakkaan ja työntekijän välisen keskustelun sisältöä Aggredi ei kerro kenellekään ulkopuoliselle, mutta Aggredi voi Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä kirjata tapaamisissa käsiteltyjä teemoja ylös esimerkiksi kymmenennen kerran tapaamisessa.

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN JA AGGREDIN YHTEISTYÖN PERUSTANA OLEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Lähtökohdat Aggredin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyölle löytyvät laista. Aggredi on palveluntuottaja ja Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä toimija. Asiakkaiden ohjaaminen Aggrediin perustuu lainsäädäntöön ja

tarpeeseen tukea asiakkaan rikollisuudesta irrottautumista ja vähentää uusintarikollisuuteen syyllistymisen riskiä.

LAKI YHDYSKUNTASEURAAMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA

VALVONTARANGAISTUKSEN SISÄLLÖSTÄ SÄÄDETTÄÄN LAIN 41 §:SSÄ:

Valvontarangaistuksen sisältönä on tuomitun velvollisuus pysyä asunossaan tai muussa sopivassa paikassa, jossa hän on hoidettavana taikka jossa hän muutoin rangaistusajan suunnitelman määräyksen mukaisesti on sekä osallistua hänelle määrättyyn toimintaan.

Toiminta on Rikosseuraamuslaitoksen järjestämää tai hyväksymää toimintaa taikka sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämää, laitoksessa tai avohoitona toteutettavaa hoitoa.

YHDYSKUNTAPALVELUN SISÄLLÖSTÄ SÄÄDETTÄÄN LAIN 37 §:SSÄ:

Enintään 30 tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan taikka sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämään avohoitoon.

Edellä tarkoitetun toiminnan tai hoidon tarkoituksena on vähentää tuomitun uusintarikollisuuden riskiä tai päihdeongelmia sekä lisätä tuomitun edellytyksiä suorittaa yhdyskuntapalvelurangaistus.

EHDOLLISEN VANKEUDEN VALVONNAN SISÄLLÖSTÄ SÄÄDETTÄÄN LAIN 60 §:SSÄ:

Ehdolliseen vankeuteen tuomitun valvonta sisältää valvojan tai apuvalvojan ja tuomitun säännöllisiä tapaamisia. Tapaamisten tarkoituksena on seurata tuomitun olosuhteita ja niissä tapahtuvia muutoksia sekä parantaa tuomitun kykyä elää rikoksetonta elämää. Valvontaan voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia.

EHDONALAISESTI VANKILASTA VAPAUTUNEEN VALVONNAN SISÄLLÖSTÄ SÄÄDETTÄÄN LAIN 71 §:SSÄ:

Ehdonalaiseen vapauteen päästetyn valvonta sisältää valvojan tai apuvalvojan ja tuomitunsäännöllisiä tapaamisia. Tapaamisten tarkoituksena on seurata tuomitun olosuhteita ja niissä tapahtuvia muutoksia sekä parantaa tuomitun kykyä elää rikoksetonta elämää. Valvontaan voi sisältyä myös sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia.

2.3 ASIAKASPROSESSI AGGREDISSA

ENSIKONTAKTI

Asiakkaalle nimetään vastaava työntekijä ja hänelle työpari. Nimeämiseen vaikuttavat senhetkisten resurssien lisäksi työntekijöiden ja asiakkaan persoonat. Yleensä naisasiakkailla on naispuolinen työntekijä mukana. Työntekijöitä voidaan tarvittaessa myöhemmin vaihtaa asiakkaan tilanteen ja erityistarpeiden mukaan, ja asiakastapaamisiin voidaan myös ottaa välillä lisäjäseniä mukaan. Poikkeustapauksissa asiakastapaamisiin osallistuu vain yksi työntekijä. Näin tehdään silloin, kun työparin käyttö ei tuo keskusteluun varsinaista lisäarvoa tai asiakas avautuu herkemmin yhdelle työntekijälle kuin työparille.

Ensimmäisessä tapaamisessa käydään läpi Aggredin periaatteita sekä alustavasti asiakkaan elämäntilannetta. Päällimmäisenä tavoitteena on saada asiakas kiinnostumaan tarjotusta palvelusta. Asiakasta ei vaadita sitoutumaan asiakkuuteen pitkäksi aikaa, vaan ehdotetaan kolmea tapaamiskertaa, joiden jälkeen asiakkuuden jatkosta päätetään yhdessä asiakkaan ja työntekijöiden kesken. Ensikontaktissa kartoitetaan psykososiaalisen tuen tarve sekä tarpeen vaatiessa ohjataan asiakas muualle hoitoon. Yksittäisissä tapauksissa Aggrediin ohjautunut henkilö on kärsinyt sellaisista mielenterveys- tai päihdeongelmista, jotka ovat edellyttäneet akuuttia hoitoa. Tällöin on ollut tarpeen, että asiakkaan hoitosuhde aloitetaan jossakin muualla ja Aggredi-prosessi käynnistetään vasta myöhemmin. Kolmas asiakasryhmä, joka ohjataan suoraan muihin palveluihin, on lähisuhdeväkivaltaan tai seksuaalirikoksiin syyllistyneet henkilöt. Seksuaalirikokseen syyllistynyttä henkilöä ei voida ottaa Aggredin asiakkaaksi. Sen sijaan pääasiallisesti katuväkivallalla oireileva henkilö on voinut myös syyllistyä lähisuhdeväkivaltaan, eikä lähisuhdeväkivaltarikos sinänsä ole täysin Aggredin asiakaskunnasta poissulkeva asia. Potentiaalisen asiakkaan ei kuitenkaan tule ensisijaisesti oireilla lähisuhdeväkivallalla.

Ensisijaisesti tapaamiset järjestetään aina Aggredin tiloissa. Jos asiakas suorittaa rangaistusta vankilassa eikä pääse Aggrediin asiakastapaamiseen, voivat Aggredin työntekijät luoda asiakkaaseen kontaktin tapaamisilla vankilassa. Tällöin kartoitetaan työskentelyn aloittamisen edellytykset, joihin kuuluu ensisijaisesti se, milloin asiakas pääsee Aggrediin. Asiakkaan kanssa voidaan pitää kontaktia yllä vankilatapaamisten kautta, mutta varsinaiseen asiakasprosessiin ei tässä vaiheessa vielä lähdetä. Asiakasta voidaan tavata muutaman kerran vankilassa, minkä jälkeen pidetään taukoa, kunnes asiakas pääsee Aggrediin. Käytännössä tapaamisia voi määrällisesti olla useampia kuin muutamia joissain tapauksissa, joissa vankilan puolelta ei osata määrittellä, milloin asiakas pääsisi käymään Aggredissa. Aiemmin Aggredi ei ole käynnistänyt asiakasprosessia sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on ollut useita vuosia tuomiota jäljellä. Käytännön työssä on kuitenkin havaittu, että työskentely kannattaa aloittaa siihen motivoituneiden asiakkaiden kanssa, vaikka heillä olisikin pitkä tuomio jäljellä. Näissä tapauksissa, kun asiakas pääsee fyysisesti käymään Aggredissa, voidaan sopia, että asiakas käy Aggredissa 10 kertaa, ja sen jälkeen asiakassuhdetta jatketaan lähempänä vapautumista. Jos asiakas on avolaitoksessa, josta pääsee Aggrediin, arvioidaan työskentelyn aloittamisen edellytykset yhdessä vangin kanssa, vaikka tuomiota olisikin jäljellä pidempi aika. Tällöin on mahdollista, että prosessin aikana asiakas voi kyllästyä asioidensa käsittelyyn, jolloin on mahdollista pitää taukoja ja tihentää tapaamisia rangaistuksen lopussa tai koevapaudessa, kun elämässä alkaa tapahtua siviiliin liittyviä asioita enemmän.

KIINNITTÄMISVAIHE

Ensimmäisten tapaamiskertojen aikana asiakas pyritään kiinnittämään asiakassuhteeseen siten, että hänen kanssaan pohditaan yhdessä, mitä teemoja tai konkreettisia asioita seuraavalla käynnillä käsitellään. Täl-

löin asiakas voi itse todeta asiakkuuden hyödyt omassa elämässään ja löytää motivaation tulla seuraavaan asiakastapaamiseen. Päätös ohjelmaan soveltuvuudesta tehdään yhdessä asiakkaan kanssa ensimmäisten tapaamisten aikana. Ensimmäisten tapaamisten aikana kirjataan myös ylös asiakkaan määrittelemät tavoitteet työskentelylle Aggredissa. Ohjelmaan kiinnittyminen tapahtuu lopullisesti työntekijöiden ja asiakkaan välisen luottamuksen sekä asiakkaan henkilökohtaisen motivaation kautta.

Työntekijät esittävät asiakkaalle ensitapaamisessa toiveen, että hän ilmoittaisi mahdollisesta esteestä, jolloin hänelle voidaan sopia uusi aika. Jos asiakas ei saavu paikalle eikä ilmoita esteestä, työntekijät eivät tavallisesti soittele perään. Asiakkaalla ei ole velvollisuutta ilmoittaa, jos hän ei halua jatkaa asiakkuutta. Tällä halutaan erottautua valvontaa ja kontrollia edustavista viranomaiskontakteista ja antaa asiakkaalle oikeus päättää asiakassuhteen kestosta. Asiakkaille kerrotaan myös, että päätynyt asiakkuus voidaan aloittaa uudelleen myöhemmin, jos asiakas haluaa palata takaisin.

Joillakin asiakkailta on useita negatiivisia kokemuksia viranomaisista, joten he voivat asennoitua epäilevästi myös Aggredia kohtaan. Asiakasprosessin alussa on tärkeää tuoda esiin Aggredin puolueeton asema ja korostaa sitä, että Aggredin työtapa poikkeaa viranomaistyöstä.

Ensimmäisten tapaamisten aikana asiakkaille kerrotaan myös lainsäädäntöön perustuvasta ilmoitusvelvollisuudesta ja luottamuksellisen asiakassuhteen pelisäännöistä. Työntekijät kertovat asiakkaille, mistä rikoksista heillä on velvollisuus ilmoittaa poliisille. Ilmoitusvelvollisuus koskee sellaisia törkeitä rikoksia, jotka ovat estettävissä, mutta eivät aikaisemmin tehtyjä sekä selvittämättä jääneitä rikoksia. Rikoslain (RL,

15 luvun 10 §) mukaan henkilö on tuomittava törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jos hän ei anna tietoa hankkeilla olevasta ja estettävissä olevasta rikoksesta viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, tietyistä rikoksista. Tällaisia ovat muun muassa rikosnimikkeet, kuten raiskaus, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, ryöstö tai törkeä ryöstö. Tämän lisäksi Aggredilla on lastensuojelulain (LastSL, 15 luvun 25 §) mukaan velvollisuus ilmoittaa lapsen kohdistuneista rikosepäilyistä tai huolista, jotka vaarantavat lapsen terveyden ja kehityksen. Työntekijät painottavat myös, että asiakassuhteen aikana ilmi tulleista asioista ei keskustella missään muualla paitsi mahdollisesti muiden Aggredin työntekijöiden kanssa.

Alkutilanteen arviointilomake täytetään yhdessä asiakkaan kanssa kolmen ensimmäisen tapaamiskerran aikana. Lomakkeessa käsitellään sitä, mitä vaikutuksia väkivaltaisella käyttäytymisellä tai ajattelulla on asiakkaalle ollut. Lomakkeessa kysytään, miten asiakas kokee selviytvänsä päivittäisestä arjesta, kokeeko asiakas pystyvänsä vaikuttamaan väkivaltaiseen käyttäytymiseensä, mitä hyötyä asiakas toivoisi saavansa Aggredissa työskentelystä ja miten toiveikas asiakas on tulevaisuuden suhteen.

Välisarviointilomake täytetään yhdessä asiakkaan kanssa kahdeksannen käyntikerran jälkeen. Lomakkeessa käydään läpi, miten asiakas selviytyy päivittäisestä arjesta, kokeeko asiakas pystyvänsä vaikuttamaan väkivaltaiseen käyttäytymiseensä, mitä hyötyä Aggredista on asiakkaalle ollut, miten toiveikas asiakas on tulevaisuuden suhteen sekä mitä mahdollisia kehitysajatuksia tai palautetta hänellä on. Molemmilla arviointikerroilla käsitellään myös asiakkaan yksinäisyyttä.

ASIAKASSUHTEN KÄYTÄNNÖISTÄ

Aggredin asiakastapaamiset järjestetään keskimäärin viikon välein ja yhden käyntikerran pituus on tavallisesti 1–2 tuntia. Aggredista tehty tutkimus (Aaltonen & Hinkkanen, 2014) viittasi siihen, että Aggredin vaikuttavuus alkaa kymmenen käyntikerran jälkeen. Tämän pohjalta Aggredi pyrkii pidempiin ja frekvenssiltään tiuhempiin asiakassuhteisiin lyhyiden ja epäsäännöllisiin käynteihin perustuvien asiakassuhteiden sijaan. Asiakasprosessit muovautuvat kuitenkin yksilöllisesti jokaisen asiakkaan tarpeiden ja hänen senhetkisten resurssiensa mukaan. Asiakastyössä ei noudateta jotain tiettyä ohjelmaa, jossa käydään läpi tietyssä järjestyksessä ja aikataulussa ennalta määriteltyjä teemoja. Asiakastyössä toimitaan tietyn kehyksen sisällä, mutta asiakasprosessit etenevät eri tahdissa nojautuen eri painopisteisiin asiakkaiden tilanteiden mukaan. Vapaaehtoisuuteen perustuvien asiakassuhteiden kestot vaihtelevat, joten on tarkoituksenmukaisinta keskittyä kulloiseenkin asiakastapaamiseen siten, että se on itsenäinen kokonaisuus.

KOLLEGIAALINEN TYÖTAPA

Työntekijät pitävät kaksi viikoittaista palaveria, joista ensimmäisessä käydään läpi tulevan viikon ohjelma ja tavattavat asiakkaat. Asiakkaiden kohdalla käydään läpi heidän tilanteensa sekä lyhyesti mahdolliset tärkeät asiat. Viikon toisessa palaverissa käydään läpi viikon tapahtumat ja varmistetaan, että kaikki asiat ja yhteydenotot on hoidettu (esimerkiksi asiakkaiden uudet tapaamisajat), sekä käydään läpi viikon asiakkaat tarkemmin. Tällöin tavoitteena on tarkastella asiakkaiden prosessin sekä tavoitteiden etenemistä. Asiakasprosessin suunnitelmallisuus on ensisijaisesti vastaavan työparin vastuulla, vaikka tavoitteita ja prosessin etenemistä käsitellään myös vertaistyönohjauksessa eli keskustelemalla

asiakkaista ja heidän tilanteistaan yhdessä muiden työntekijöiden kanssa. Työntekijä voi kuitenkin kirjata itselleen ylös tarvittavia asioita, jotta punainen lanka ja asiakkaan tavoitteiden seuranta säilyvät. Ennen asiakkaan tapaamista työpari pitää keskenään valmistautumispalaverin ja tapaamisen jälkeen purkukeskustelun. Asiakasprosessin tavoitteita ja etenemistä mietitään myös yhdessä asiakkaan kanssa.

ASIAKASSUHTEEN PÄÄTTYMISEN KÄYTÄNNÖISTÄ

Asiakassuhteiden kestot vaihtelevat. Jos asiakas ei enää tule Aggrediin eikä ilmoittele itsestään mitään, eivät Aggredin työntekijät yleensä yritä tavoittaa tätä. Vaikka asiakas lopettaisi käynnit Aggredissa, saa asiakkuutta jatkaa myöhemmin. Monet asiakkaat ovat elämäntilanteensa parantuuessa harventaneet käynnejään Aggredissa, mutta kuitenkin käyneet vaihtamassa kuulumisia esimerkiksi muutaman kerran vuodessa. Jotkut puolestaan jatkavat viikoittaisia tapaamisia monen vuoden ajan. Asiakassuhteensa päättäneet henkilöt saattavat myös käydä ajoittain Aggredissa kertomassa kuulumisiaan ilman erillistä ajanvarausta.

**VÄKIVALLAN
MONINAISUUS**

3. VÄKIVALLAN MONINAISUUS

Väkivaltaa on tutkimuksessa lähestytty useasta eri synäkökulmasta. Väkivaltaista käyttäytymistä on tutkittu esimerkiksi biologisista tai evoluutiohistoriallisista syistä johtuneena, yksilö- ja sosiaalipsykologian sekä yhteiskuntatieteiden näkökulmasta katsottuna. Myös väkivaltaisuuden ylisukupolvisuus on laajasti tutkittu syy-yhteys. Tyypillinen kysymyksenasettelu väkivaltaisuuden syistä on niin sanottu ”luonto vastaan kasvatusta” eli se, onko ihmisen perimä vai ihmisen kasvu- ja sosiaalinen ympäristö lopulta se, joka johtaa väkivaltaisuuteen. Esimerkiksi Hannu Lauerma (2005) on kuitenkin esittänyt, että ainakin psykiatria on jo hyvää vauhtia irtautumassa tästä ikaikaisesta vastakkainasettelusta ja sen sijaan lähestymässä ympäristön ja geenien keskinäistä vuorovaikutusta niiden vastakkainasettelun sijaan.

Väkivalta on aggression johdannainen. Aggressio ei ole hyvä tai paha asia vaan syvällä ihmisen biologiassa oleva reagoitintapa (Lauerma, 2005). Suurin osa ihmisistä kuitenkin oppii sosiaalistumisen kautta säätelemään väkivaltaa. Väkivalta voidaan nähdä aggression äärimuotona, ja fyysiseen väkivaltaan voi kuulua kaikkea tönimisestä hengen riistämiseen. Tässä kappaleessa puhutaan fyysisestä väkivallasta ja sen eri tyypeistä, joita Aggredin työntekijät ovat työssään yleisemmin kohdanneet, kohderyhmästä johtuen luonnollisesti poissulkien lähisuhdeväkivaltaan ja seksuaalirikoksiin kytkeytyvät väkivallan tyypit. Tämä ei ole vakiintunut fyysisen väkivallan eri tyyppien luokittelu, vaan kappale esittelee Aggredissa väkivaltatyötä tehneiden työntekijöiden kohtaamia eri väkivallan tyyppisiä ja heidän kokemuksiaan näistä asiakkaista.

Pääasiallisen väkivaltatyyppien ohella henkilöt voivat tietysti syöllistyä myös muunlaiseen väkivaltaan. Väkivaltaisuus voi muuttua iän ja elämäntilanteen mukaan ajan kuluessa tai paljastua asiakasprosessin kuluessa

toisenlaiseksi kuin asiakas tai työntekijä on sen mieltänyt. Väkivaltarikollisuuden moninaisuus vaikuttaa eri rikoksiin syyllistyneiden henkilöiden hoitokäytäntöjen ja annetun tuen sisältöihin, vaikka käytännössä jokainen asiakasprosessi on sisällöltään erilainen muun muassa asiakkaan persoonan ja elämäntilanteen vuoksi. Impulsiivinen väkivalta saattaa liittyä tietynlaisiin tilanteisiin ja tunnetiloihin, kun taas välineellisessä väkivallassa voi olla kyse ympäristölle vahingollisista ongelmanratkaisutavoista. Esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden hierarkian mukanaan tuomat jännitteet, velvoitteet sekä yhteisön sisäiset normit vaikuttavat rikollisesta kulttuurista irtautumiseen, kun taas yksittäisiin pahoinpitelyihin syyllistyneiden asiakkaiden muutokseen vaikuttavat enemmän henkilökohtaiset normit ja arvot sekä omaksutut toimintatavat.

3.1 IMPULSIIVINEN VÄKIVALTA

Impulsiivinen väkivalta voi olla hyvin monimuotoista. Impulsiivista väkivaltaa voi käyttää henkilö, jolla ei ole aikaisempaa rikoshistoriaa, tai taustalla voi olla jo paljonkin aikaisempia tuomioita väkivaltarikoksista. Ihmisen luonne ei vihjaa siitä, onko hän kykenevä käyttämään impulsiivista väkivaltaa. Impulsiivista väkivaltaa käyttävä henkilö voi olla luonteeltaan millainen vain, esimerkiksi temperamenttinen tai ujo.

Väkivaltatyön eri osa-alueista alkoholi liittyy useimmin impulsiiviseen väkivaltaan. Alkoholi alentaa itsekontrollia, jolloin henkilö ei pysty hallitsemaan impulsejaan. Impulsiivisuudessa on ylipäätään kyse siitä, että henkilö ei välttämättä kykene tunnistamaan, hallitsemaan, hillitsemään tai ymmärtämään tunteitaan. Impulsiivinen väkivallanteko ei ole suunniteltu, vaan se tapahtuu hetken mielijohteesta ja pikaistuksissaan. Tällöin jokin tietynlainen tunnetila tai muu ärsyke saattaa laukaista väkivaltaisen käyttäytymisen. Tyypillisiä impulsiivisia väkivallantekoja ovat esimerkiksi

grillikioskilla, ravintolassa tai yksityisasunnossa päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyt pahoinpitelyt ja henkirikokset.

Jotkut asiakkaat voivat käyttää impulsiivisuutta teon oikeutuksena. Tekoa selitetään siten, että ”en mä ehtinyt miettiä, jotenkin se tilanne vaan meni siihen, että päässä pimeni ja löin sitä vasaralla päähän”. Henkilö saattaa olla sellaisessa mielentilassa, että hän hakee väkivaltaan oikeutavaa konfliktia: ”snägarille on menty jo sillä ajatuksella, et josko sieltä löytyis painiseuraa”. Joissain tapauksissa asiakkaat kuvaavat väkivaltaista käyttäytymistään ”pimahtamiseksi”. Tällaisessa tilanteessa henkilö ei välttämättä muista tilanteesta mitään.

3.2 HARKITTU VÄKIVALTA

Väkivaltatekoon voi myös liittyä harkintaa. Väkivallan käyttöä voi tällöin edeltää sen riskien ja hyötyjen sekä kohteeseen kohdistuvien vaikutusten punninta. Väkivallalla voi pyrkiä ylläpitämään tiettyä valtasuhdetta joko rankaisemalla tai uhkaamalla. Aggredin asiakastyössä on kohdattu välineellistä väkivaltaa käyttäneitä asiakkaita sekä toisaalta järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvää väkivaltaa. Usein järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvä väkivalta on välineellistä, mutta välineellistä väkivaltaa käytetään myös monessa muussa ympäristössä ja monesta muusta syystä. Aggrediin on myös viime vuosina saapunut enenevässä määrin asiakkaita, joiden väkivaltaisuus kytkeytyy ääriajatteluun.

VÄLINEELLINEN VÄKIVALTA

Välineellinen väkivalta on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Tavoite voi olla aineellinen tai aineeton. Toiminnalla pyritään saavuttamaan taloudellista, sosiaalista tai psykologista hyötyä. Väkivalta ja sillä

uhkailu ovat työkaluja, joilla voidaan saada muut käyttäytymään toivotulla tavalla. Välineellisellä väkivallalla voidaan esimerkiksi periä velkoja tai rahoittaa omaa päihteiden käyttöä. On myös välineellistä väkivaltaa käyttäviä henkilöitä, jotka käyttävät väkivaltaa kunnian tai maineen hankkimiseen tai puolustamiseen. Tällaisissa tapauksissa henkilö saattaa kokea tulleen loukatuksi ja purkaa turhautumistaan väkivallalla. Tällöin väkivalta on hyvin harkittua eikä impulsiivista.

Joskus väkivaltaan liittyy toimeksianto järjestäytyneeltä rikollisuudelta. Tämänkaltaisessa toimintamaastossa eläviä ihmisiä voi kutsua rikollismaailman "freelancereiksi". Usein heitä määrittelee se, etteivät he ole valmiita liittymään esimerkiksi liivijengiin. Heidän kertomansa mukaan se vähentäisi heidän itsenäisyyttään, koska silloin he joutuisivat toimimaan ryhmän sääntöjen mukaisesti. Jos asiakas on aikaisemmin ansainnut toimeentulonsa velanperinnällä tai huumausainekaupalla, hänen voi olla vaikea motivoitua tulotason laskuun normaalissa palkkatyössä. Asiakastyössä tuetaan asiakkaita löytämään tapoja turvata taloudellinen toimeentulo laillisin keinoin.

JÄRJESTÄYTYNEESEEN RIKOLLISUUTEEN KYTKEYTYVÄ VÄKIVALTA

Aggredissa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä väkivaltatekoja tehneet asiakkaat ovat usein olleet miehiä, joilla on vahvoja yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, kuten huumausainekauppaan. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt lukeutuvat yleensä siviilielämältään Aggredin parhaiten pärjääviin asiakkaisiin. Heillä on usein arkielämän ulkoiset puitteet (esim. sosiaaliset suhteet, talous tai terveys) paremmalla tolalla kuin Aggredin muilla asiakkailla, ja heillä on myös tietynlainen status omassa sosiaalisessa piirissään.

Väkivaltaan vaikuttavat opittujen ratkaisumallien ja subjektiivisten motiivien lisäksi rikollismaailman säännöt. Usein tämän osa-alueen asiakkaat ovat toimineet järjestäytyneen rikollisuuden velanperijöinä tai ovat perineet velkoja väkivaltaisesti sellaisilta asiakkailta, jotka ovat jääneet velkaa esimerkiksi huumeiden oston yhteydessä. Näillä asiakkailla on muita vahvempi tarve rikollismaailman normiston kunnioittamiseen, jolloin he ovat myös muita hanakampia kohdistamaan väkivaltaa sellaisiin henkilöihin, jotka näitä sääntöjä rikkovat. Väki­valta on usein työkalu, jonka tarve loppuu tai vähenee huomattavasti asiakkaan irtaannuttua rikollismaailman vaikutuspiiristä.

ÄÄRIAJATTELUUN KYTKEYTYVÄ VÄKIVALTA

Ääriajatteluun kytkeytyvään väkivaltaan voidaan Aggredin asiakkaista laskea esimerkiksi jalkapallohuliganismiin, äärioikeistoon tai -vasemmistoon tai rasismiin kytkeytyvä väkivalta. Aggredin asiakkaisiin on myös lukeutunut marginaalisempia ryhmiä, kuten taistelualueilla kasvaneita ja eläneitä henkilöitä, jotka ovat lapsina saattaneet olla suoraan tai epäsuoraan osallisina aseistautuneissa konflikteissa ja tuovat mukanaan sotaan kytkeytyvää ajattelutapaa. Esimerkiksi aseiden kuljettaminen lapsena on voinut olla tällaisen asiakkaan elämänpiirissä täysin normalisoitua. Kotimaan kokemusten takia henkilön voi Suomessa olla helpompi sopeutua rikollismaailman normeihin (esim. viranomaisille ei puhuta) kuin yhteiskunnan normeihin. Henkilölle, joka on kasvanut sotaisan maan ympäristössä, voi myös väkivallan käyttö olla hyvinkin normalisoitua ja hän voi siksi soveltua Suomessa hyvin sellaisiin rikollisiin piireihin, joissa väkivallan käyttö on oleellista. Yhteinen nimittäjä ääriajatteluun kytkeytyvälle väkivallalle on se, että tehdään väkivaltatekoja jonkin aatteen nimissä. Asiakkaiden väkivaltateot näyttävät ulkopuolelta useimmiten

samanlaisilta kuin muutkin väkivaltateot, mutta motiivi tekojen takana on erilainen. Asiakkaat eivät ole huolissaan omasta ääriajattelustaan vaan tulevat Aggredin piiriin niin sanotusti massan mukana, kuten muutkin asiakkaat. Ääriajatteluun kytkeytyvää väkivaltaa tekevien asiakkaiden kanssa erityisenä haasteena on se, että heidät on vaikea saada hyväksymään muita kuin omia aatteitaan ja asiakkaat saattavat kokea kognitiivista dissonanssia. Kognitiiviseen dissonanssiin liittyvän teorian mukaan ihminen ei halua vastaanottaa omia ajatuksiaan vastakkaista tietoa vaan päinvastoin välttää sitä. Kognitiivinen dissonanssi kehittyy silloin, kun ihmisen asenteet ja tiedot ovat ristiriidassa toistensa kanssa. Asiakas voi siis esimerkiksi olla erittäin asennoitunut tiettyyn aatteeseen, mutta asiakastapaamisten aikana asiasta puhuminen saattaa synnyttää uutta tietoa ja ajattelutapoja, jolloin dissonanssi syntyy. Asiakastyössä ei kuitenkaan keskitytä ideologiseen väittelyyn vaan muidenkin asiakkaiden kanssa työskentelyn tavoin siihen, miten asiakas voi päästä omaan tavoitteesensa, joka on usein se, ettei asiakas joutuisi takaisin vankilaan.

3.3 ANTISOSIAALINEN VÄKIVALTA

Antisosiaalista tai epäsosiaalista käyttäytymistä on psykososiaalisilla aloilla luonnehdittu ”ei-toivotuksi käyttäytymiseksi, joka johtuu persoonallisuuden häiriöstä” (Millie, 2008). Antisosiaalisuudella tarkoitetaan usein muiden ihmisten hyvinvoinnin vahingoittamista tai välinpitämättömyyttä siitä. Aggredi on omassa työssään hahmottanut antisosiaalisen väkivallan alle kaksi väkivallan tyyppiä: sisäiseen eristäytymiseen liittyvän väkivallan sekä joukkosurmasta fantasioinnin.

SISÄISESTÄ ERISTÄYTYMISESTÄ JOHTUVA VÄKIVALTA

Yleisimmin Aggredin asiakkaat ovat käyttäneet impulsiivista tai harkittua väkivaltaa. Asiakkaista löytyy kuitenkin myös henkilöitä, joiden väkivaltaongelmat näyttäisivät olevan yhteydessä sisäiseen eristäytymiseen.

Sisäiseen eristäytymiseen voidaan liittää esimerkiksi pakonomaiset väkivaltaiset ajatukset, joista ei osata puhua muille ihmisille. Oman sisäisen maailmansa jakaminen muiden kanssa on joko vaikeaa, tai sitten ei ole siihen soveltuvaa sosiaalista ympäristöä. Ajatukset purkautuvat lopulta väkivaltaisena käyttäytymisenä. Sisäinen eristäytyminen on voinut kestää vuosikausia, jolloin jokin yksittäinen ja äkillinen tapahtuma saattaa laukaista väkivaltaisen käyttäytymisen. Väkivaltainen teko voi vaikuttaa ulkopuolisesta käsittämättömältä, kohtuuttomalta ja epäloogiselta toiminnalta sen takia, että siihen johtaneilla impulsseilla saattaa olla vuosia kestänyt historia ilman näkyvää yhteyttä tapahtuneeseen. Esimerkitapaus on ihminen, joka on kokenut vääryyttä, hautonut asiaa pitkään omassa mielessään ja lopulta kostaat henkilölle tai henkilöille, jotka ovat kohdelleet häntä kaltoin.

JOUKKOSURMASTA FANTASIOINTI

Väkivaltaongelma, joka on yhteydessä sisäiseen eristäytyneisyyteen, saattaa pitää sisällään myös väkivaltafantasian piirteitä. Erona on se, että fantasiapohjaiseen väkivaltaan liittyvät ajatukset keskittyvät joukkosurmasta haaveiluun. Joukkosurmasta fantasiointiin voi liittyä tavoite tehdä itsestään ja teostaan näkyvä ja saada arvostusta. Erään asiakkaan ajatusta lainaten tavoitteena on, että muut saisivat tuntea saman tuskan kuin mitä tekijä itse on tuntenut. Asiakkaan

tavoite ei siis ole vain toisten surmaaminen – ”en minä ihmistä aavikolla tappaisi, koska kukaan ei saisi tietää siitä”.

Potentiaaliset joukkosurmaajat eroavat Aggredin muusta asiakaskunnasta siinä, että heillä ei yleensä ole aiempaa väkivaltarikostaustaa. Henkilöt vetäytyvät pois ystäväpiiristä hyvissä ajoin ennen iskuja tai ystäväpiiri on kaventunut pikkuhiljaa olemattomaksi. He ovat saattaneet peilata ajatuksiaan internetissä samanmielisten kanssa, mutta he eivät kykene jakamaan tunteitaan muiden ihmisten kanssa kasvokkain. He ovat saattaneet huomata olevansa erilaisia; jotkut pitävät itseään hyvin poikkeavina muihin ihmisiin verrattuna, ja myös ympäristö saattaa nähdä heidät erikoisina. Aggredin asiakastyössä on havaittu, että näillä henkilöillä on poikkeavaa sosiaalista käyttäytymistä, johon liittyy esimerkiksi vaikeuksia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa.

Aggredin kokemuksen mukaan fantasiointi jää lähes ainoaksi todellisuudeksi, jos ihminen eristäytyy muista ihmisistä ja viettää aikaansa enimmäkseen yksin. Kun tähän sosiaaliseen eristytymiseen yhdistyy katkeruutta ja vääryyden kokemuksia, väkivaltaiset ratkaisumallit näyttyvät ainoana ratkaisumallina, jolla henkilö pyrkii saamaan hyvitystä ja maineensa takaisin. Kaikki Aggrediin tulleet joukkosurmista fantasioivat henkilöt ovat hakeneet apua ahdistukseen tai masennukseen mielenterveyspalveluista. He eivät ole välttämättä tulleet kuulluiksi tai nähdyiksi väkivaltaisten ajatustensa kanssa. Aggredin asiakastyössä on keskitytty siihen, miksi väkivaltafantasian toteuttamisesta tulee asiakkaalle pakkomielille ja mitkä tapahtumat tai luonteenpiirteet vahvistavat tätä prosessia.

**AGGREDIN
ASIAKASTYÖ**

4. AGGREDIN ASIAKASTYÖ

Aggredin yksilötyön kehittämisessä on huomioitu väkivaltatyön moninaisuus sekä asiakkaan resurssit sitoutua Aggredin prosessiin. Työskentely etenee asiakkaan yksilöllisen elämäntilanteen ehdoilla, ja asiakastyön sisältö voi muuttua asiakkaan tarpeiden mukaan. Asiakastyö perustuu sekä pari- että ryhmätyöskentelyyn; asiakastapaamisiin osallistutaan pareittain, ja viikkopalavereissa pohditaan asiakastyön etenemistä työryhmän kesken.

Avoin kohtaaminen, dialogi, rehellisyys ja vuorovaikutus säilyvät Aggredin asiakastyössä peruseriaatteina asiakkaan kiinnittämisvaiheesta Aggredin prosessin loppumiseen asti. Väkivaltatyössä työryhmän vahvuutena on osaltaan sen moniulotteisuus; työntekijöillä on erilaiset työhistoriat, koulutustaustat ja persoonallisuudet. Peruseriaatteisiin ja työryhmään pohjautuva lähestymistapa on integroitu Aggredin työtilojen, työryhmien, menetelmän ja asiakastyön rakenteisiin. Tässä kappaleessa Aggredin asiakastyötä avataan tarkemmin.

4.1 SIJAINTI JA TAPAAMISTILAT

Aggredin toimistot sijaitsevat helppojen kulkuyhteyksien päässä, kukin oman kaupunkinsa keskustan lähetyvillä. Sijainti tukee näin helppoa saavutettavuutta ja madaltaa kynnystä tulla Aggrediin. Tiloissa on työparityöskentelylle erilliset asiakkaiden vastaanottohuoneet sekä työryhmän avotoimisto. Avotoimisto on myös tarkoitettu asiakkaille ja työntekijöille yhteiseksi oleskelutilaksi, jossa asiakas voi odottaa tapaamista ja jutella työntekijöiden kanssa. Asiakkaiden vastaanottohuoneet vaihtelevat kooltaan ja ovat sisustukseltaan lähempänä kodin huoneita. Aggredin tiloissa on kaiken kaikkiaan tavoiteltu rentoa olohuonemaista tunnelmaa, joka mahdollistaa avoimen kommunikoinnin.

Helsingin Aggredissa on erilaisia huoneita, joista tunnelman ja asiakastilanteen mukaan voidaan valita työskentelyyn sopivin. Tilassa on myös työntekijöiden yhteinen työpöytä, jonka ääressä voi reflektoida työtään ja hiljentyä kirjallisiin tuotoksiin.

Asiakkaiden vastaanottohuoneet on sisustettu viihtyisiksi ja ei-virastomaisiksi. Mukavilla sohvilla kohdataan asiakas iloiseen ja murheineen. Tuoretta kahvia on aina tarjolla ja tunnelma pyritään pitämään rentona ja mutkattomana. Kuvassa Aggredin työntekijät Jani Väisänen (vas.) ja Kriko Huhta asiakkaan kanssa.

KUVA: JANI LAUKKANEN

KUVA: JANI LAUKKANEN

Aggredin keskeinen sijainti ja hyvät kulkuyhteydet madaltavat asiakkaan kynnystä aloittaa ja jatkaa prosessia. Kuvassa Aggredissa alusta saakka työskennelleet Kriko Huhta (vas.) ja Petri Salakka taustallaan Sörnäisten metroasema ja Vaasanpuistikko, joka tunnetaan myös Piritorina.

AVOTOIMISTO

Aggredissa työskennellään avotoimistossa yhteisen työpöydän äärellä. Avotoimistolla ja yhteisellä työpöydällä tavoitellaan työn laadukkuuden ja työssä jaksamisen maksimointia. Tämä mahdollistaa aktiivisen keskustelun, asiakastapaamisten suunnittelun sekä tapaamisten luontevan purkamisen.

Työn haastavin osa on asiakkaiden väkivaltamaailman ymmärtäminen. Työskentely voi ajoittain olla erittäin kuormittavaa, ellei asioita pysty jakamaan kollegoiden kesken. Omassa työhuoneessa piilee kuitenkin sinne sulkeutumisen riski, jolloin ajatus kollegan ovelle koputtamisesta tai yhteisten palaverien tai yksilötyöohjauksen odottamisesta voi muuttua ylivoimaiseksi. Yhteisen työpöydän keskeinen tarkoitus onkin jatkuva vertaistyo-ohjaus, jossa asiakastapaamisissa nousseet ajatukset ja tunteet on mahdollista purkaa välittömästi muiden työntekijöiden kanssa. Yhteisen työpöydän äärellä työntekijät tutustuvat toisiinsa sekä toistensa työskentely- ja kommunikointitapoihin, jotka ovat tärkeimpiä työkaluja itse asiakastyössä.

4.2 MITEN TYÖRYHMÄSSÄ TYÖSKENNELLÄÄN VÄKIVALLAN PARISSA?

Aggredissa työryhmä voi kohdata työssään raskaita kertomuksia väkivallasta. Asiakaskeskusteluissa voidaan käsitellä rankkoja tunnetiloja, jotka liittyvät aggressioon, vihaan, turhautuneisuuteen, häpeään, ahdistuneisuuteen ja pelkoon. Asiakaskohtaamiset voivat herättää näitä tunteita myös työntekijöissä. Asiakastyössä asiakkaan omat kokemukset ja tarpeet ovat kuitenkin ensisijaisia, ja näitä käsiteltäessä työntekijän on kuunneltava ja osallistuttava keskusteluihin ottamatta moraalista kantaa

asioiden sisältöön. Työntekijän on myös oltava valmis haastamaan ja kritisoimaan väkivaltaa koskevia stereotyyppisiä asenteita ja mielikuvia. Aggredissa sovelletaan toisenlaista lähestymistapaa kuin mihin asiakkaat ovat tottuneet, joten työntekijöiltä odotetaan muutakin kuin esimerkiksi terapeutista tai päihdehoidollista näkökulmaa.

Asiakkaat, joilla on rikoshistoria, voivat myös olla tottuneita salaamaan asioitaan ulkopuolisilta. He saattavat aavistaa, mitä kysymyksiä kukin kysyy ja miten niihin tulee vastata, jotta tilanteesta selvittää mahdollisimman vähin ponnisteluin ja seurauksin. Asiakastyössä on tärkeää antaa asiakkaan itse tuottaa tarinaa johdattelematta sitä liikaa. Asiakkaan esille tuomia kertomuksia omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään kuunnellaan tuomitsematta, mutta niitä ei myöskään tueta. Tämä voi herättää ristiriitaisia tunteita tai tuntua haasteelliselta käytännössä; miten kehoittaa asiakasta puhumaan avoimesti ja olla samalla rohkaisematta tämän kertomuksiin liittyviä väkivaltamyönteisiä aatteita?

Väkivaltatyössä tasapainoillaan jatkuvasti tämän asian kanssa, eikä yllä oleviin kysymyksiin ole yksiselitteistä vastausta. Kysymyksiä voi kuitenkin lähestyä ymmärtämällä väkivalta moniulotteisena ilmiönä. Puhtaana tekona väkivalta voidaan nähdä käyttäytymisenä, johon liitetään merkitys – oli se sitten hyväksyttävä, tuomittava tai jotain siltä väliltä. Väkivallalle annettu merkitys voi riippua ajasta ja paikasta sekä tekijästä ja väkivallan kohteesta.

Väkivallan hyväksyminen voi esimerkiksi kytkeytyä elämänvaiheeseen ja ikään – aikuiseen verrattuna pienen lapsen raivokohtausta ei nähdä poikkeavana käyttäytymisenä (Josefsson, Sinervo & Vehko, 2018; Moiliis, 2018). Samaten muistisairaudesta kärsivän vanhuksen hoitajaan kohdistuva väkivalta nähdään häiriökäyttäytymisenä, mutta siitä seuraa harvemmin rikosilmoitus. Väkivaltaa voi pitää oikeutettuna myös sen pe-

rusteella, käytetäänkö sitä sosiaalisen kontrollin työkaluna yhteiskunnan turvaamiseksi (Felson, 2009). Esimerkiksi poliisin tai Puolustusvoimien virkamiehen työtehtävissä harjoitettu väkivalta tai voimakeinojen käyttö on laissa perusteltua. Työtehtävissä se oikeutetaan turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi, eikä sitä nähdä Suomessa yleisesti tuomittavana.

Väkivalta on lisäksi paremmin hyväksyttävissä, jos se on vastareaktio väkivallalle; tarinat tapoista, jotka ovat kohdistuneet pitkään perheväkivaltaa harjoittaneisiin henkilöihin, voivat herättää meissä myötätuntoa ja helpotusta ennemminkin kuin paheksuntaa (Siippainen, 2018). Kuitenkin tilanteet, joissa molemmat tekijät harjoittavat väkivaltaa, edellyttävät yleisemmin, että toinen tekijöistä tunnistetaan selkeästi uhriksi eikä rikolliseksi, jotta väkivalta voitaisiin hyväksyä (Christie, 1986).

Aggredin asiakkaat ovat hyvin useasti sekä harjoittaneet että kokeneet väkivaltaa, ja he ovat oman rikolliskäyttäytymisensä ohella saattaneet joutua myös itse rikosten uhreiksi. Heihin on yleensä kohdistunut oikeudellisia seuraamuksia rikosten johdosta – monet asiakkaat ovat myös Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita. Aggredilla on myös rikoslain ja lastensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisuus asiakaskeskusteluissa ilmi käyvistä estettävistä törkeistä rikoksista tai lapsen liittyvistä huolenpito- tarpeista. Asiakkailla on toisin sanoen ymmärrystä ja kokemusta yhteiskunnan suhtautumisesta heidän käyttäytymiseensä.

Minkä merkityksen asiakkaat itse antavat väkivallalle elämässään? Miten he hahmottavat itse omaa käyttäytymistään? Aggredi pyrkii ensisijaisesti tarjoamaan tukea näiden kysymysten pohtimiseen. Jotta asiakas voisi puhua näistä asioista luotettavasti ja avoimesti, on työntekijän oltava valmis antamaan asiakkaan tulla kuulluksi riippumatta siitä, minkä merkityksen työntekijä itse antaa keskustelun sisällölle.

Aggredin kohderyhmän kohdalla tämä tarkoittaa sitä, ettei ole realistista odottaa nollatoleranssia suhteessa rikoksen tekoon. Väkivaltaisen käyttäytymisen jatkuminen ei siksi esimerkiksi ole peruste asiakkuuden lopettamiselle. Väkivallan mieltäminen pelkäsi pahuudeksi sulkee pois mahdollisuuden auttaa väkivallan tekijää ymmärtämään ja käsittelemään tapahtunutta (Varjonen, 2002, 43–44).

Elämäntilanteesta keskustelu, nykyisyyden jäsentely sekä tulevaisuuden uudelleen arviointi mahdollistuvat, kun asiakas saa osakseen ymmärrystä myös eettisesti ja moraalisesti arveluttavien elämäkokemustensa osalta. Asiakkaalle tuodaan ilmi, että hän on arvokas ihminen taustastaan ja teoistaan huolimatta, mikä voi olla hänelle uusi ja avartava kokemus.

Väkivallantekijän tukeminen ei siis tarkoita väkivallan hyväksymistä vaan ihmisen ammattitaitoista kohtaamista.

*Se ei oo semmosta "Soo soo soo, nyt et saa tehdä noin.
Et lyö nyrkil ketään päähän ja pidät housut jalassa".
Vaan et se miten ne esittää ne asiat puolueettomasti mut
ei kuitenkaan sillee et ne nyt paapois mun päätä et
"No voi ku sul on ollu rankka lapsuus nyt sul on oikeus
lyödä vähän ihmisiä".
Et se miten he esittää asiat se on mikä on se kaiken avain.
- Asiakas*

AMMATTI-IDENTITEETIN JA OMAN PERSONAN TASAPAINO

Asiakastyöskentelyssä työntekijöille kehitty ajan myötä laajempi ymmärrys väkivallan syistä ja ehkäisytaivoista. Koulutus, taustateoria ja työkokemus muodostavat siten asiakastyölle hyödyllisen ammatti-identiteetin. Työntekijän asiantuntijuus on silti hyvä pitää jatkuvassa kehityksessä, eikä ammatti-identiteetin kannata antaa lipsahtaa kaavamaiseksi. Riskinä on se, että asiakaskeskustelu alkaa rakentua liialti aikaisemman kokemuksen ja ymmärryksen pohjalta eikä työntekijä pysty enää mahdollistamaan asiakkaan narratiivin ja identiteetin tarkastelua niin sanotusti tyhjältä pohjalta. Koulutus, taustateoria ja työhistorian aikana muodostunut ammatti-identiteetti toimivat siis työkaluina ja työskentelyn tukena, eivät lähtökohtana asiakkaiden kohtaamiselle.

Oman persoonallisuuden hyödyntäminen asiakastyössä mahdollistaa sen sijaan näkyvämmän empatian ja läsnäolon välittämisen asiakkaalle. Oman persoonan käyttö tarkoittaa, että työntekijä reagoi ja etenee asiakaskeskustelussa aidolla uteliaisuudella ja auttamishalulla, vaikkei jakaisikaan asiakkaan kokemuksia. Oman persoonallisuuden hyödyntäminen antaa myös asiakkaalle vahvemman aseman keskustelussa; työntekijä ei analysoi tai johdata keskustelua vaan osallistuu omana itsenään vertaistuen kautta kuuntelemalla, tukemalla ja palloilemalla aihealueita yhdessä asiakkaan ja työparinsa kanssa. Tavoitteena on persoonallisemmalla lähestymistavalla luoda tila, jossa asiakas pystyy avautumaan ja tarkastelemaan itseään. Asiakastyössä on siksi tärkeää, että työntekijä löytää tasapainon ammatti-identiteetin ja persoonaintiteetin välillä.

SAMAISTUMISEN JA TIETÄMÄTTÖMYYDEN TASAPAINO

Joskus asiakkaiden ja työntekijöiden jakamat kokemukset voivat olla asiakaskeskustelussa hyödyllisiä. Persoonaidentiteetin käyttö antaa mahdollisuuden omien kokemusten jakamiseen, mikä voi vahvistaa asiakassuhdetta. Voidaan ajatella, että erilaisuuksista huolimatta jokaisella työparilla on varmasti jotain asiakkaan kanssa yhteistä, jonka äärellä he voivat luoda yhteyden toisiinsa. Esimerkiksi jo yhteisellä kielellä asiakas kohtaaminen voi saavuttaa vahvan samaistumisen ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Asiakas voi myös keskustella työntekijän kanssa omista lapsistaan tai suhteistaan, jolloin työntekijät voivat jakaa omia kokemuksiaan ja näin auttaa asiakasta pohtimaan omia arkipäivään kuuluvia roolejaan. Omien kokemusten jakaminen asiakkaalle edellyttää myös ammatti-identiteetin kanssa tasapainoilua. Työntekijältä edellytetään tuntumaa ja vastuullisuutta siitä, mitä asioita on sopiva jakaa minäkin hetkenä. Jokaisen työparin on asiakaskeskustelun aikana yhdessä huolehdittava, ettei henkilökohtaisten asioiden jakaminen kuormita asiakasta vaan päinvastoin kannustaa häntä.

[työntekijää] ja asiakasta yhdisti jalkapallo. Ne sitten kävi tapaamisessa läpi sen mitä viime viikkoisessa Mestarien liigan matsissa oli kummankin mielestä käynyt ja sitten jatkettiin muita juttuja. Ja sitä jatkettiin ihmisinä sitä keskustelua, [työntekijä] sitten jatkoi väkivaltakeskusteluihin. Se on ihan eri juttu kuin tällöinen että "käydäänkö nyt läpi sinun tapaasi reagoida". Vaan [työntekijä] pystyi sen oman [työntekijä] persoonan kautta ammatillisesti puhumaan siitä.
- Työntekijä

Yhteisten tekijöiden jakaminen voi toisaalta tietyissä yhdistelmissä vaikeuttaa kokemusten jakamista. Esimerkkinä voidaan katsoa sukupuolirooleja; Aggredissa asiakkaat ovat pääosin miehiä. Asiakastyössä on havaittu, että näissä asiakassuhteissa voi kahden tai kolmen miespuolisen työntekijän muodostama työryhmä joissain tapauksissa yksinkertaistaa tai ohittaa tiettyjä asioita keskusteluissa. Tämä saattaa johtua siitä, että katuväkivalta- tai vankilakulttuurissa arvostetut piirteet, kuten ylpeys, kunnia, fyysinen vahvuus ja heikkouksien peittäminen, voivat vaikeuttaa avautumista tai tunteista puhumista miesten kesken (Ricciardelli, Maier & Hannah-Moffat, 2015). Työntekijä, joka ei ole sukupuoleltaan mies, sen sijaan ei välttämättä luo painetta näiden toksisten maskuliinisuuteen liittyvien asenteiden ylläpitämiseen samalla tavalla. Joskus eri sukupuolta oleva työpari voi siten lisätä asiakaskeskustelun tasapainoa. Eri sukupuolten muodostama työpari on toiminut hyvin myös naisasiakkaiden kanssa, vaikkakin osa naisasiakkaista on halunnut keskustella ainoastaan naispuolisten työntekijöiden kanssa. Työpareja muodostettaessa on siis hyvä huomioida asiakkaan tarpeet ja kokemukset eri näkökulmista.

Työryhmissä ei kuitenkaan voida olettaa, että työntekijöillä olisi samoja kokemuksia tai yhteisiä tekijöitä asiakkaiden kanssa. Kuten työryhmässä, myös asiakasryhmissä korostuvat työryhmästä ja myös toisistaan poikkeavat kokemukset ja taustat. Esimerkkinä voidaan ottaa vaikkapa kokemus syrjinnästä; vaikka monet asiakkaat ovat saattaneet kokea syrjintää, voivat nämä kokemukset liittyä monenlaisiin ominaisuuksiin, kuten ikään, uskontoon, kansalaisuuteen, ihonväriin, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, terveyteen tai vammaisuuteen. Erilaisuudet voivat myös vaikuttaa siihen, miten helppoa asiakkaan on löytää vuorovaikutuksellista yhteyttä työntekijöihin. Esimerkiksi asiakaskeskustelun tunnetasoon voi vaikuttaa se, joutuuko asiakas keskustelemaan omista kokemuksistaan muulla kielellä kuin äidinkielellään.

Asiakastyö edellyttää, että työntekijät ovat valmiita tiedostamaan ja käsittelemään sellaisia asiakkaiden kertomia kokemuksia, joista heillä ei ole omakohtaista kokemusta tai edes ymmärrystä, ja perehtymään itselleen uusiin käsitteisiin tai ilmiöihin. Tällöin oman persoonan käyttö työskentelyssä tarkoittaa myös sitä, että työntekijät pysyvät tietoisina asiakasryhmän moninaisuudesta ja antavat asiakkaille tilaa itse sanoittaa omia kokemuksiaan.

Ku äidinkieli on ruotsi, niin se on myös se kieli mistä mä pääsen tunnetasolle. Lapsena olin tarhassa, meidän tarharyhmän nimi oli tussilago, leskenlehti. Jos mulle sanotaan tussilago, mä oon saman tien siinä, mä näen sen minkä näköinen se tarha on, mä näen sen jalkapallokentän siinä, pienen maalin ja pienen aidan jonka yli hypättiin salaa, mä on saman tien siellä. Jos mulle sanotaan leskenlehti niin se ei sano mulle mitään. Mul ei oo minkäänlaista tunne-yhteyttä siihen. Se tussilago vie mut heti lapsuuteen, leskenlehti ei vie mua mihinkään, vaan kukkakauppaan.

Ja sitte ku tullaan tähän väkivaltaan niin huomaan jos riitelen suomeksi niin kylmyyttä on enemmän. Ruotsiksi oon verbaalisesti parempi, osaan päästä siitä tilanteesta paremmin pois.

Om det blir nåt tjafs eller någonting så får jag inte stopp på ord. Jag kan hitta fler lösningar om vi hamnar i en situation kan jag tänka "okej med den lösningen händer det". Det är beräknande på ett bra sätt för jag kan ta mig därifrån och lugna ner den andra, jag kan uttrycka mina känslor så att inte den andra personen ser att jag är aggressiv, utan jag är tillmötesgående.

Mutta suomeksi kun loppuu sanat niin käydään päälle sitten.

Sitten nyrkkit puhuu, niin sanotusti.

- Asiakas

YKSILÖ- JA RAKENNENÄKÖKULMAN TASAPAINO

Aggredissa asiakas kohdataan ilman ennakkokäsityksiä. Asiakkaalle pyritään näin luomaan yhteiskunnallisista ennakkoluuloista vapaa tila. Samaan aikaan kun pyritään kohtaamaan asiakas avoimesti ja torjumaan mahdollisia häneen kohdistuneita yhteiskunnallisia leimoja, on työntekijän kuitenkin hyvä tiedostaa, miten yksilön ulkopuolella olevat tekijät vaikuttavat arjesta selviytymiseen ja väkivallasta irtautumiseen. Se, että tietoisesti ottaa etäisyyttä esimerkiksi viranomaiskäytäntöjen valtarakenteisiin ja luo asiakkaalle tilan, jossa hän voi itse määrittellä asemaansa, ei tarkoita, että tulisi sulkea silmänsä niiltä haasteilta, jotka asiakasta odottavat Aggredin toimiston ulkopuolella.

Yllä mainittujen näkökulmien lisäksi työntekijän on hyvä pohtia asiakastyössä myös yksilöllisen ja yhteiskunnallisen, tai rakenteellisen näkökulman tasapainoa. Asiakaskeskustelussa asiakkaan kertomuksessa yhdistyvät tämän henkilökohtainen kokemus omasta tilanteestaan sekä se, miten ympäristön ja yhteiskunnan rakenteet ovat tilanteeseen vaikuttaneet. Asiakkaan kokemat ongelmat voivat siten liittyä sekä henkilökoh-taisiin että yhteiskunnallisiin paineisiin; esimerkiksi jonottaminen Kelan toimistolla voi tuntua haasteelliselta oman malttamattomuuden tai äkkipikaisuuden takia, mutta haasteellisuus voi myös liittyä byrokraattisen ja kiireisen järjestelmän valkeaselkoisuuteen. Asiakkaaseen, joka pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan toimimaan yhteiskunnan rakenteissa, saattaa myös kohdistua rakenteellista leimaantumista tai syrjintää (Ahmad, 2020; Kantoniemi, 2012).

Asiakastyössä pyritään tiedostamaan molempia näkökulmia ja tukemaan asiakkaan itsenäistä toimijuutta rakenteiden keskellä.

Kahden asiakkaan kanssa kävin TE-toimistolla hakemassa töitä. Asiakkaat olivat romaneja. Kyl sen huomaa et se kohtelu oli semmost et "et sä sinne kuitenkaan pääse" et ei sitä otettu tosissaan et jätkät on hakemas töitä. Ja väitän et se johtui molemmista asioista, siitä että he olivat romaneja ja he olivat vankeja. Siinä sitten yritettiin keskustella ja lopulta ne pääsi työpajatoimintaan mut kyllä oli ammatillisesti haastava paikka pitää tunteet kasassa etten ruvennu ite sillee et "voi vittu hei haloo" ku toisia kohdellaan nöyryyttävästi.

- Työntekijä

4.3 TYÖMENETELMÄN TAUSTATEORIAM: KONSTRUKTIONISMI, LEIMAAMINEN JA DESISTANSSI

Asiakastyössä kunnioitetaan asiakkaan omaa totuuden määrittelyä ja sen muokkautumista vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Asiakkaan ehdoilla etenevän asiakastyön tavoitteena on tukea asiakkaan irtautumista väkivaltaisesta käyttäytymisestä ja rikoselämästä sekä käsitellä asiakkaan arkeen ja yhteiskuntaan uudelleenintegroiintiin liittyviä haasteita. Työmenetelmän teoreettinen viitekehys pohjautuu sosiaalisen konstruktio- nismiin, leimaamisteorian sekä elämänkaarikriminologian ja desistanssin viitekehyyksiin.

SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI

Sosiaalinen konstruktionismi on sosiaalitieteissä teoreettinen näkökulma, jonka kautta sosiaalista ympäristöä ja tämän tuottamia ilmiöitä ja merkityksiä voidaan tulkita. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tarkasteltuna todellisuuden ajatellaan rakentuvan kielellisessä vuorovaikutuksessa, jolloin absoluuttisen totuuden sijaan on löydettävissä ja konstruoitavissa useita erilaisia selitystapoja ja kertomuksia arkitodellisuudesta (Berger & Luckmann, 1994). Suuntauksen kiinnostuksen kohteena ei siten ole havaita ja todentaa olemassa olevaa ilmiötä oikeaksi vaan tarkastella, miten ilmiö ymmärretään ja mikä merkitys tälle annetaan. Nämä sosiaaliselle todellisuudelle muodostuvat selitystavat ja kertomukset muokkautuvat vuorovaikutuksessa muiden kanssa jokapäiväisessä arjessamme. Voidaan sanoa, että käsityksemme arjesta rakentuu jaettuna tietona toistemme kesken. Asiakaskeskustelussa tärkeää ei siten ole se, pitävätkö asiakaskeskusteluissa nousevat kertomukset tai kokemukset faktapohjaisesti paikkansa, vaan itse narratiivi, joka asiakkaalle ilmenee totuutena, sekä tapa, jonka kautta kertomus rakennetaan ja esitetään. Asiakastyössä fokuksena on asiakaskeskusteluissa syntyvä jaettu tieto, jonka kautta asiakas peilaa ja uudelleen kehittää narratiivia itsestään. Toisin sanoen se, mistä ja miten asiakastapaamisissa keskustellaan, tukee asiakasta muodostamaan uudenlaisia tapoja tarkastella sekä itseään että ympäristöään.

Sosiaalinen konstruktionismi on sosiaalitieteissä laajasti käytetty ja tulkittu viitekehys. Sosiaalitieteissä ihmiskäyttäytyminen nähdään kuitenkin eri näkökulmia yhdistämällä biopsykososiaalisena tuotoksena, ja sosiaalista konstruktionismia käytetään yleensä kommunikaation, vuorovaikutuksen ja keskustelujen eli niin sanottujen 'diskurssien' tarkastelussa (Francis & Kaufer, 2011). Aggredissa viitekehystä hyödynnetään ennemminkin työkaluna asiakastyössä kuin kokonaisvaltaista todellisuutta kuvaavana lähtökohtana.

IDENTITEETTI OSANA SOSIAALISTA YMPÄRISTÖÄ

Asiakaskeskustelut muodostavat lähtökohtaisen tuen asiakkaan identiteetin tarkasteluun. Miten asiakas hahmottaa itsensä keskusteluissa? Mitä uusia mielikuvia asiakkaalle nousee itsestään, kun hän vaihtaa ajatuksia työntekijöiden kanssa? Ihmisen identiteetti muodostuu sekä sisäisistä tekijöistä, kuten omasta historiasta ja itsetunnosta, että ulkoisista tekijöistä, kuten sosiaalisista ja kulttuurisista odotuksista ja vuorovaikutuksesta (Fleetwood, 2016). Identiteettiimme yhdistyvät näin ollen asenteet sosiaalista ympäristöä kohtaan, näiden sisäistäminen ja niihin mukautuminen (Berger & Luckmann, 1967, 152, 194). Koska identiteetti muokkautuu sosiaalisen ympäristön ja yksilön vuorovaikutuksessa, yksilön oma ymmärrys tästä todellisuudesta on oleellinen tekijä identiteetin muodostamisessa. Sosiaalisen todellisuuden ymmärtäminen asiakassuhteen kautta auttaa asiakasta ymmärtämään myös itseään paremmin.

ELÄMÄNKAARIKRIMINOLOGIA, DESISTANSSI JA LEIMAANTUMINEN

Asiakastyössä Aggredi käyttää viitekehyksenä sekä elämänkaarikriminologiaan pohjautuvaa näkemystä rikoselämästä irtautumisesta että leimaantumisteoriaa.

Kriminologia tieteenä on keskittynyt tutkimaan rikoksellisen tai poikkeavan käyttäytymisen syitä. Kriminologia tarkastelee lisäksi yhteiskunnan tapoja reagoida rikoksiin sekä tapoja määritellä ja kontrolloida rikollisuutta. Elämänkaarikriminologiassa tarkastellaan erilaisia näkökulmia rikolliseen käyttäytymiseen elämän eri vaiheissa. Elämänkaarikriminologiassa ihmisten käyttäytymisen ymmärretään olevan yhteydessä siihen, miten elämä rakentuu meille merkityksellisiä elämänvaiheita muodostavina polkuina. Ihmisten ajautumiseen erilaisiin elämänpolkuihin vaikut-

tavat aika ja paikka sekä yksilölliset ja rakenteelliset tekijät; siirrymme esimerkiksi lapsuudesta nuoruuteen ja työelämästä eläkkeelle (Elder, 1998). Elämänkaarikriminologiassa keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi se, miksi ihmiset ajautuvat rikokselliseen elämänpolkuun, missä elämänvaiheessa rikokselliset elämänpolut syntyvät ja miksi tietyt ihmiset ajautuvat rikoskierteeseen mutta toisilla rikoskäyttäytyminen jää kokeiluksi (Moffit, 1993).

Tutkimuksissa on esimerkiksi todettu, että rikollisuus on korkeimmillaan nuoruudessa ja vähenee iän myötä. Ikä ei kuitenkaan välttämättä ennusta kaikkien rikostyyppien desistanssia samalla vahvuudella, ja myös sosiaaliset tekijät saattavat vaikuttaa rikollisuuden vähenemiseen (Keinänen, 2004; Ulmer & Steffensmeier, 2014).

Erityisen kiinnostavaa on paitsi rikoskaaren alun syiden kartoittaminen myös rikospolun päätyminen – rikospolusta irtautumista kutsutaan desistanssiksi. Mikä saa ihmisen jättämään rikollisuuden? Desistanssiin johtanutta ratkaisevaa hetkeä kuvataan yleensä elämäntapahtuman kriittisenä hetkenä tai käännekohtana (eng. turning point) (Sampson & Laub, 1993; Maruna, 2001). Käännekohtia voivat olla sekä yksilölliset että sosiaaliset tekijät; päätös luopua rikoselämästä voi syntyä henkilökohtaisesta motivaatiosta tai omasta halusta muuttaa elämäänsä. Päätös voi myös tulla ulkoisten tekijöiden myötä; esimerkiksi uuden kumppanin löytäminen tai työpaikan saaminen voi kriittisenä hetkenä tuoda ihmiselle uutta rikoselämästä poikkeavaa merkitystä elämään ja etäännyttää tämän rikospolustaan. Yleensä tarvitaan kuitenkin sekä yksilön omaa muutoshalukkuutta että sosiaalista tukea, jotta rikoselämästä irtautuminen onnistuu (Maruna & Farrall, 2004). Käännekohdat eivät myöskään välttämättä ole tarkkaan määriteltävissä olevia hetkiä, vaan ne voivat esiintyä monien tapahtumien huippenuksena. Myös tie rikoksettomaan

elämään voi olla mutkikkaampi käytännössä. Joillekin rikoskierteen katkaiseminen tapahtuu jaksoittain pidemmällä aikavälillä, kun taas toiset päättävät irtautua mutta kohtaavat takapakkia ja haasteita moneen otteeseen ennen kuin onnistuvat, jos onnistuvat. Desistanssi ilmenee tuolloin pikemmin prosessina, jossa irtautuminen edellyttää jatkuvaa rikoksettoman elämän työstämistä ja ylläpitoa (Maruna, 2001).

Desistanssiin pyrkiminen edellyttää siis paitsi rikollisuudesta luopumista myös halukkuutta luopua rikoselämään kytkeytyneestä identiteetistä. Voidaan puhua desistanssin kolmesta tasosta; primäärinen desistanssi sisällyttää itse rikollisuudesta irtautumisen, kun taas sekundäärinen desistanssi edellyttää uuden rikoksettoman identiteetin muodostamista (Maruna & Farrall, 2004). Väistämättä oman identiteetin muuttamiseen vaikuttaa myös se, miten yhteiskunta ja ympäristömme suhtautuvat meihin – jos kukaan ei esimerkiksi usko, että väkivaltarikoksesta tuomittu henkilö voi olla jotakin muuta kuin väkivaltarikollinen, kuinka helppoa siihen on itse uskoa?

Leimaamisteorian mukaan sekä viralliset (esim. poliisin tai tuomarin) että epäviralliset tai valtavirran (perheen, naapureiden tai median) sosiaaliset reaktiot rikoskäyttäytymiseen voivat määritellä sitä, mitä katsotaan poikkeavaksi ja hyväksytyksi käyttäytymiseksi. Esimerkiksi äänen korottaminen ja toisen keskeyttäminen voidaan hyväksyä väittelytilaisuudessa, mutta sitä voidaan pitää poikkeavana koulussa luennon aikana. Mikäli poikkeava käyttäytyminen toistuu, ajatellaan, että poikkeavaksi leimatun yksilöön aletaan suhtautua ainoastaan tämän poikkeavan käyttäytymisen pohjalta (Äärelä, 2012, 146, 205). Tämä hankaloittaa yksilön nähdynsi tulemista hyväksyttynä tai normaalina. Koululuokassa häirikkötapaukseksi leimattu oppilas voi kokea olevansa käyttäytymisensä johdosta jatkuvassa tarkkailussa ja saada helpommin läksytyksiä pienistäkin virheistä saamansa leiman takia. Tämä voi johtaa siihen, että hän alkaa

itse kokea oman käyttäytymisensä poikkeavaksi tai epänormaaliksi. Tällöin ongelmakäyttäytyminen toistuu niin sanottuna itse toteutettuna ennustuksena: ”häirikkötapaus” käyttäytyy häiritsevästi, väkivaltarikollinen väkivaltaisesti.

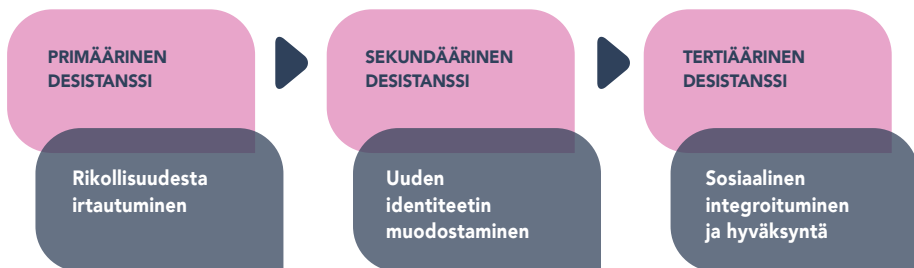
Kuten elämänkaarikriminologia, myöskään leimaamisteoria ei kuitenkaan ole ehdoton rikollisuuden selittäjä. Leiman vaikutukset voivat näyttäytyä vahvempina tai heikompina eri ihmisissä, ja tähän voivat vaikuttaa yhteiskunnalliset, sosiaaliset sekä yksilölliset tekijät. Tästä huolimatta kokemus leimaantumisesta voi vaikuttaa näkemykseen omasta itsestä. Rikoksesta tuomitut ihmiset voivat myös kokea, että rikoshistoria jää yhteiskunnan muistiin, vaikka rangaistus on suoritettu ja henkilö itse uskoi muutokseen. Esimerkiksi työpaikan saaminen ja uusien sosiaalisten suhteiden luominen voi rikollisen taustan takia olla haasteellista (Becker, 1963; Kivivuori ym., 2018, 183–188).

Oli vaikeaa jättää vanhat piirit. Olin eläny sitä elämää niissä piireissä niin kauan, että en tiennyt hirveesti mistään muusta. Se tuntuu sellaselta tukalalta se ajatus että mulla ei muka oo sit ketään frendejä enään jos mä hylkään. Kun mä kuitenkin koin että mut hyväksytäänniissä piireissä semmosena ku mä oon. Sit ku mun piti yhtäkkiä olla tuolla joku entinen rikollinen ja toipuva narkkari niin sanottujen normaaleiden ei-rikollisten ei-päihdetaustaisten ihmisten keskuudessa niin mähän koin siitä myöskin tosi paljon eriarvoisuuden ja alemmuuden tunnetta.

- Asiakas

Ihmisen näkemys itsestään ja toisista on siis kytkeytynyt vuorovaikutukseen – vaikka yksilö kuinka muuttaisi itseään, yhteiskuntaan voi olla vaikea sopeutua, ellei yhteisö, johon henkilö

yrittää uudelleen integroitua, ole valmis antamaan tälle uutta mahdollisuutta. Desistanssi vaatii näin ollen myös sosiaalisen ympäristön tuen ja hyväksynnän onnistuakseen. Tätä kutsutaan tertiääriseksi desistanssiksi (McNeill, 2016).

Desistanssin eri vaiheet (Maruna & Farrall, 2004; McNeill, 2016)

AGGREDI JA ASIAKKAAN DESISTANSSI KÄYTÄNNÖSSÄ

Aggredi pyrkii auttamaan asiakasta väkivaltaisesta elämästä irtautumisessa asiakkaan omia tavoitteita tukien. Asiakkaan kanssa pyritään luomaan ennako-oletuksista ja yhteiskunnallisista leimoista vapaa tila, jossa asiakas voi nähdä ja kokea elämäänsä ”tässä ja nyt”. Torjumalla mahdolliset leimat asiakkaalle tuodaan ilmi, että hän on arvokas ihminen taustastaan ja teoistaan huolimatta. Asiakaskeskustelu pyrkii näin tukemaan asiakkaan omaa identiteetin pohdintaa näkökulmasta, joka ei ole sidoksissa siihen kontekstiin, jossa asiakas normaalisti käyttää väkivaltaa.

Aggredissa luotu avoin ja luottamuksellinen asiakassuhde toimii asiakkaan desistanssiprosessissa avaintekijänä kiinnittämässä sekä ohjelmaan että yhteiskuntaan. Ajatellaan, että yksikin asiakasta ehdottomasti

tukeva ihminen antaa paremmat mahdollisuudet nähdä itsessään muun mahdollisuuden kuin väkivallan ja sietää vastoinkäymisiä. Asiakastyön tavoitteena on auttaa asiakasta löytämään Aggredissa luotua luottamuksellisuutta, avoimuutta ja sosiaalisuutta sekä itsestään että yhteiskunnasta – uusista ystävistä, työpaikasta, suhteesta tai harrastuksesta. Aggredissa pyritään saavuttamaan arki, jossa asiakas ei häidin tuskin sinnittele päivästä toiseen Aggredin nojalla vaan pystyy vapaasti ja aidosti kokemaan sitoutuneensa uuteen väkivallattomaan elämään. Asiakasta ei tueta vain selviytymään, vaan myös elämään itselleen merkityksellistä ja onnellista elämää.

4.4 ASIAKASTYÖN TAVOITTEET

Aggredin toiminnalla on tavoitteena asiakkaan väkivaltaisen käyttäytymisen väheneminen tai loppuminen. Asiakasprosessissa pyritään asiakkaan hyvinvoinnin lisäämiseen ja elämäntilanteen selkeytymiseen. Tämä motivoi asiakasta pysymään tavoitteissa.

Aggredin työskentelyn tavoitteena on tukea asiakasta väkivaltaisen käyttäytymisen pohdinnassa ja auttaa häntä rakentamaan maailmaansa uudelleen siten, että hän löytää merkitystä ja mahdollisuuksia väkivallattomassa elämässä. Asiakkaan omia tavoitteita saavutettaessa Aggredi pyrkii ylläpitämään asiakkaan motivaatiota ja muutoshalukkuutta sekä käsittelemään väkivaltaiseen elämään liittyviä haittoja ja väkivaltaelämästä irtautumiseen liittyviä vastoinkäymisiä.

Aggredin tavoitteita toteutetaan kiinnittämällä asiakas ensin ohjelmaan ja tämän jälkeen yhteiskuntaan. Psykososiaalinen tuki perustuu vahvaan asiakassuhteeseen, reflektiiviseen dialogiin ja käytännön apuun.

KIINNITTÄMINEN

Kolmen ensimmäisen tapaamisen aikana työntekijät käyvät käytännön asioita läpi, esittelevät ohjelmaa ja luovat pohjaa mahdolliselle asiakassuhteen jatkumiselle. Asiakkaan kiinnittämisen ydin piilee itse asiakassuhteessa, joka edellyttää avoimuutta, luottamusta ja henkilökohtaista työtettä.

ENNEN ASIAKKAAN TAPAAMISTA

Aggredissa korostetaan niin sanottua avointa kohtaamista – tämä tarkoittaa, että asiakkaisiin tutustutaan ilman ennako-odotuksia. Asiakasprosessin alussa on siten tärkeää tuoda esiin Aggredin puolueeton asema ja korostaa sitä, että Aggredin työtapa poikkeaa viranomaistyöstä.

Ennen tapaamisen alkua on hyvä valmistautua käytännönläheisesti ja henkisesti – asiakkaalle ensivaikutelma voi olla merkittävä hänen päättäessään, voiko ohjelmaa kokeilla tai voiko työntekijöihin luottaa. Käytännön valmisteluun kuuluu, että työntekijällä on tiedossa kaikki ensitapaamiseen liittyvät tekniset seikat, asiasisältö on hallussa ja työparin kanssa vallitsee rento ja yhteisöllinen ilmapiiri.

Aggredin asiakastyö on yhteistyötä työparin ja muiden työntekijöiden kesken. Vaikka kukin työntekijä kantaa vastuuta omasta työstään, asiakastyötä vahvistaa ennen kaikkea työntekijöiden tarjoama tuki ja yhteistyö. Sekä työtilojen mahdollistamat arkipäivän keskustelut että säännölliset viikkopalaverit tarjoavat tilaisuuksia keskustella asiakkaista, potentiaalisista haasteista sekä omasta työstä. Ennen asiakkaan tapaamista työpari pitää keskenään **valmistautumispalaverin**. Palaverissa työpari voi varmistautua siitä, että käytännön asiat ovat hallussa. Myös asiakkaan kohtaamiseen ja henkiseen valmisteluun liittyvistä kysymyk-

sistä voi keskustella ennen tapaamista. Henkinen valmistelu edellyttää kykyä kohdata asiakas rauhallisesti ja neutraalisti. Tämä tarkoittaa, että työntekijällä on hyvä olla rauhallinen suhtautuminen omiin ja ilmapiirissä oleviin ensivaikutelmiin ja tunnetiloihin, jotta hän pysyy juurtuneena asiakkaan avoimeen kohtaamiseen. Rauhallinen suhtautuminen ei tarkoita, että ilmapiiri asiakasta kohdatessa olisi väännettävä teennäisesti rennoksi vaan että työntekijä itse pysyy rauhallisena mahdollisista jännitteistä huolimatta. Myös asiakas saattaa jännittää ensimmäistä tapaamista tai suhtautua Aggrediin varauksella; on luontevaa, että rentous ja luottamus asiakassuhteessa syntyvät hiljalleen ensikontaktia luodessa ja tutustuessa.

No aluks mä aattelin, ensimmäisiä kertoja kun mä kävin täällä, mä olin niinku et tää on taas yks tämmönen vitun paska mihin mut ohjataan. Mut myöhemmin oon perunu sanani. Et kyl mä oon tähän aika paljo hyötyy, hyötyä ja semmosta itsetutkiskelua ja semmosta muuttaa mun niin sanotusti väkivaltaiset tavat tai sillee.

- Asiakas

ENSIMMÄISET KOLME TAPAAMISTA

Asiakkaan tultua ovesta sisään saattaa hän jäädä aulaan tai toimistotilaan odottamaan. Odottavaa asiakasta on tärkeä tervehtiä, oli asiakas sitten vanha tai uusi – toisen ihmisen läsnäolon tiedostaminen ennen varsinaisen tapaamisen alkua vahvistaa käsitystä aggretilaisista työntekijöinä, jotka eivät hyppää ammatti-rooliinsa vasta tapaamisen alettua vaan saavat asiakkaan tuntemaan itsensä kotoisaksi, vaikka joutuisivat samalla itse keskittymään tapaamisen valmisteluun. Asiakasta kätellessä on hyvä ylläpitää suora katsekontakti ja puhutella asiakasta etunimellä.

Ohjelman esittelyn ja alkulämmityksen pitää sujua yksinkertaisesti ja matalaa kynnystä kunnioittaen; asiakkaiden motiivit ohjelmaan hakeutumiseen voivat olla alussa vähemmän kytkeytyneitä väkivallan lopettamiseen. Asiakkaalla voi päällimmäisenä motivaationa olla esimerkiksi se, että hän ei halua vankilaan. Silloin asiakastyön keskeinen kysymys alkaa siitä, miten hän voi välttää vankeustuomion. Alustavat tavoitteet ja keskusteluaiheet voivat liittyä muihin asiakkaan pohtimiin käytännönläheisiin asioihin. Ensimmäisen tapaamisen aikana on siis hyvä miettiä yleisellä tasolla, mitä teemoja tai konkreettisia asioita seuraavalla käynnillä käsitellään. Tällöin asiakkuuden sisältö ja hyödyt konkretisoituvat, ja asiakas voi löytää motivaation tulla seuraavaan asiakastapaamiseen. Myös asiakassuhde itsessään voi olla motivoiva tekijä asiakkuuden jatkuvuudelle.

Ensimmäisissä kolmessa tapaamisessa kiinnittymiseen vaikuttaa vahvasti asiakkaan ja työntekijän suhde. Asiakkuuden alussa on tärkeintä, että työntekijä pyrkii rakentamaan luottamusta työntekijän ja asiakkaan välille avoimen kohtaamisen kautta. Avoin kohtaaminen tarkoittaa, että asiakasta kohdellaan neutraalisti, hänen totuuttaan kunnioitetaan ja hänen annetaan tulla kuulluksi.

Aikaisemmassa tutkimuksessa on ehdotettu, että vahva hoidollinen tai terapeutin suhde työntekijän ja asiakkaan välillä saattaa vaikuttaa positiivisesti kuntoutusohjelman. Terapeutin side itsessään saattaa esiintyä vahvempana vähemmän strukturoiduissa ja enemmän yksilöidyissä ohjelmissa (Henwood ym., 2018). Aggredissa työntekijän ja asiakkaan suhteen vahvuus on avointekijä itse ohjelman laadussa; koska ohjelmassa on avoin strukturi ja asiakaskohtaaminen painottuu yksilö- tai ryhmätyöhön, voivat työntekijät keskittyä tiiviimmin kunkin asiakkaan eri tarpeisiin. Antamalla asiakkaille tilaa edetä prosessissa omilla ehdoillaan työntekijä voi välittää riippumattomaa halua auttaa ja tukea asiakasta. Aggredi-menetelmä mahdollistaa parhaimmillaan työntekijän

tinkimättömän, tai ehdottoman, auttamishalun. Tämä taas on välttämätöntä asiakkaan kuulluksi tulemisen kokemukseen nähden. Ehdoton ja aito auttamishalu voi toisin sanoen mahdollistaa sen, että asiakkaat tulevat kuulluksi, mikä voi motivoida tai tukea asiakasta kiinnittymään ohjelmaan (Jauhiainen, 2019, 43–45).

Asiakkaan kiinnittymisen prosessi (Jauhiainen, 2019)

TAPAAMISTEN JÄLKEEN

Jokaisen asiakastapaamisen jälkeen käydään aina työparin kesken **purkukeskustelu**. Purkukeskustelussa keskustellaan siitä, miten ensimmäinen asiakastapaaminen kokonaisuudessaan sujui. Työparin kanssa voidaan pohtia sitä, miten asiakkaalle annettiin tilaa tulla kuulluksi, miten työparin yhteistyö onnistui, millaisen ensivaikutelman työpari koki antaneensa asiakkaalle sekä missä määrin asiakas kohdattiin avoimesti ja neutraalisti. Katuväkivaltatyössä asiakasryhmän kohtaaminen voi alussa tuntua raskaammalta. On tärkeää, että työntekijälle annetaan tilaisuus purkaa tapaamisen herättämiä tunteita ja reaktioita työparinsa kanssa. Purkukeskustelun lisäksi työpari käy myös asiakkaiden tilannetta tarkemmin läpi toisessa viikkopalaverissa, jolloin työryhmä pohtii yhdessä asiakkaiden ja asiakastyöhön liittyvien tavoitteiden etenemistä.

PURKUKESKUSTELUN POHDINTALISTA

Sujuiko ohjelman esittely asiakkaalle selkeästi ja ymmärrettävästi?

Koetko, että annoit asiakkaan tulla kuulluksi?

Kuinka hyvin asiakas sai itse ohjata keskustelua ja hoidon etenemistä?

Mikä oli asiakkaan ymmärrys keskusteltavista asioista?

Selvisikö asiakkaan tavoite?

Miten työpari onnistui asiakkaan tavoitteiden tukemisessa?

Kuinka hyvin keskustelu tasapainottui työparin ja asiakkaan kesken?

Mitkä olivat tapaamisen mahdolliset haasteet ja miten ne kohdattiin?

Mitä tunteita asiakkaan kohtaaminen herätti?

Pystyitkö keskustelemaan siitä työparisi kanssa?

AGGREDILAINEN MOTIVOINTITAPA

Asiakas kysyi, että mitä teillä siinä (työssä) on, onko se jotain pääkopan hoitoa ja onko siinä jotain toiminnallista? Totesin, että näitä juttuja tulee mukaan varmaan jossain vaiheessa riippuen sun kyvystä ja kiinnostuksesta, mutta mitään pelastusta mä en sulle tarjoa, vaan ainoastaan vallinnan mahdollisuuden. Jos sä lähdet tähän, niin me ollaan sun tukena tässä prosessissa, kävi miten kävi. Tämä ei ole pelkkä rippituoli, johon tullaan tilittämään pahat teot ja hakemaan niille hyväksyntää. Asiakas kuunteli hieman ehkä yllättyneenä ja sanoi, ettei halua palata takaisin vankilaan eikä rikolliseen elämäntyylisiin, kerroin, että siinä tapauksessa meistä voi olla sulle hyötyä.

- Työntekijä

Aggredin vahvuutena on se, ettei asiakkailta vaadita väkisin motivoituneisuutta, sitoutumista tai väkivallattomuutta ennen ohjelman aloittamista. Asiakkaat voivat olla tottuneet siihen, että heiltä edellytetään itsensä muuttamista, katumista ja kärsimystä yhteiskuntaan uudelleenintegroitumista varten. Mikäli asiakkaat haluavat muuttua, on tämän halun muuttua kuitenkin ensisijaisesti tultava asiakkaista itsestään. Todellisuudessa voi olla vaikea erottaa, mikä lopulta vaikuttaa asiakkaan valintoihin. Koska kuntouttava tai rehabilitatiivinen asenne voi olla vankilassa toivottu, jotta asiakas pysyisi ”hyvien kirjoilla”, voi siitä tulla enemmänkin selviytymismekanismi kuin aito osa omaa identiteettiä. Vangit tottuvat toistamaan samoja mantroja katumisesta, hyvästä käyttäytymisestä ja muuttumisesta, mutta todellisuudessa vangeille annetaan vain vähän tilaa pohtia näitä teemoja omilla ehdoillaan (Warr, 2020, 36). Tästä syystä on tärkeää, että vain se, mitä asiakas vaatii itseltään, muodostaa ohjelman sisällölle tarttumapinnan.

Aggredille ei siis ole ominaista, että asiakkaita käskytetään ja holhoetaan. Asiakkaat ovat yleensä omatahtoisesti alkaneet etsiä muutosta elämäänsä, ja asiakkaan hakeutuminen ohjelmaan voi itsessään osoittaa motivaatiota. Toisaalta jotkut asiakkaat saattavat olla epävarmempia omien tarpeidensa ja tavoitteidensa suhteen – tällöin voi olla hyvä muistuttaa, ettei asiakkaan tarvitse kantaa kaikkea vastuuta psykososiaalisen tuen sisällöstä vaan hän voi hyvin pyytää, että työntekijät tekevät enemmän ehdotuksia ja ohjaavat herkemmin. On siis lähtökohtaisesti tärkeää antaa asiakkaille tilaa päättää vapaasti tuen sisällöstä ja etenemisestä, mutta pitää myös olla valmis aistimaan, milloin on hyvä antaa lisätukea ja mahdollisuus vahvempaan ohjeistukseen.

Muutoshan lähtee korvien välistä ja he voivat antaa sen mahdollisuuden, työkalut siihen muutokseen, mut eihän ne lähde ketään muuttamaan.
- Asiakas

MILLOIN ASIAKAS ON VALMIS ALOITTAMAAN AGGREDIN?

Aggredilla on vahvimmat mahdollisuudet tarjota tukea silloin, kun asiakas on kokenut jonkinlaisen käännekohtan ja näkee elämässään muunkin mahdollisuuden kuin väkivaltakäyttäytymisen. Se voi olla halu elää muuten kuin väkivallan ehdoilla tai vaikka toive irtautua vankilakierreestä. Monilla Aggredin asiakkailla vanhemmuus tai uusi suhde ovat motivaation lähteitä, koska nämä herättävät tunteita ja vastuuta muusta-

kin kuin omasta itsestä. Päätös muuttaa omaa elämäntapaansa ja pyrkiä väkivallattomuuteen voi myös syntyä pitkän ajan kuluessa, kun henkilölle kasautuu riittävän paljon negatiivisia seurauksia. Esimerkiksi iän myötä asiakas saattaa suhtautua omaan väkivaltahistoriaansa kielteisemmin, kun taas nuorelle ei ole vielä kertynyt tarpeeksi negatiivisia kokemuksia väkivallan seuraamuksista. Nuorille kadulla hankittu maine ja arvostus saattavat olla tärkeämpiä kuin esimerkiksi ammatin hankkiminen ja työuran rakentaminen (Carroll, Houghton, Durkin & Hattie, 2009).

KIINNITTÄVIÄ TEKIJÖITÄ

Rikosseuraamuslaitokselta ohjautuville asiakkaille koevapaus kiinnittää asiakkaita hyvin, vaikka alkuun motivaatio ei olisikaan korkea. Yksittäistapauksissa vankilassa aloitettu asiakkuus on kuitenkin päättynyt, kun asiakkaan koevapaus on peruuntunut eikä hän niin ollen tarvitse koevapauteen liittyvää yhteystahoa. Tällöin asiakas on ollut motivoituneempi koevapauteen kuin käsittelemään väkivaltaproblematiikkaa ja kokenut, ettei hän hyödy asiakkuudesta Aggredissa. Vankilasta saapuvat asiakkaat eivät ole automaattisesti sitoutuneempia asiakasprosessiin kuin siviilistä asiakastapaamisiin tulevat henkilöt. Siviilissä olevat asiakkaat tarvitsevat toisaalta enemmän tukea ja purkautumispaikan, koska vapaudessa on enemmän haasteita ja korkeampi riski epäonnistua kuin säännellyssä vankilaympäristössä. Tarve positiivisen tuen ja sosiaalisen kontaktin saamiselle on yhtä lailla vapaudessa kuin vankeudessa olevilla henkilöillä. Molemmilla asiakassuhteen solmimiseen ja säilyttämiseen vaikuttavat vaihtelun saaminen arkirutiineihin ja uteliaisuus. Valvonnassa tai koevapaudessa olevat asiakkaat eivät osallistu prosessiin täysin vapaaehtoisesti tai vähintäänkin asiakkuuteen liittyy joitain velvoitteita.

Monille Aggredin asiakkaille on tavanomaista, että he kiinnittyvät huonosti erilaisiin palveluihin, mikäli senhetkinen tai haastava elämänvaihe

häiritsee sitoutumista aikatauluihin. Asiakas saattaa tällöin unohtaa tai ei saa aikaiseksi tulla asiakastapaamiseen. Suurin osa asiakkaista on kuitenkin ilmoittanut esteestä Aggrediin etu- tai jälkikäteen. Hyvin harva asiakas häviää palvelusta kokonaan ilmoittamatta.

MIKSI ASIAKKAAT KESKEYTTÄVÄT AGGREDIN?

Useissa kuntoutusohjelmissa ongelmana on suuri keskeyttäneiden määrä, mutta erityisesti tämä koskee niitä ohjelmia, joihin hakeudutaan vapaaehtoisesti. Asiakkaiden voi olla vaikea myöntää taipumustaan väkivaltaan tai ainakin sen ongelmallisuutta. He voivat keskeyttää ohjelman heti, kun välitön kriisi on lauennut. Asiakkaiden voi olla vaikea sitoutua haastavaan prosessiin, jossa heidän on itse otettava vastuu väkivaltaisuudestaan ja pyrittävä siitä eroon (Dobash ym., 2000, 44–45). Asiakkuus ei myöskään pääse alkuun, jos asiakas ei ole halukas puhumaan asioistaan tai ei usko tarjottuun palveluun, omaan itseensä ja muutoksen mahdollisuuteen.

Joskus asiakas voi tulla kokeilemaan Aggredia esimerkiksi siksi, että se näyttää hyvältä rangaistusajan suunnitelmassa tai asiakas haluaa viettää aikaa vankilan ulkopuolella. Tällöin asiakas ei välttämättä ole oikeasti kiinnostunut ohjelmasta tai halukas osallistumaan ohjelmaan. Asiakas-keskustelua on kuitenkin vaikea teeskennellä pidempää aikaa, ja näissä tilanteissa työntekijä ja asiakas saattavat yhdessä todeta, ettei tämä olekaan asiakkaalle oikea ohjelma.

Asiakkuus voi jäädä kesken myös sen takia, että henkilö siirtyy vankilaan suorittamaan tuomiotaan tai siirtyy avovankilasta suljettuun vankilaan. Motivoitumista asiakasprosessiin voi vähentää myös se, että asiakas ei tiedä tulevien vankeustuomioiden ajankohtaa tai kestoa eli sitä, milloin ja kuinka pitkäksi aikaa hän joutuu vankeuteen. Motivaatiota voi myös hei-

kentää pitkittynyt asiakasohjautuvuus, mikäli asiakkaan pääsy Aggrediin erinäisistä syistä lykkääntyy. On tärkeää, että kommunikointi käytännön asioista asiakkaan ja työntekijän välillä pysyy mahdollisimman selkeänä.

Asiakassuhde on myös voinut päättyä suunniteltua aikaisemmin, jos asiakkaan päihteiden ongelmakäyttö tai rikollinen käyttäytyminen on jatkunut ja aiheuttanut asiakkaalle haasteita. Tällöin asiakas ei ole motivoitunut jatkamaan, koska hän ei usko, että pystyy muuttamaan elämäntapaansa tai noudattamaan sovittuja tapaamisaikoja, vaikka haluaisikin irtautua. Voi myös olla, että asiakas ei ole kokenut asiakastapaamisia tarpeellisiksi, koska hänellä on päällekkäinen asiakkuus jossain muualla.

Aggredin keskeyttäneellä asiakkaalla elämäntyylillä on yleensä sen verran villi vielä, että se imaisee sieltä portilta jo ihmisestä otteen niin kyllä siinä jää kaikki. Mulla oli yksi asiakas, joka oli hyvin kiinnostunut kyllä ja halusi irtautua, mut sit ku piti käyttää sitä kamaa niin se sitä seiso i sitten kahella saappailla; halusi pois väkivallasta mutta oli kuitenkin se kama kaupungissa. Ja jossain vaiheessa pitää valita ja ku siihen ei pysty niin jompikumpi jää, ja häneltä jäi sit Aggredi.

- Työntekijä

ASIAKKUUDEN PÄÄTTYMINEN

Aggredissa asiakkuus päättyy tavallisesti joko työntekijän ja asiakkaan yhteisellä sopimuksella tai asiakkaan yksipuolisella päätöksellä. Tavallista on, että asiakas päättää käynnit Aggredissa hänen koevapautensa loputtua. Asiakas saattaa parhaassa tapauksessa asiakassuhteen aikana pikkuhiljaa nähdä itsessään muutoksia väkivaltaan ja elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien työstämisen ansiosta, jolloin tarve apuun ja tukeen vähenee. Aggrediin kiinnittyminen on myös saattanut auttaa luomaan sosiaalisia suhteita Aggredin ulkopuolella. Esimerkiksi uuden työpäivän tai koulutuksen aloittamisen tai uuden kumppanuussuhteen myötä asiakaskäyntien tuomaan sosiaaliseen kanssakäyntiin tulee vähitellen vähemmän tarvetta. Asiakas voi myös kokea, ettei Aggredissa käyminen tuo asiakkaalle enää mitään uutta sisältöä ja että asiakassuhteessa nousseet teemat on siinä hetkessä keskusteltu loppuun.

Asiakkaalle jätetään kuitenkin aina mahdollisuus palata takaisin asiakkaaksi, ottaa yhteyttä missä tahansa asiayhteydessä tai tulla käymään. Aggredin työntekijät saattavat edustaa ainoaa normaalia sosiaalista kanssakäymistä muiden kontaktien rajoittuessa viranomaisiin ja rikollisiin vertaisryhmiin. Tämä korostuu niin sanottujen kyläilijöiden kohdalla eli asiakassuhteen päättäneiden henkilöiden kohdalla, jotka käyvät säännöllisen epäsäännöllisesti kertomassa kuulumisiaan ilman ajanvarausta. Kyläilijöillä saattaa olla elämä jokseenkin kunnossa, mutta normaalit sosiaaliset suhteet puuttuvat. Heillä saattaa myös olla jokin akuutti kriisi, johon he tarvitsevat apua ja neuvoja.

Vaikka tilanne olis ollu mikä on ollutkin, mä oon edelleenkin yhtä tervetullut tänne kun mä olin silloin ensimmäistä kertaa. Ku mä lähen täältä ja mä oon saanu purnaa näit asioita täällä koska mulla ei oo ketään kellekään muulle purnaa ja [oma työntekijä] tuntee mut paremmin ku mun oma äiti, niin se on se anti tässä näin.

- Asiakas

Yleensä asiakkaat lopettaa koevapauden päätyttyä. Yhden asiakkaan aloitettiin vankilassa ja koevapaudessa jatkettiin. Hän oli vankeuden aikana jo töissä ja kävi täällä ja sitten tuli koevapaudet ja kävi täällä. Ruvettiin jo puhumaan sen prosessin aikana että elämä sitten jatkuu tämän jälkeen ja itsekin oli sitä mieltä. Se liittyi hänessä just tähän identiteetin kiinnittämiseen muualle; historian jättäminen taakse, perhe-elämään keskittyminen, ja uuteen paikkakuntaan muuttaminen.

Hän kävi sitten siviilistä käymään vielä pari kertaa mutta kaikki palaset oli paikoillaan. Se siirtyminen tuntui sitten luonnolliselta.

- Työntekijä

4.5 AGGREDI-MENETELMÄ KÄYTÄNNÖSSÄ

Aggredin työmuoto jakautuu käytännössä kahteen osaan: reflektiiviseen dialogiin ja käytännön apuun. Reflektiivinen dialogi painottaa asiakas-keskustelussa tapahtuvaa tunnettyötä, pohdintaa ja vuorovaikutusta, kun taas käytännön apu keskittyy tuettuun palveluohjaamiseen, arkielämän organisointiin ja sparraukseen esimerkiksi rangaistuksen suorittamista tai vapautumista varten.

REFLEKTIIVINEN DIALOGI

Asiakastyössä fokuksena ovat asiakaskeskustelut, vuorovaikutus ja tunnettyö. Reflektiivisessä dialogissa asiakas keskustelee käyttäytymisestään, elämäntilanteestaan ja arjestaan työryhmän kanssa. Asiakas-keskusteluissa syntyvien uusien näkökulmien ja työntekijöiden kanssa jaetun tiedon kautta asiakas pääsee peilaamaan ja uudelleenkehittämään narratiivia itsestään. Työskentelyn edetessä totuutena pidetyt asiat voivat näin määrittäytyä uudelleen useita kertoja ja saada uusia merkityksiä. Keskustelun ja jaetun tiedon moniäänisyyttä edesauttaa se, että asiakastapaamisiin osallistuu kaksi työntekijää, jolloin hyödynnetään useamman työntekijän osaamista ja läsnäoloa vuorovaikutuksessa. Työntekijät saattavat ja voivat myös olla eri mieltä keskenään, mikä pyrkii luomaan ei-hierarkkisen tilan keskustelulle ja vahvistaa asiakkaan toimijuutta keskustelussa. Asiakkaan ääni pääsee näin kuuluviin, jolloin työntekijä voi poimia olennaisia asioita tämän sanoista ja avata sitä kautta uusia näkökulmia. Kun tämän kaltaisia istuntoja toistetaan, asiakas kokee tullessa kuulluksi ja haluaa vaikuttaa aktiivisena osallistujana keskusteluun, jossa risteävät erilaiset mielipiteet ja näkökulmat.

Asiakaskeskustelussa ei keskitytä pelkästään väkivaltaan, vaikka väkivaltakäyttäytyminen onkin ollut asiakkuuden syntyminen syy. Väkivallasta keskusteleminen ei aina auta asiakasta muuttamaan käyttäytymistä, mikäli se ei aiheuta asiakkaan arvomaailmassa ristiriitaa, järkytä tunne maailmaa tai herätä esimerkiksi häpeää. Viemällä keskustelu asiakkaan kannalta vieraammille alueille asetetaan kyseenalaiseksi se ajatusmaailma, jossa esimerkiksi väkivalta nähdään perusteltuna tekona eikä rikoksena tai moraalisenä ongelmana. Asiakkaan kanssa käyty arkipuhe tai "small talk" on kuulumisten vaihtoa ja vapaata improvisointia. Asiakastyössä keskustellaan asiakkaan elämäntilanteesta, omanarvontunteesta, sosiaalisista suhteista, toimeentulosta sekä kaikista niistä asioista, jotka epäonnistuessaan turhauttavat ja ajavat asiakkaan turvautumaan väkivaltaan.

Se tekeekin tästä helpon koska sä voit tulla tänne jos sul on huono päivä ja sul ei tee mieli puhuu mut sä voit vaikka puhuu niitä näitä vaikka säästä sitten.

- Asiakas

Asiakastyön edetessä asiakas tutustuu ja tottuu työntekijöihin, ja arkipuheeksi luokiteltavissa keskusteluissa voi alkaa näkyä vahvemmin vaikeampien tunteiden ilmaisua tai valmiutta käsitellä näitä. Työntekijät lähestyvät näitä tunteita hienotunteisesti ja pohtivat niitä yhdessä asiakkaan kanssa. Työntekijät voivat esimerkiksi nostaa esiin havaitsemiaan tunnereaktioita asiakkaassa, kun tämä kertoo haasteellisesta tilanteestaan, ja miettiä yhdessä, mitä tunteita asiakas itse tunnistaa omassa

mielentilassaan. Asiakaskeskusteluissa tuetaan asiakasta nimeämään ja tunnistamaan omia tunteita ja näiden vaikutusta käyttäytymiseen. Jos viha näyttytyy päällimmäisenä tunteena, onko sen lisäksi tunnistettavissa muita tunteita, kuten katkeruutta, häpeää tai pelkoa? Työntekijät voivat myös itse tuoda esiin omia reaktioitaan asiakastapaamisissa; jos havaitsee ilmapiirissä aggressiota tai vihaa, joka aiheuttaa huolestuneisuutta tai epävarmuutta, tämän voi itse sanoittaa asiakkaalle. Näin asiakas saa tukea sen ymmärtämiseen, miten oma käyttäytyminen ja tunnetilat vaikuttavat muiden käyttäytymiseen ja tunteisiin. Tällaisen vuorovaikutuksellisen tunnetyön tai mentalisaation avulla asiakas ja työntekijät voivat yhdessä pohtia, minkälaisia mielentiloja ja tunteita asiakkaan käyttäytymisen taustalla on.

Vaikka asiakastyössä käsitellään asiakkaan haasteita, epäonnistumisia ja heikkouksia, pyrkii työpäri myös tuomaan esiin ja korostamaan asiakkaan vahvuuksia ja onnistumisen kokemuksia. Asiakaskeskusteluissa työntekijät voivat ammattipersonan ja oman persoonan yhdistämisen avulla hyvinkin kommentoida tilanteita omasta näkökulmastaan ”maalaisjärkeä” käyttämällä. Tällä tavalla työntekijästä tulee asiakkaalle enemmänkin vertainen, ja asiakassuhteen vuorovaikutus muistuttaa arkipäiväistä sosiaalista kanssakäyntiä. Voidaan sanoa, että työntekijä ammatti- ja persoonaroolin yhdistämänä tukee asiakkaan vuorovaikutustaitojen kehitystä. Työntekijä toimii toisin sanoen sosiaalisuuteen kannustavana tai pro-sosiaalisena mentorina asiakkaan sosiaalisille taidoille (Jauhiainen, 2019, 54). Asiakassuhteen kautta asiakas voi kokea ja opetella turvallisen ja terveen sosiaalisen suhteen kulmakiviä ja ohjelman edetessä pyrkii siirtämään näitä ohjelman ulkopuolelle. Reflektiivisen dialogin avulla Aggredi pyrkii tukemaan asiakasta, kun tämä yrittää luoda tunnetta yhteiskuntaan kuulumisesta, ja tarjoaa näin asiakkaalle työkaluja tertiääriseen desistanssiin.

KÄYTÄNNÖN APU: TUETTU PALVELUOHJAAMINEN JA ARKIELÄMÄN ORGANISOINTI

Reflektiivisen dialogin kautta asiakkaat voivat oppia uusia vuorovaikutuksen lähestymistapoja. Käytännön avun eli tuetun palveluohjaamisen ja arkielämän organisoinnin kautta nämä taidot pyritään hyödyntämään yhteiskunnassa.

Tuetulla palveluohjaamisella tarkoitetaan asiakkaan ohjaamista muiden palveluiden piiriin ja sidosryhmien muodostamista osana Aggredin työmuotoa. Asiakkaille neuvotaan, miten eri palveluihin hakeudutaan ja miten siellä toimitaan. Asiakkaan ohjaaminen esimerkiksi asunto-, päihde-, mielenterveys- tai toimeentulo-ongelmiin liittyviin palveluihin laajentaa hänen verkostoaan ja madaltaa kynnystä hakeutua tarvittaessa muidenkin yhteiskunnan tarjoamien palveluiden piiriin. Konkreettisimmillaan apu on sitä, että työntekijä lainaa asiakkaalle puhelinta, etsii oikean puhelinnumeron tai rohkaisee häntä soittamaan ja on asiakkaan tukena puhelun aikana. Aggredin työntekijä voi osallistua asiakkaan verkostotaapaamisiin, jotka koskevat työharjoittelua, päihdehoitoa, huoltajuskiistoja, huostaanottoja tai asumista. Työntekijät kannustavat pikemminkin asiakkaita hoitamaan itse asioitaan ja ottamaan yhteyttä eri palveluihin. Jotkut asiakkaat saattavat kuitenkin tarvita tukea kuntouttavaan työtöimintaan, velka- ja ulosottoasioihin sekä sosiaalietuuksiin liittyviin virastokäynteihin. Asiakkaan kanssa voidaan soittaa tai mennä konkreettisesti paikan päälle hoitamaan esimerkiksi sako-, ajokortti- ja etsintäkuulutusasioita poliisilaitokselle. Asiakas voidaan ohjata myös eri järjestöjen piiriin.

Tärkeä osa-alue tuetussa palveluohjaamisessa on asiakkaan viranomaisiin liittyviin mielikuviin vaikuttaminen. Viranomaiset koetaan rajoittajiksi,

joihin kohdistuu aina vahvoja ennakkoluuloja ja asenteita, mikäli asiakas näkee viranomaiset vain oman väkivaltarikollisidentiteettinsä kautta. Nämä ennakkoluulot vaikeuttavat esimerkiksi virastoissa asiointia ja omien asioiden hoitamista. Valmentamisella ja positiivisilla viranomaiskokemuksilla pyritään luomaan uudenlainen mielikuva, jossa korostuvat viranomaispalveluiden kautta tarjoutuvat mahdollisuudet eikä niinkään rikollisidentiteettiin sidottu ajatus viranomaisten rajoittavasta roolista. Aktiivinen palveluohjaaminen esimerkiksi asunto- tai velkaneuvonta-asioissa takaa Aggredin toiminnan puolueettomuuden. Tällä varmistetaan se, että asiakkaiden motivaatio keskittyy Aggredin prosessiin eikä etuuksien tavoitteluun.

Sosiaalisten ongelmien selvittäminen ei yleensä riitä rikollisuudesta irtautumiseen, mutta se voi olla välttämätöntä, mikäli halutaan irti rikollisesta elämäntavasta (Maguire & Raynor, 2006). Väkivaltarikosten uusimiseen ovat yhteydessä monet muutkin riskitekijät kuin varsinaisesti väkivaltariskiin liittyvät tekijät. Tällaisia ovat esimerkiksi työttömyys, asunnottomuus tai päihdeongelmat (Konttila & Tyni, 2011, 24). Asiakassuhteessa ei oteta voimakkaasti kantaa muuhun kuin väkivaltarikoksiin. Jotkut asiakkaat saattavat hankkia toimeentulonsa osin laittomin keinoin, kuten omaisuusrikoksilla, petoksilla tai talousrikoksilla. Asiakastyössä ei pystytä vaikuttamaan tähän, ellei asiakas itse halua jättää laittomia toimia taakseen ja etsiä muita toimeentulokanavia.

Se on aikamoinen homma ku ihmisellä ei oo henkkareita eikä pankkitunnuksia, niin se henkilöllisyyden todistaminen nykyään on aika hankalaa. Mä tein sit sen prosessin yhden asiakkaan kanssa pankilla ja lopulta hän sai henkilökortin ja pankkitunnukset ja pysty alkaan hoitaa juttujaan. Sehän on semmoisessa toimijuudessa aika tärkeitä, että pystyt itse hoitamaan asioitas.

- Työntekijä

Yhen asiakkaan kanssa tiedettiin et kun vapautuu vankilasta niin on hyvä järjestää verkostopalaveri mis on myös sossu mukana et kaikki pääsee samalle kartalle millasesta tilanteesta on kysymys ja sit meil oli verkostopalaveri mis meil oli yhdyskuntaseuraamustoimisto, sosiaali-toimi, opiskelupaikka siinä mukana ja vielä asumisen tuki mukana. Niin saatiin räätälöityä hirveen hyvä vapautumisen jälkeinen suunnitelma. Ja asiakas oli tosi tyytyväinen siihen, mutta myös sosiaalityö ymmärsi hirveen hyvin miten se asiakkaan hyvin haastava tilanne oli siinä ja kaikille tuli se kokonaisnäkemys.

- Työntekijä

VALMENTAMINEN

Yksi keskeinen työmuoto on asiakkaiden valmentaminen vankeusaikaan, koevapauteen ja siviiliin. Nämä ovat merkittäviä siirtymävaiheita fyysisen ympäristön lisäksi myös psyykkisesti ja erityisesti rikollisen identiteetin kannalta. Konkreettisen vapauden menettämisen tai takaisin saamisen ohessa yksilöllä on mahdollisuus kadottaa tai saavuttaa oman elämänsä hallinta. Yksilön ei ole pakko vain passiivisesti sopeutua vankeuteen, vaan hän voi pyrkiä aktiivisesti selviytymään vankeusajasta (Salin, 1996, 33). Aggredissa pyritään tukemaan asiakkaita niin, että he uskovat itseensä ja ottavat vastuun omasta selviytymisestään näissä uusissa elämänvaiheissa. Vankeustuomion täytäntöönpanon odottaminen on lähes poikkeuksetta raskas elämänvaihe, ja monet asiakkaat haluavat käydä purkamassa tuntojaan Aggredissa. Ahdistumisen sijaan jotkut asiakkaat saattavat lamaanua ja tarvita tukea käytännön asioiden hoitamiseen. Suurimpana riskinä vankilaan menon odottelussa on se, että asiakkaat ajautuvat uusiin rikoksiin. Tällöin asiakkaiden hetkellinen kannattelu on

tärkeää, vaikka tulevan vankeuden takia asiakasprosessi ei käynnisty-kään.

Pitkän vankeustuomion jälkeen ihminen saattaa tarvita neuvoja ja tukea myös vankilasta vapautumiseen. Tuen tarve ei kohdistu välttämättä toimeentuloon, asumiseen tai muihin konkreettisiin käytännön asioihin, vaan vapauteen valmentamisessa keskeistä on rikollisen tai vangin identiteetin purkaminen. Lisäksi vapautumiseen voi liittyä epärealistisia odotuksia tai velvollisuuksien välttämistä, jolloin riskinä on, ettei henkilö kannu vastuuta itsestään ja ajautuu nopeasti uudelleen hankaluuksiin. Osa vangeista myös laitostuu, mikä tarkoittaa moninkertaisesti tuomi-tuilla vangeilla sitä, että he lopulta selviytyvät vankilaympäristössä pa-remmin kuin siviilissä. Vankilatutkimuksissa on havaittu, että vankilan sääntöjen, arvojen ja vangin identiteetin sisäistäminen helpottaa sopeu-tumista vieraaseen ympäristöön ja sen sosiaalisiin suhteisiin (Schmid & Jones, 1990; Walters, 2003; Stevenson ym., 2004). Tällöin henkilö kokee strukturoidun vankila-arjen turvalliseksi, sosiaaliset suhteet selkeiksi ja vankilan normit luonteviksi. Joillekin vangeille vankeus on helppoa, jos he esimerkiksi sietävät eristettynä olemisen eivätkä sotkeudu muiden asioihin. Tämä voi kuitenkin riistää vangin toimijuuden ja itsenäisyyden kokemuksen. Tällöin mitä paremmin vanki laitostuu ja selviää vankilassa, sen vaikeampaa hänelle voi olla selviytyä vapaudessa (Järvinen, 1988, 275; Nugent & Schinkel, 2016).

Asiakkaan asenteet ja puhetapa oli selvästi "laitostunut". On omaksu-nut selvästi vankilagenren ajattelu- ja puhetavan. Mietin jälleen, että mitä hyötyä asiakkaalle on keskusteluiltamme. Keskusteluissa on hyvin vaikeaa puhua mistään, mikä ei liity vankilamaailmaan.

- Työntekijä

SPARRAUS

Desistanssin saavuttaminen ja ylläpitäminen voi vaatia jatkuvaa itsensä kanssa työskentelyä ja haastavien tilanteiden läpikäyntiä. Mikäli asiakas kokee siirtymävaiheissa uuteen ympäristöön sopeutumiseen liittyviä haasteita, Aggredi pyrkii myös olemaan hetkessä mukana tukemassa asiakasta sparraamisen kautta. Siinä missä valmentaminen keskittyy tukemaan asiakkaan valmistautumista uusiin elämänvaiheisiin ja ympäristöihin, sparraaminen tukee asiakkaan jatkuvaa sopeutumista niihin. Asiakkaan kanssa pohditaan yhdessä siirtymävaiheisiin liittyviä pulmia ja mahdollisia ongelmatilanteita. Näitä käsiteltäessä Aggredi käyttää ratkaisu- ja voimavarakeskeistä lähestymistapaa. Tämä tarkoittaa, että asiakastyössä pyritään tuomaan esiin ja hyödyntämään asiakkaan omia vahvuuksia sekä perehtymään ongelmatilanteiden mahdollisiin, realistisiin ja käytännönläheisiin ratkaisuihin. Asiakas voi kertoa esimerkiksi vankilassa tapahtuneesta yhteenotosta toisen vangin tai vartijan kanssa tai kokea menettäneensä hermonsa arkiongelmia hoidettaessa. Aggredissa väkivaltaisuuteen tai muihin ongelmiin liittyviä tapahtumia puretaan pohtimalla ennemmin tulevaa kuin asiakkaan menneisyyttä. Asiakkaan kanssa voidaan keskustella tapahtuneesta ja pohtia, mitä tulevassa samankaltaisessa tilanteessa voisi tehdä toisin. Asiakas voi keskustelussa käydä tilannetta läpi työntekijöiden kanssa uudestaan ja miettiä, mitä tällä hetkellä tekisi ja sanoisi, jos tilanne toistuisi. Jokaisen tilanteen sparrauksen yhteydessä asiakas hahmottaa tarkemmin, mitkä hänen omat tavoitteensa ovat kriittisen tilanteen ehkäisemisessä, ja pystyy helpommin itse selviämään tilanteista aikaisemman harjoittelun johdosta. Sparrauksen saavutuksia voi olla se, että asiakas kertoo tällä kertaa aikaisemman keskustelun johdosta tehneensä päätöksen kävellä pattitilanteesta ajoissa pois tai selvinneensä sanaharkasta sortumatta väkivallankäyttöön.

Viime perjantaina ei tullukkaa palkankorotusta vaik se luvattiin. Vanha minä vuos sitte, tasan tarkkaan vuos sitte, mä oisin soittanu pomolle ja haistattanu vitut. Sanonu et tee ite apinaduunis. Ja lähteny ovet paukkuen. Mut mä en toiminu nyt niin. Mä aattelin et mä juttelen asiallisesti esimiehen kanssa et mistäs moinen johtuu ja nyt se tulee sit se palkankorotus. Just [omalle työntekijälle] sanoin et täs on edistystä huomannu itsessään. Et ei oo enää kokoajan sillee henkseleit paukuttamas et vittu ku elämä on päin vittuu.
- Asiakas

Jos tulee joku riitä niin pitää palauttaa mut siihen tunnepuolelle. Et [työntekijä] on sanonu mulle ja sanonu vaimolle kans et heittää välillä jos tulee joku huono riitä ja hän huomaa että mä tuun liian tunnekylmäksi niin hän heittää sen tussilago-sanan siihen niin se ankkuroi et aha, okei. Nyt me ollaan tossa taas. Et sen sijaan et se sanoo et "älä oo niin kylmä" niin silloin mulle tulee se "mitä helvettiä sä käsket, mähän oon mitä haluan saatana, hoida sä sun tonttia niin mä hoidan mun tonttia". Mutta jos hän sanoo sen "tussilagon" niin mä ymmärrän et okei, nyt mä oon taas siellä. Palataanpa. Et riitely kuuluu elämään mut me voidaan riidellä pehmeästi ja niin ettei oo sotaa niin sanotusti.
- Asiakas

4.6 VÄKIVALLASTA IRTAUTUMISEN HAASTEITA

Rikospolusta irtautuminen on jokaiselle tien kulkijalle omanlainen polku. Desistanssitutkimuksessa termiä hyvän palauttaminen (eng. making good) käytetään kuvaamaan irtautujan itsetunnon ja kuulumisuuden tunteiden uudelleenrakentamista oman muutosprosessin kautta. Irtautujille muutoshalukkuuden osoittaminen teoilla ja hyvän palauttaminen sekä omalle identiteetille että ympäristölle nähdään edellytyksenä itselleen merkitykselliseen elämään sopeutumiseksi (Maruna, 2001). Aggredin asiakastyössä tuetaan asiakasta tämän muutosprosessissa kohtaamis- ja haasteissa. Väkivallasta irtautumisen haasteet liittyvät yleensä arkielämän organisointiin, yksinäisyyteen sekä sosiaalisten suhteiden luomiseen.

ARKIELÄMÄN ORGANISOINTI

Tutkimusten mukaan irtautumisen haasteita ovat muun muassa päihdeongelmat, asunnottomuus, työttömyys, motivaation puute ja yksinäisyys (Nugent & Schinkel, 2016; McSweeney, 2010; Edgar ym., 2012; Hlavka ym., 2015; Farrall, 2002). Uudenlaiseen arkielämään totuttelemisen ja arkielämän järjestäminen rikoksista ja rikollisista piireistä irtautumisen jälkeen voi olla haasteellista. Elämän organisointi ja asioiden järjestäminen voi tuntua hitaalta ja monimutkaiselta. Arjen kulmakivien, kuten asunnon ja työn, saamisessa kuntoon voi kohdata haasteita ja yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa asiointi voi tuntua mutkikkaalta. Taloudellisen toimeentulon turvaaminen laillisin keinoin voi myös olla haastavaa joillekin. Jos asiakas on aikaisemmin ansainnut toimeentulonsa laittomin keinoin, hänen voi olla vaikea motivoitua tulotason laskuun normaalissa palkkatyössä. Joillain saattaa myös olla velkoja ulosotossa, mikä edelleen hankaloittaa taloudellista pärjäämistä laillisin keinoin. Tutkimuksessa on havaittu, että rikoksista irtautuminen ei aina johda mutkattomasti nor-

maaliin arkeen, vaan se voi myös tuntua rajoitetulta ja kivuliaalta rikosuran päätyttyä (Nugent & Schinkel, 2016).

YKSINÄISYYS JA UUSIEN SOSIAALISTEN SUHTEIDEN LUOMINEN

Irtautuminen prosessina voi vaikuttaa itselle selkeältä. Joillekin elämässä kohdattu käännekohta, kuten avioituminen, perheen perustaminen tai läheisen menettäminen, voi käynnistää muutosprosessin, josta saattaa seurata esimerkiksi rikospiirin jättäminen, paikkakunnalta toiselle muuttaminen, hoitosuhteiden aloittaminen ja itselle uusien tavoitteiden asettaminen. Käytännössä desistanssin saavuttaminen on kuitenkin monelle pitkä ja kivulias tie.

Vaikka tie irtautumiseen voi olla täynnä haasteita, myös rikoksettomuuden saavuttaminen voi herättää ristiriitaisia tunteita. Desistanssin ylläpitäminen voi edellyttää esimerkiksi maineen, ystäväpiirin, päihdeiden ja kuuluvuuden tunteesta luopumista. Tämän lisäksi kovan työn alla voi uuteen tavoiteltuun arkeen kohdistua epärealistisia odotuksia. Vaikka kaikesta huolimatta onnistuisi elämään väkivallattomasti ja rikoksettomasti, uusi arki voi tuntua tyhjältä ja pieneltä edelliseen elämään verrattuna.

Yksinäisyys on erityisen painotettu haaste Aggredin asiakastyössä. Yksinäisyys voi olla sekä sosiaalinen että emotionaalinen kokemus; sosiaalisessa yksinäisyydessä korostuvat sosiaalisten suhteiden puuttuminen ja eristäytyneisyyden tunne, kun taas emotionaalista yksinäisyyttä voi tuntea tilanteessa, jossa kokee, ettei pysty avautumaan omista asioista lähipiirissä, vaikkei ole fyysisesti yksin (Junttila, 2015). Yksinäisyys voi nousta esiin jo desistanssin alkuvaiheessa – vaikka asiakas on itse päättänyt hakea muutosta elämäänsä ja jättänyt vanhat piirit, uusien suh-

teen luomiseen voi silti olla korkea kynnyks. Voidaan puhua desistanssin tienristeyksestä, kun asiakas kokee, ettei menneeseen ole enää paluuta mutta edessäkään ei ole vielä mitään, mihin tarttua.

Tietämättömyys tulevasta, pelko leimaantumisesta sekä pelko siitä, että joutuu uudelleen vankilaan tai alkaa viettämään aikaa vanhoissa piireissä, saattaa rajoittaa ihmisten näkemistä tai ajanviettoa julkisilla paikoilla. Tällöin irtautumisprosessi ei tuo mukanaan voimaantumista tai toimijuutta vaan voi sen sijaan vahvistaa kokemuksia oman kontrollin puutteesta, vaikka olisikin päässyt laitoksesta siviilielämään. Vaarojen ja houkutusien vältteleminen voi tuntua turvallisemmalta vaihtoehdolta, mutta se voi myös lisätä irtautujien kokemaa sosiaalista yksinäisyyttä (Nugent & Schinkel, 2016).

Desistanssin haasteet voivat ilmetä myös emotionaalisenä yksinäisyytenä tilanteissa, joissa sosiaaliset suhteet Aggredin ulkopuolella ovat vähäiset; Aggredin ja vertaistuen tuttavuudet taikka perhe tai parisuhde voivat tuntua turvallisilta ympäristöiltä, mutta luottamusta voi olla vaikea kehittää näiden ulkopuolella. Miten aloittaa tutustuminen toiseen ihmiseen, mistä uskaltaa avautua, tuleeko hyväksytyksi sellaisena kuin on? Asiakas ei välttämättä aina uskalla luoda varsinaista laajempaa tuttavuutta yhteiskuntaan vaan pysyy omissa rajoitetuissa siteissään.

Yksinäisyys ja yksin oleminen voi herättää pelkoa, ahdistusta sekä masentuneisuuden ja toivottomuuden tunteita. Yksinäisyyden käsittely ja sietäminen on tästä syystä tärkeää asiakkaan hyvinvoinnin ja irtautumisen kannalta. Yksinäisyyden huolia voi kuitenkin olla vaikea jakaa ja vielä vaikeampaa ylipäättään myöntää itselleen. Aggredissa yksinäisyyttä käsitellään asiakassuhteen teemana keskusteluissa ja alku- sekä väliarvioinneissa. Ensimmäisen kolmen tapaamisen aikana asiakkaaseen tutus-

tuessa kysytään hänen kokemuksistaan yksinäisyydestä. Vaikka asiakas ei itse kokisi yksinäisyyttä tai ei kokisi sitä haasteeksi, tilanne saattaa muuttua irtautumisprosessin aikana. Asiakas saattaa kokea avautumisen helpommaksi kiinnittyessään ohjelmaan tai alkaessaan pohtia yksinoloaan enemmän ohjelman aikana. Myöhemmässä väliarvioinnissa hän saattaa kokea tarvetta avata näitä teemoja laajemmin.

Monesti illalla funtsii että tykkääkö työkaverit musta, tykkääköhän tää maailma musta. Tommost tyhmää tiätsä funtsii. Sillee turhaan itteäs vaan raiskaa. Aika useesti niinku iltasin. Esim. mul oli tääl käyty semmonen keskustelu yksinäisyydestä. [Työntekijä] otti sen puheeks. Me otettiin täällä puheeks se. Mä olin yks viikonloppu yksin himassa, mä pidättelin itkku. Mä laitoin yhelle ystävälle et mä juoksen koht junan alle. No mitä nyt niinku. No mä en jaksata tätä yksinäisyyttä. Ku ei oo perhettä, ei oo, noist mun taustoist johtuen sillee. Et sä oo vähän niinku yksinäinen koiranpentu tiätsä. Ei oo missään hyvä olla.

- Asiakas

Yleensä mä otan tämän teeman esiin vaikka en havaitsisikaan että asiakas on yksinäinen. Olen joidenkin asiakkaiden kanssa käynyt läpi eri toimintamenetelmiä miten pystyttäisiin omilla sosiaalisilla taidoilla välttämään yksinäisyyttä. Nuorten kanssa olen yleensä keskittynyt siihen emotionaaliseen yksinäisyyteen. Mä haluan saada ihmiset ymmärtämään mitä yksinäisyys on ja monesti käy niin että ne huomaa että "ei hitto, varmaan nää oireet johtuukin siitä että mä oon yksinäinen". Et "okei, mullel ookkaan semmosta ihmistä johon mä voin oikeasti luottaa tai semmosia sosiaalisia suhteita mitä mä ite haluaisin, vaan oon aivan väärässä porukassa".

- Työntekijä

4.7 AGGREDILAISEN EETTINEN TOIMINTATAPA

Aggredin toiminnan lähtökohtana on asiakaslähtöisyys. Asiakastyö on ohjelman alkuvaiheista asti rakentunut vastaamaan asiakkaiden tarpeita ja elämäntilanteita; yksilöpainotteinen asiakaskeskustelu ja asiakkaan ehdoilla etenevät tapaamiset pyrkivät turvaamaan asiakkaiden valinnanvapautta, yksilöllisyyttä ja turvallisuutta. Aggredi-menetelmän avoimuudesta ja vapaamuotoisuudesta huolimatta asiakastyön käytäntöön kuuluu kuitenkin kaikille työntekijöille yhteinen eettinen ammattitaito.

Eettinen ammattitaito tarkoittaa kunnioitettavien, oikeudenmukaisten ja turvallisten periaatteiden noudattamista asiakastyössä. Aggredissa periaatteiden lähtökohtana ovat avoin kohtaaminen, dialogi, rehellisyys ja vuorovaikutus. Eettinen ammattitaito Aggredissa edellyttää periaatteiden noudattamista sekä kykyä pohtia omaa työtään kriittisesti, tunnistaa omia rajojaan ja ongelmatilanteita sekä ylläpitää turvallista työympäristöä asiakkaille ja työntekijöille.

Asiakkaan turvallisuus huomioidaan vahvalla anonymiteetilla. Järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautujien tapaamiset voidaan lisäksi järjestää asiakkaan turvalliseksi kokemassa paikassa, jos hän ei uskalla liikkua toimiston alueella. Turvallisuudesta pidetään huolta myös huolehtimalla, että asiakkaan ja työntekijän välille ei synny kontrollisuhdetta eikä materiaalista hyötysuhdetta. Asiakkaan kohtaaminen tuomitsemattomasti, kunnioittavasti ja arvostavasti vähentää myös henkisen turvattomuuden tunteita.

Sosiaalialalla on kehitetty erilaisia oppaita ammattietiikan toimintasuosituksista. Alla esitetään kuusi Aggredin työskentelyä koskevaa suositusta eettisen ammattitaidon käytännöstä. Nämä suositukset perustuvat sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) toimintaperiaatteisiin (Lehto, 2011).

AGGREDIN EETTISET PERIAATTEET

1. ASIAKKAAN IHMISARVOA TULEE KUNNIOITTA

- Työntekijä pyrkii aina yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen, tasapuolisuuteen ja läpinäkyvyyteen asiakastyössä.
- Kaikille asiakkaille on turvattava laadukas, turvallinen ja yhdenvertainen asiakkuus.
- Jokainen asiakas kohdataan yksilöllisesti tämän henkilökohtaiset resurssit ja tarpeet huomioiden.

2. ASIAKKAAN ETU ON PRIORISOITAVA

- Aggredissa tehtävän työn prioriteetti on asiakkaan etu.
- Asiakassuhde perustuu avoimuuteen, rehellisyyteen ja luotettavuuteen.
- Asiakaskeskustelussa pyritään dialogiin ja vuorovaikutukselliseen kontaktiin.
- Aggredista ei saa aiheutua asiakkaalle haittaa tai vahinkoa.

3. ASIAKASTYÖN VASTUULLISUUS JA TURVALLISUUS TULEE SÄILYTTÄÄ

- Aggredissa työntekijän on huolehdittava sekä asiakkaan että työntekijän turvallisuudesta.
- Työpari huolehtii siitä, ettei asiakkaan ja työntekijän välille synny kontrollisuuhdetta eikä materiaalista hyötysuhdetta.
- Asiakaskeskustelussa työpari huolehtii siitä, että henkilökohtaisia kokemuksia ei jaeta asiakkaalle, mikäli riskinä on, että nämä aiheuttavat asiakkaalle haittaa tai kuormitusta.
- Mikäli Aggredi ei syystä tai toisesta pysty vastaamaan asiakkaan hoidon tarpeeseen, asiakas voidaan ohjata eteenpäin. Asiasta keskustellaan tällöin asiakkaan kanssa.
- Asiakkaalta tarkistetaan, onko hänellä rikollismaailman sisällä mahdollisia riskejä, joita pitäisi välttää. Jos asiakkaan on turvallisuussyistä vältettävä muita asiakkaita, asiakkaille ei järjestetä Aggrediin tapaamista samalle päivälle.
- Asiakasta voi mennä tapaamaan myös muualle, jos asiakas ei koe, että Aggredin sijainti on turvallinen.
- Työtiimissä pidetään huolta siitä, että jollain toisella työntekijällä on aina tieto siitä, missä työtilassa tai muussa paikassa asiakkaan kanssa ollaan.
- Uusia asiakkaita tavataan aina työtiimissä pareittain. Vaikka parityötä ei ole luotu turvallisuussyistä, se voi itsessään luoda turvallisuutta sekä työntekijälle että asiakkaalle.
- Asiakasta kohdattaessa tälle puhutaan kunnioittavasti ja avoimesti.
- Työntekijät osallistuvat keskusteluihin vastuullisesti ja turvallisesti; työntekijä tulkitsee keskustelua varovaisesti ja käyttää tilannetajua nähdäkseen, milloin on sopivaa lähteä johdattelamaan keskustelua arkipuheesta vaikeampiin teemoihin.
- Mikäli keskustelu nostattaa aggressiivisia tai haastavia tunnetiloja, työntekijä voi ottaa tämän esiin kunnioittavasti ja leimaamatta, ilman että asia kohdistuu asiakkaan persoonaan. Työntekijä voi esimerkiksi yleisellä tasolla kertoa, miltä ilmapiiri tuntuu hänestä nyt.
- Työntekijöillä on aina mahdollisuus purkukeskusteluun tapaamisen jälkeen.

4. ASIAKKAAN YKSITYISYDEN SUOJAA KUNNIOITETAAN

- Asiakkaiden henkilötietoja säilytetään heidän suostumuksellaan. Ennen suostumuksen allekirjoittamista asiakkaille tehdään selväksi, mihin tarkoitukseen henkilötiedot kerätään.
- Työntekijöillä on asiakkaiden tiedoista vaitiolovelvollisuus, eivätkä he voi jakaa asiakkaiden tietoja työryhmän ulkopuolella oleville henkilöille seuraavia poikkeuksia lukuun ottamatta:

- A Mikäli rikoslain tai lastensuojelulain perusteella on noudatettava ilmoitusvelvollisuutta.
- B Mikäli asiakas siirtyy yhdestä Aggredi-ohjelmasta toiseen. Tällöin voidaan toiselleohjelman työntekijälle tarvittaessa jakaa asiakkaan tietoja asiakkaan luvalla.
- C Mikäli asiakastapauksesta on tarkoitus keskustella seminaarissa tai useamman paikkakunnan Aggredi-ohjelman palaverissa. Tällöin asiakkaan luvalla tai hänen läsnä ollessaan voidaan jakaa yksityiskohtaisempaa tietoa. Muutoin asiakkaasta keskustellaan anonyymillä tasolla siten, ettei tämä ole jaetuista tiedoista tunnistettavissa.

5. ASIAKKAIDEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUTTA TULEE KUNNIOITAA

- Asiakassuhde perustuu valinnanvapauteen, eikä asiakkuus voi alkaa ilman asiakkaan suostumusta.
- Aggredin työn sisältö ja prosessissa eteneminen määrittyvät asiakkaan ehdoilla.
- Asiakas tekee itsenäisesti ja vapaasti omaan elämäntilanteeseensa sekä hyvinvointiinsa liittyvät valinnat.
- Asiakas voi keskeyttää ohjelman missä tahansa vaiheessa.

6. TYÖRYHMÄN HYVINVOINTI JA ASIAKASTYÖN KEHITTÄMINEN ON PRIORISOITAVA

- Asiakastyön kehittäminen lähtee työryhmän asiantuntijuudesta ja tapahtuu vuorovaikutuksessa Aggredin työryhmän kanssa.
- Työryhmä pyrkii kommunikoivaan, suvaitsevaan ja tsemppaavaan työilmapiiriin.
- Työryhmällä on tarvittaessa mahdollisuudet jatkokoulutukseen tai joihinkin osa-alueisiin erikoistumiseen.
- Asiakastyölle on osoitettu realistiset aikataulut ja tavoitteet.

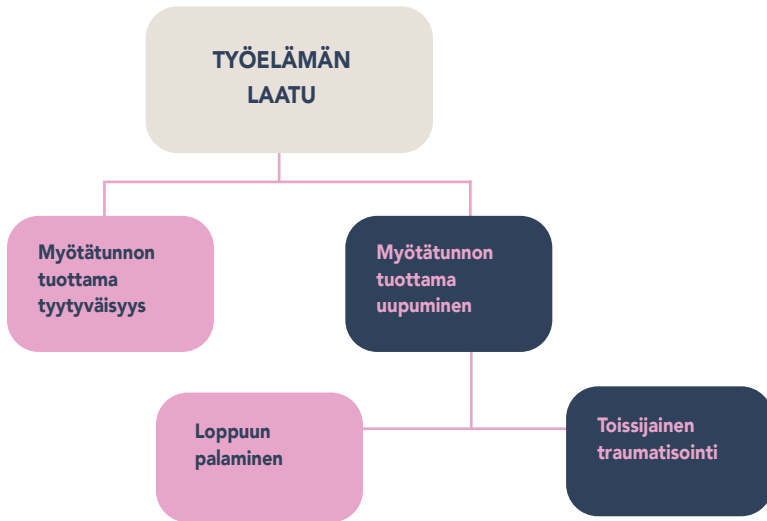
TYÖ-
HYVINVOINTI

5. TYÖHYVINVOINTI

Aggredin asiakastyö edellyttää joustavuutta asiakkaan omien tavoitteiden tukemisessa. Tuettu palveluohjaaminen, sparraaminen ja käytännön apu vaativat toimeliaisuutta, monen taidon ja roolin hallinnointia, aktiivisuutta sekä vastoinkäymisten sietokykyä. Myös asiakaskeskustelut edellyttävät työntekijältä hienotunteisuutta ja valppautta vuorovaikutuksellisen kommunikaation ylläpitämiseen. Asiakkaalle työntekijä on parhaimmillaan ehdotonta tukea tarjoava vertaisammattilainen, jonka kanssa voi oppia luomaan sosiaalisia suhteita väkivaltapiirin ulkopuolelle ja pohtia väkivaltaisuuteen liittyviä ongelmia. Asiakkaan etuna on työntekijä, joka haasteista ja vastoinkäymisistä huolimatta pysyy vahvasti asiakkaan tukena. Tämä vaatii työntekijältä paljon; oman persoonan käyttö ja avoin kohtaaminen voi tuntua siltä, että antaa henkilökohtaisella otteellaan työssään kaikkensa. Ammattiote edellyttää kuitenkin periksiantamatonta ja tulevaisuuteen suuntaavaa asennetta, eikä asiakastyössä voi antaa itsensä vaikuttua negatiivisesti, vaikka asiakas itse kokisi tilanteen toivottomaksi.

Haavoittuvaisten ryhmien tai riskiryhmien kanssa työskentely voi kuitenkin olla vaativaa ja raskasta. Aggredissa avoimia kohtauksia tekeville työntekijöille työperäisen stressin riski on ilmeinen; jatkuva tarve työntekijän empatian välittämiseen ja vahaan auttamishaluun haastavan asiakasryhmän kanssa voi ajan kuluessa herättää myötätuntouupumusta (Nyqvist, 2015; Figley, 1995; Stamm, 2010; Newell & MacNeil, 2010). Myös katuväkivaltatyössä väkivaltaisten tai muutoin moraalisesti ristiriitaisten kertomuksien hallinnointi ja käsitteleminen voi herättää työntekijässä moraalista stressiä (Forster, 2009). Kykenemättömyys hallita myötätuntouupumusta voi johtaa myös siihen, että työntekijä alkaa omaksua asiakkaiden aatteita tai reagoida niihin välinpitämättömästi.

Työelämän laatu (Stamm, 2010)

Myötätuntouupumus voi pidempään jatkuessaan ja käsittelemättömänä johtaa loppuun palamiseen sekä toissijaiseen traumatisoitumiseen.

Aggredin asiakastyössä on siksi työhyvinvoinnin kannalta olennaista, että työntekijät pyrkivät tunnistamaan merkkejä ylikuormittuneisuudesta ja että kaikki henkilökunnan edustajien raskaaksi kokemat tapaamiset ja keskustelut käydään työryhmän kanssa läpi joko jälkipuinneissa tai viikokopalaverissa.

On tärkeää, että sekä työryhmä että työntekijät asettavat itselleen realistisia tavoitteita ja odotuksia. Työn tekemisessä on tästä syystä sekä vapaus että vastuu. Vuositavoitteita valmisteltaessa työntekijällä on mahdollisuus suunnitella ennakkoon omat työaikansa ja asiakkaidensa määrä. Näin hänellä on tilaisuus laatia aikataulunsa oman jaksamisensa mukaan ja määrittää oman työnsä suorittaminen ilman ulkopuolelta määriteltyjä paikallaolopakkoja.

Tämän lisäksi on tärkeää, että työntekijät pystyvät osoittamaan armollisuutta itselleen ja hakemaan tukea toisistaan ylikuormituksen ehkäisemiseksi. Työntekijöiden yhteistyötä ja ilmapiiriä on hyvä pitää jatkuvassa kehityksessä, jotta työryhmän dynamiikka säilyy terveenä. Hyvä työilmapiiri ehkäisee ylikuormittumista, ja sen luominen on kaikkien vastuulla.

MERKKEJÄ YLIKUORMITTUNEISUUDESTA

- Toistuvat kokemukset turhautumisesta, pystymättömyydestä pysyä asiakastyön tavoitteissa
- Asiakkaiden aatteiden omaksuminen
- Todellisuuden tai normaalin ja ei-normaalin rajan häilyminen
- Välinpitämätön, toivoton tai tunteeton suhtautuminen työhön
- Vuorovaikutusongelmat, ärtyneisyys, uniongelmat
- Kokemukset väsymyksestä, jännittyneisyydestä, ylivirityksestä, rintapaineesta
- Toistuvat kokemukset työstä seuranneesta ahdistuneisuuden ja toivottomuuden tunteesta

EHKÄISYKEINOJA (Melvin, 2015)

- Vakiintuneet käytännöt
- Tsemppaava ilmapiiri
- Vertaistuki
- Purkukeskustelu ja viikkopalaverit
- Työtehtävien vaihtelu
- Jatkokoulutus
- Työvapaat
- Realististen odotusten asettaminen
- Rajojen asettaminen
- Oman haavoittuvuuden tunnistaminen
- Työn tekemisen vapaus ja vastuu
- Työn ja yksityiselämän tasapaino
- Itsereflektio
- Rentoutumiskeinot, harrastukset
- Psykologin vastaanotto (työterveys)

**RIKOLLISISTA
RYHMITTYMISTÄ
IRTAUTUJAT**

6. RIKOLLISISTA RYHMITTYMISTÄ IRTAUTUJAT

EXIT KRP -TOIMINTA: JÄRJESTÄYTYNEESTÄ RIKOLLISUUDESTA IRTAUTUJAT

Keskusrikospoliisin **Exit**-toiminta (Exit KRP -toiminta) on alkanut Suomessa keväällä 2018. Toiminta on poliisin ennalta ehkäisevää erityistoimintaa, jonka tarkoituksena on estää vakavaa rikollisuutta ja siitä aiheutuvaa inhimillistä kärsimystä sekä taloudellista menetystä. Toimintaa koordinoi Keskusrikospoliisi, ja toiminta on aktiivista koko Suomen alueella. Poliisin Exit-toiminnassa autetaan vapaaehtoisia järjestäytyneestä rikollisuudesta sekä väkivaltaisesta ääriajattelusta irtautumishalukkaita henkilöitä tarjoamalla tukea haitallisesta ympäristöstä ja vaikutuspiiristä irtautumiseen. Aggredin työ Exit KRP -toiminnassa kohdentuu ainoastaan järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautujiin (Poliisi, 2020). Keskusrikospoliisin rikoskomisario Antti Hyyryläisen mukaan Exit-toiminnassa ei koskaan keskustella vanhoista rikoksista. Syynä siihen on objektiivisen auttamisnäkökulman säilyttäminen. Se, ettei rikoksista puhuta, on myös paras suoja jengistä irtautujalle mahdollisten uhkailujen takia.

Exit KRP -toiminnan tarjoamaan tukeen sisältyy esimerkiksi turvallisuuden järjestelyä, henkilökohtaisen turvallisuuden arviointia, sosiaalisten olosuhteiden edistämistä ja rikoksettoman identiteetin vahvistamista. Irtautujalle voidaan myös joskus järjestää uusi asuin- tai työympäristö. Poliisin apuna työssä toimii Aggredi. Aggredin avulla huolehditaan toimintaan nähden tarpeellisesta sosiaaliohjauksesta ja psykososiaalisesta tuesta (Poliisi, 2020)

6.1 IRTAUTUJATYÖ RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESSA

Suomen vankiloissa on keskimäärin noin 200 järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittynyttä vankia. Yhdyskuntaseuraamusten, ehdonalaisvalvonnan ja seuraamusselvitysten piirissä on myös koko ajan lukuisia järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneitä henkilöitä. Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytysten rajoittaminen on ollut yksi Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartan painopistealueista vuosille 2020-2023. Järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenten motivoiminen rikollisen elämäntavan jättämiseen ja jo irtautumisprosessissa olevien tuomittujen tukeminen muodostavat keskeisen osan jr-torjuntaan liittyvien toimenpiteiden kokonaisuutta. Järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumista tukevaa exit-toimintaa harjoitetaan yhteistyössä Keskusrikospoliisin ja Aggredin kanssa.

Järjestäytynyt rikollisuus poikkeaa merkittävästi muista rikollisuuden alueista ja muodostaa kokonaan oman ilmiökokonaisuutensa, johon normaalit rikosseuraamusalan vaikuttamiskeinot eivät tuntuneet toimivan. Myöskään tilastojen valossa jr-henkilöiden uusintarikollisuuteen ei ole aiemmin pystytty merkittävästi vaikuttamaan: jr-vangin uusimistodennäköisyys kolmen vuoden seuranta-ajalla on ollut 84 %, kun muu vankipopulaatio on uusiutunut n. 60 % todennäköisyydellä (Tyni & Peltovuoma 2012). Rikosseuraamuslaitoksen järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumisesta tukevaa exit-toimintaa onkin kehitetty nimenomaan tämän joukon yhteiskuntaan sijoittumisen ja rikoksetoman elämäntavan edistämiseksi.

Keskeinen syy normaalien kuntouttavien toimintojen heikolle vaikutavuudelle liittyy henkilön ja hänen edustamansa järjestäytyneen rikollisryhmän suhteeseen: Järjestäytyneeseen rikollisryhmään kiinnittynyt henkilö on työsuhteen kaltaisessa suhteessa itseään ylempänä hierarkiassa oleviin rikollisryhmittymän jäseniin, mikä rajoittaa merkittävästi hänen mahdollisuuksiaan tehdä itsenäisiä rikoksetonta elämäntapaa tukevia valintoja. Tunnustuksellisen rikollisryhmän värejä kantavan vangin edellytetään edustavan aina ennen kaikkea rikollisryhmittymää ja tämän määrittelemiä etuja, hänen yksilölliset tarpeensa ja toiveensa ovat tässä suhteessa toissijaisia. Erityisesti vankilan kaltaisessa suljetussa ympäristössä järjestäytyneiden rikollisryhmien johtavat henkilöt kykenevät jollakin tasolla kontrolloimaan muuta vankiyhteisöä ja vaikuttamaan heidän toimintaansa, vaikka vankilaviranomaiset pyrkivät tätä aktiivisesti estämään. Tähänkin ongelmaan on vastattu exit-toimintaa kehittämällä.

Rikosseuraamuslaitos otti Suomessa aloitteen Exit-toiminnan tarpeiden kartoittamisessa ja käynnisti yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa v. 2012 pienimuotoisen Origo-projektin, jonka tavoitteena oli kartoittaa pohjoismaisia toimintamalleja exit-toiminnan osalta. Yhtenä keskeisenä esimerkkinä toimi Tanskan oikeusministeriön koordinoima **”En vej ud”**-projekti. Virallisesti exit-toiminta aloitettiin Rikosseuraamuslaitoksessa vuonna 2015 ja ensimmäinen päätoiminen työntekijä exit-toimintaan nimitettiin 2017. Toimintaa laajennettiin vuonna 2021, jolloin JR-Exit-tehtävään rekrytoitiin toinen päätoiminen työntekijä. Yhteistyö Keskusrikospoliisin kanssa on ollut tiivistä koko exit-toiminnan ajan, mutta Aggredin merkitys keskeisenä yhteistyökumppanina on kehittynyt vuosien varrella ja tiivistynyt nykyiseen rooliinsa 2021 vuoden alusta lähtien.

Rikosseuraamuslaitoksen Exit-toiminnan lähtökohtana on kaikkien van-
kien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden kanssa käytävä keskustelu hen-
kilön toiveista ja tarpeista suhteessa edustamansa rikollisryhmittymän
toimintaan. Henkilökunta on koulutettu käymään turvallisesti luottamuk-
sellisia ja motivoivia keskusteluja jr-ryhmiin kiinnittyneiden tuomittujen
kanssa ja tarjoamaan turvallista väylää järjestäytyneestä rikollisuudesta
irtautumiseen. Rikosseuraamuslaitoksen erityisvahvuutena on koulutettu
henkilökunta, eli koko maan kattava kuntouttavan lähityön ammattilais-
ten verkosto sekä vankiloissa että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Harjoitetun toiminnan keskeisenä ajatuksena on ollut yhdessä irtautu-
javangin kanssa laadittu polku, jossa tuomion eri vaiheisiin liittyvät vi-
ranomaisprosessit, toimintojen suunnittelu, sijoitusvankilat ja siviiliin
siirtyminen huomioidaan pitkäjänteisesti koko irtautumisprosessin ajan.
Siirtymiset vankiloiden välillä ja vapautumisen jälkeiset tarpeet kuulu-
vat irtautujan näkökulmasta samaan kokonaisuuteen, ja samat työntekijöiden
seuraavat irtautujan mukana koko Rikosseuraamusasiakkuuden
ajan prosessin turvallisuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Psyko-
fyysisen tuen ja palveluohjauksen antaminen ovat keskeisessä roolissa
irtautumisen tukemisessa. Tilanteen kehittymistä seurataan ja arvioidaan
tiivisti koko irtautumisprosessin, eli asiakkuuden ja tuen tarpeen ajan.

Rikosseuraamuslaitos on Exit-toiminnassaan sitoutunut Aggredin ja Kes-
kusrikospoliisin kanssa luotuihin irtautumistyön eettisiin periaatteisiin.
Irtautumistyössä ei esimerkiksi kysytä tai keskustella muiden henkilöiden
tekemistä rikoksista. Irtautumistyöskentelyn keskeisiä arvoja Rikosseu-
raamuslaitoksessa ovat turvallisuus, luottamuksellisuus ja ammattimai-
suus.

6.2 IRTAUTUJA -ASIAKKAAT AGGREDIN ASIAKASTYÖSSÄ

Irtautuja -asiakkaiden asiakasprosessi poikkeaa hieman Aggredin perusasiakastyöstä. Asiakkaiden päällimmäisinä tunteina voivat olla ahdistus, pelko, epäluulo, epävarmuus sekä näköalattomuus. Tiiviin jengielämän jälkeen asiakkaat usein tuntevat tyhjyyttä ja yksinäisyyttä. Rikollismaailman ulkopuolella on vähän, jos lainkaan, sosiaalisia verkostoja ja uusien kontaktien luominen on peloista ja epäluuloista johdun hyvin hankalaa. Vaikka asiakkuuden tavoite irtautuja -työssäkin on identiteetin kiinnittyminen rikollismaailman ulkopuolelle, ei asiakastyössä ole niinkään kyse asiakkaan toiminnan muuttamisesta, sillä irtautuja -asiakkaat ovat jo lopettaneet rikosten tekemisen. Työssä keskitytäänkin enemmän siihen, miten asiakkaan tunnetason irtautuminen tapahtuu ja miten hän kiinnittyy uudestaan yhteiskuntaan. Asiakasta autetaan unohtamaan rikollismaailmaan kytkeytyvä identiteetti ja löytämään uusi merkityksellinen elämä. Prosessi voi olla hankala, koska kyse ei aina ole ainoastaan asiakkaan omasta halusta tai kyvystä muuttaa elämäänsä. Tunnetason irtautuminen edellyttää myös irtautumisesta johtuvan uhan poistumista sekä yhteiskunnan tarjoamia uusia mahdollisuuksia. Uhkaan ja siihen liittyviin toimenpiteisiin keskittyvät Keskusrikospoliisi sekä Rikosseuraamuslaitos yhdessä asiakkaan kanssa, mutta uhan poistuminen on kuitenkin monen asian summa.

Viranomaiset tekevät omia analyysejaan asiakkaan konkreettisesta uhkatasosta. Vaikka tilanne viranomaisten puolelta näyttäisikin hyvältä, ei se aina vakuuta asiakkaita. Asiakkaat ovat eläneet vuosia rikollismaailmassa ja tietävät, miten epäloogisesti se voi toimia tietyistä periaatteista huolimatta. Vaikka aktiivista uhkaa ei jengin puolelta olikkaan, ei uhan mahdollisuutta voida sulkea pois. Varsinkin prosessin

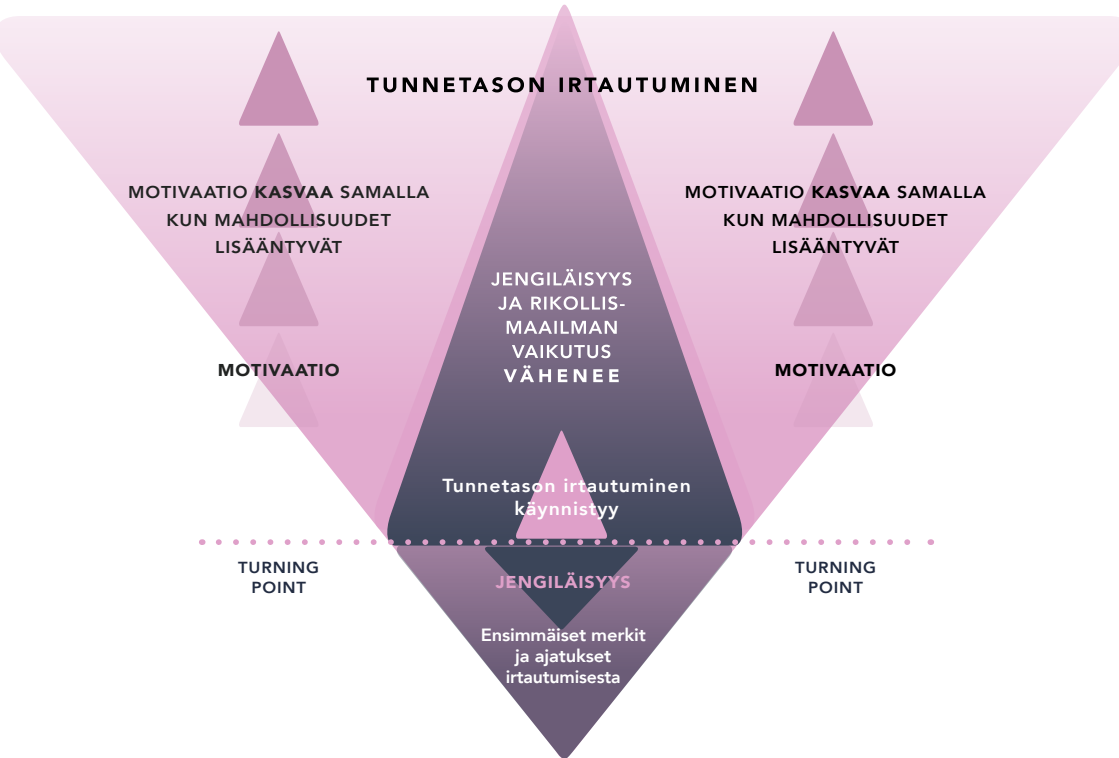
alkuvaiheessa Aggredin tärkein rooli on kuunnella ja toimia peilinä ja asioiden suhteuttajana. Asiakkailla ei ole välttämättä ollut mahdollisuutta puhua asioista aikaisemmin. Asiakas on joutunut pyörittelemään asioita omassa päässään, ja joskus pienetkin asiat saavat valtavat mittasuhteet, kun niistä ei ole voinut keskustella kenenkään kanssa.

Prosessin edetessä ja rikollismaailman vaikutuksen pienentyessä asiakkaalle alkaa muodostua tilaa keskustella tunnetason asioista sekä käyttäytymismalleista, jotka nykyään saattavat aiheuttaa asiakkaassa vahvoja tunteita. Uusien mahdollisuuksien lisääntyessä tilaa alkaa muodostua myös tulevaisuuden tavoiteajattelulle. Mitä vähemmän asiakkaan tarvitsee ajatella arkisia asioita jengimaailman kautta, sitä helpompaa hänen on rakentaa itselleen uskottavaa sekä realistisesti toteutettavaa uutta tulevaisuutta.

6.3 IRTAUTUMISPROSESSIN ERI VAIHEET

Seuraava kuvio ilmentää asiakkaan irtautumista järjestäytyneestä rikollisuudesta Exit-työskentelyssä. Kuvio on kehitetty Aggredin asiakastyössä.

ASIAKKAAN IRTAUTUMISPROSESSI

Asiakkaan irtautumisprosessi Irtautuja-työssä

Käänteisessä pyramidissa pyritään yleisesti suhteuttamaan esitettävä tieto hierarkkisesti: priorisoitava tieto sijoitetaan pyramidin huipulle, kun taas vähemmän merkityksellinen tieto löytyy pyramidin pohjalta. Kuvio on käänteinen pyramidi, koska rikoselämästä irtautuminen vaatii uusien prioriteettien asettamista ja edellisen elämän merkityksen suhteuttamista uudelleen: pyramidin pohjasta on noustava kehittämään tunnetason irtautumista ja priorisoimaan rikoksettoman elämän tuomia mahdollisuuksia. Tämä edellyttää pyramidin pohjan, jengiläisyyden, painoarvon vähenemistä ja tästä luopumista. Alkuvaiheessa jengiläisyys voi vaikuttaa vahvasti sekä motivaatioon että tunnetasoon ja näkyä esimerkiksi kaipuuna vanhoihin piireihin tai pelkona siitä, mitä itselle käy, kun ei ole enää jengin jäsen. Niin kauan kuin jengiläisyydellä on vaikutusvaltaa asiakkaaseen, irtautuminen ja toimijuuden kehittäminen voi olla vaikeaa. Mitä enemmän rikoselämästä irtautuu, sitä enemmän voi toisaalta kokea motivaatiota elämän uusista aneista. Pyramidin huippu korostaa näin ollen laajentunutta elämään liittyvää toimijuutta, vapautta ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Kolmiokuvan on tarkoitus toimia menetelmätyökaluna, jota voi näyttää asiakkaalle. Kuvion merkitystä voi pohtia yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaan kanssa voi käydä läpi esimerkiksi seuraavia seikkoja: miten asiakas näkee kuvion, kokeeko asiakas, että motivaatio on lisääntynyt tunnetason irtautumisen myötä, sekä missä vaiheessa kuviota asiakas itse kokee olevansa ja tuleeeko asiakkaalle mahdollisesti mieleen jokin erilainen kuvio, joka kuvaisi asiakkaan tilannetta paremmin.

6.4 IRTAUTUMISPROSESSIN KESKEISET RAAMIT

Tavoitteiden asettelu

Irtautumisprosessin merkityksellisin vaihe on tunnetason irtaantuminen. Asiakkaiden määrittelemät tavoitteet vievät prosessia eteenpäin ja etäännyttävät asiakasta rikollismaailmasta. Tärkeintä ei siis ole aina tavoitteiden saavuttaminen vaan itse matka kohti niitä tavoitteita.

Haitallisten tunteiden käsittely

Irtautujat kokevat muun muassa pelkoa, ahdistusta, katkeruutta, epäluuloisuutta, vihaa sekä näköalattomuutta jotka vaikeuttavat tai jopa tekevät uuden elämän rakentamisesta mahdotonta. Työskentelyn tavoitteena olisi saavuttaa riittävä tunnetason irtaantuminen niin, että asiakas pystyisi mahdollisimman objektiivisesti tarkastelemaan sekä refleктоimaan tunteita jotka heijastuvat rikollismaailmasta. Tämä auttaa asiakasta tekemään arjessa päätöksiä joihin eivät enää vaikuta rikollismaailman asenteet ja normit.

Arjenhallinnan tukeminen

Irtautumisprosessista riippuen on asiakasta tuettava asuinpaikan muutoksessa riittävän etäälle entisen rikollismaailman vaikutuksesta. Lisäksi on tärkeää tukea asiakasta tarvittaessa velkajärjestelyn, opiskelun, työn tai uuden harrastuksen löytymisessä jotta arki sekä tulevaisuus näyttävät toiveikkaana ja merkityksellisenä.

Irtautujatyötä tekevät tahot edustavat asiakkaille yhteiskuntaa johon hän on uudelleen kiinnittymässä. Asiakkaille on rakennettava ja ylläpidettävä luottamusta uusiin mahdollisuuksiin.

6.5 IRTAUTUJATYÖN EETTISET PERIAATTEET

Asiakkaan ja lähipiirin turvallisuus on ensisijaista

Sinulle luodaan mahdollisuus olla yhteydessä viranomaisiin ja Aggrediin turvallisessa ympäristössä. Turvallisuutesi arviointi ja mahdolliset turvallisuusjärjestelyt voidaan aloittaa välittömästi

Kaikki työ perustuu luottamukseen

Tietojasi tai keskustelujasi viranomaisten kanssa ei tallenneta viranomaisten tietojärjestelmiin ja niistä tietävät vain viranomaispuolen Exit-työntekijät. Aggredi ei kirjaa sinusta mitään tietoja. Irtautujatyössä sinulle ei anneta katteettomia lupauksia.

Tietoja vaihdetaan irtautujatyön toimijoiden kesken vain sinun suostumuksellasi

Aggredin ja viranomaisten kesken ei vaihdeta sinua koskevia tietoja ilman sinun suostumustasi.

Pyrimme ainoastaan irtautumisen tukemiseen

Irtautujatyössä on aito auttamispyrkimys eikä sen tehtävänä ole selvittää vankilaturvallisuuden tai rikostutkintaan liittyviä asioita.

Irtautujan kanssa ei keskustella hänen tai muiden tekemistä rikoksista

Irtautujatyö ei ole viranomaisten tiedonhankintaa eikä tietolähdetointä, eikä se siksi aiheuta rikosoikeudellisen syytteen vaaraa rikollisryhmille. Tällä suojelemme sinua ja lähipiiriäsi.

Irtautuminen on aina vapaaehtoista

Sinulle tarjotaan tukea irtautumiseen, mutta loppullisen päätöksen toiminnan aloittamisesta teet yhdessä kaikkien osapuolten kesken. Asiakkuutesi voidaan myös päättää yhden osapuolen toiveesta milloin tahansa ilman jälkiseuraamuksia. Voit olla yhteydessä kaikkiin osapuoliin matalalla kynnyksellä ilman sitoutumista työskentelyn aloittamiseen.

Irtautuminen ei vaikuta rikosoikeudellisiin vastuisiin

Keskusrikospoliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät toimivat virkavastuulla ja ovat siten velvollisia puuttumaan havaittuihin lainrikkomuksiin. Aggredi toimii hoitoeettisin perustein eikä ole ilmoitusvelvollinen jo tehdyistä rikoksista.

**ASIAKAS-
KERTOMUKSIA
AGGREDISTA**

7. ASIAKASKERTOMUKSIA AGGREDISTA

Tätä menetelmäkirjaa varten on haastateltu Aggredin asiakkaita. Asiakkaita on pyydetty kertomaan omia näkemyksiään väkivallasta sekä siitä, miten he ovat kokeneet työskentelyn Aggredissa. Nämä tarinat esitellään tässä kappaleessa.³

³ Asiakkaiden kertomukset on anonymisoitu siten, ettei yksittäinen henkilö ole niistä tunnistettavissa. Kaikki tässä kappaleessa esitetyt lopulliset asiakaskertomukset on ennen julkaisemista luetettu ja hyväksytty tarinansa kertoneilla asiakkailla. Asiakkaiden nimet ovat pseudonyymeja.

JIMIN TARINA

Ja sit kumminkin ku elää sitä alamaailman elämää niin syvällä, et sä oot lähteny siihen ihan pikkujätkänä, niin sulla vääristyy se omakuva siitä et mikä on ok ja mikä on normaalia.

- JIMI

MITEN PÄÄDYIT AGGREDIIN?

”Mä lähin alun perin jengistä koska mä tajusin että mun on pakko muuttaa elämää jos mä haluan pitää mun vaimon. Mun vaimo on normaali ihminen, kasvanu normaalien ihmisten keskellä. Jos mä haluan että se kestää pidempään niin ymmärsin sen että ei tällä mun elämäntyyliillä oo mahdollista. Ennemmin tai myöhemmin se palaa loppuun. Sit hommat on ohi. Mä olin jengistä eläköitymisen jälkeen kuus vuotta yrittäny kaikilla tavoilla päästä normaaliin elämään kiinni ja saada semmosta tasapainoista elämää kasattua mutta se oli tosi hankalaa. Tottakai jos on sellanen tausta ku on niin se tulee joka puolelta vastaan ja sit sitä ehkä vähän sulkeutuu sitten, aina huonojen kokemusten jälkeen.

Ja sit tuli sellanen tilanne että mä mietin että mitä mä teen, että pitäis saada jotain tehtyä. Painanko takaisin jengiin, lähenkö elämään sitä elämää? Kun se on niin helppoa, kun siihen on tottunut. Kun se on ollut kakskyt vuotta sellasta vakioo. Ja sit tuntuu että se normaalielämä on niin vaikeeta, sellaselle hyypiölle.

Mun tuttava sano mulle, että ootsä kuullu tämmösestä, et yks meidän yhteinen ystävä on Exit-ohjelman kautta päässyt kiinni normaaliin elämään ja siinä ei oo mitään että tarvii polttaa kontakteja tai pahentaa omaa asiaa millään lailla että siinä vaan tuetaan pystyyn. Ja mietiskelin vuorokauden sitä ja laitoin sit yöllä mailin tonne Exit-ohjelmaan ja selitin tilanteen et kuka mä oon ja mikä mun elämäntilanne on ja mikä on johtanu siihen ja aika nopeesti tuli soitto. Ne halus tavata.”

MILLAINEN OSA VÄKIVALLALLA ON OLLUT ELÄMÄSSÄSI?

”Mä en voi sillä lailla sanoa että kukaan ois syyllinen siihen että mä oisin muuttunu semmoseks ku mä muutuin. Kyl se oli ihan se että olin vähän koulukiusattu ja iso lapsena. Mä olin 13-vuotiaana isokokoinen ja siis todella vahva. Ja sit tota tietenki ku sä oot niin iso niin sä oot koulukiusattu ja ihmiset huutaa ja kuittailee et sä oot läski ja se oli semmonen et mä en ollu oikeestaan ennen sitä ku mitta meni täyteen niin ollu ollenkaan väkivaltanen. Sitte se oli jossai tilanteessa meni liian pitkäks se ja sit paloi pinna ja sit huomaski et kato perkele että koko homma loppu sillä että hermostui ja sitte pisti pannuun jengiä ja huomaski sitte että se oliko helppoa. Ja sit tietenki ku oli ollu eka kiusattu ja sit yhtäkkii sä ootki tyyppi mikä pudottaa kaikki niin sit tuli sit semmonen et jengi rupeeski kattoo vähä tällai ja sit loppuki se kiusaaminen. Ja sit siihen jäi ehkä vähän koukkuun että tää on nyt semmonen ratkaisukeino mikä ratkasee ongelmat. Ja sit tietenki ku teini-ikä ja kasvat ja joudut asioiden takii virkavallan kaa ongelmiin ja tulee vastakapinat ja niin sit se tota jäi vähän päälle. Sit ku oli ollu vähän kiusattu ja yksinäinen ja ku oot kova tappelemaan, siis ympäristö huomaa että oot kova tappelee, niin sit naiset rupee kiinnittää huomioo. Tietynlaiset naiset. Ihailee sitä ja, sit siihen tuli semmonen vääristymä. Mitä sit eli tosi kauan.

Vahva rikoskierre alkanu ennen ku mä olin 15. Ekat oikeudenkäynnit ja ekat tuomiot on tullu 15-vuotiaana. Mua on syytetty kaikesta muusta paitsi seksuaalirikoksista. Mut niinku se väkivallan koko genre, kaikki syytteet on ollu jossain vaiheessa ja tota siis muutenki se oli eri tota, olin hyvä väkivallassa ja se on keino lopettaa kaikki ongelmat. Niin sit ku se oli se ratkasu aina niin sitä tuli käytettyä eikä osannu oikein hakea toisia vaihtoehtoja koska ei ollu semmosia roolikuvia. Eikä ollu oikeen semmosta tervettä ihmissuhdepohjaa missä kukaan ois sanonu sillä lailla että toi on ehkä väärin mitä sä teet. Ja sit kumminkin ku elää sitä alamaailman elämää niin syvällä et sä oot lähteny siihen ihan pikkujätjänä niin sulla vääristy se omakuva siitä et mikä on ok ja mikä on normaalia.”

MINKÄLAISIA ASIOITA OLETTE KÄSITELLEET AGGREDISSA?

”Vähän sitä omaa käytöstä on oppinu perkaa läpi sillai pidemmälle et sitä on, et sitä ei vaan mieti silloin kun niitä asioita tässä käsitellään vaan sitä miettii ja niitä käy vähä sillai positiivisella tyylillä läpi sit ittekseenkin, et miks ja minkälaiset tilanteet on saattanu johtaa siihen et on lähteny semmoselle tielle. Nyt niinku nyt on päästy ihan älyttömän pitkälle purkaa nuoruutta, lapsuutta, ja tommosta. Sit täs on aika hyvin oppinu tuntemaan ittensä uudestaan. Sit huomaa että ei sit loppujen lopuks oo niin paljon kummallisempi ku muut. Tai oikeestaan millään lailla. On vaan ajautunu tilanteisiin ja joutunu tekee valintoja mitkä ei oo yhteiskunnallisesti ja ihan normaaleja ja hyväksyttäviä. Ku se lähtökohta on ollu kokonaisuudessaan aika outo niin se. Semmonen tie et nyt sitä osaa nyt kattoo sillä lailla et vaikka on erikoinen tausta ja noin et siitä on päässy aika hyvin ja selvinny elämästä aika hyvin ja oppinut ennen kaikkea arvostamaan sitä tilannetta mikä nyt on ja minkä on saanu luotua. Täähän on ihan mielettömän hyvä prosessi siinä että just niitä, ku niitä on käyty kaikkia niitä läpi niitä asioita,

saanu purettua sieltä omasta päästä niitä juttuja mitkä on johtanu niihin tapahtumiin mitkä on sit muokannu musta sellasen ku mä oon ollu niin niit on hyvin paljon helpompi ku niit on päässy pohtimaan ja ymmärtänyt niin sit niinku tehdä niin sanottu vastareaktio samanlaisissa tilanteissa et ei reagoikaan sillä tyylillä millä on oppinu reagoimaan vaan tässä on oppinu ja opeteltu sellaisia uusia käytäntökaavoja sellasiin vaikeisiin tilanteisiin et pystyykin ohittaa ne tilanteet. Samanlailla ku normaalit ihmiset.

Semmosessa tilanteessa kun sä oot, et sä joudut tekee valintoja ja valitset huonon valinnan, niin eihän sitä ikinä mieli et miks tää on tehty. Tääl on sit käyty läpi ne asiat ja sit ku ne on käyny läpi niin sehän on aina ihan päivänselvä asia että ku miettii ja käy läpi niin huomaa et kyllä se on ollu tosi hölmö vaihtoehto ja sitte ku sitä miettii jälkikäteen niin huomaa et kyl siinä ois ollu viis tai kuus parempaa vaihtoehtoo miten sen asian ois saanu hoidettuu sit sillä lailla et se ei ois jättäny sellasta stigmaa sit loppuelämään.”

MITÄ MUUTOKSIA AGGREDI ON TUONUT ELÄMÄÄSI?

”Noi on tosi hyviä ollu, etenkin tulkitsemaan semmosia tyyppejä ku minä ja vastaavia muita hahmoja. Tämmösiä mun tapasia hahmoja. Tossa on niin vahva tiimi tossa Aggredin touhussa. Kun siinä on iso määrä porukkaa ja osa porukasta on eri kaupungeissa ja. Se on, siis se on infernaalisen hyvä toiminta ja mun mielestä hyödyllinen ja tärkeä palvelu. Tää on ollu semmonen, ehkä kaikista isoin muutos, koko mun elämän aikana. Tää seitsemän kuukautta mitä tässä nyt on mennyt. Tää on konkreettisesti parantanut elinolosuhteita ja omaa kuvaa ja miten itseään tuntee ja sit meidän avio-
liitto ei oo ikinä voinut niin hyvin kun nyt. Ja ollaan saatu järjettömän isoja, pitkiä ongelmia pois. Pois kokonaan.”

MILLAISENA NÄET ELÄMÄSI JA ITSESI NYT?

”Positiivisia asioita elämässä on ihan älyttömän paljon. Duuni, asiakkaat, tottakai vaimo ja perhe. Elämässä on tosi paljon hyvää, muutamia tosi hyviä ystäviä, mul on tosi hyvät välit sukulaisiin, ex-vaimoon ja mun lapseen. Ja sit, ei oo oikeestaan semmosia huonoja kontakteja enää. Semmoset mistä sanois että, ei oo semmosia, ihmiset jotka tuo jotain huonoa elämään niin ne on kaikki jo karsittu pois.

Ei kato itteensääkään enää niillä samoilla silmillä. Ku sitä kattoo aina sillai et okei, et toi on toi ex-jengiläinen. Kun sä katoit peiliin tai teit asioita niin sä heijastit kaiken mitä sä yritit tehdä tai teit sen kautta et tiedosti koko ajan et on ex-jengiläinen. Ja sit mietti et kaikki muutkin näkee asiat sillä lailla. Nyt on oppinu sen et ei ollenkaan enää heijasta sitä itteensä sillä lailla ja sen muistaa tuol takana että pysyy pois vastaisuudessa mut ei niinkun, kohtaa ihmiset avoimemmin, ei tuomitse itteensä enää niin paljoa ku aikasemmin.

On helpompi tarttua kaikkeen ja mennä kaikkiin tilanteisiin.

Mä näen itteni keski-ikäsenä, aika tavallisena, paitsi vähän tieteenki traumatisoituneena, mut sillai muuten tavallisena, niinku tyyppinä. Mikä on ehkä jopa vähän tylsä.”

LAURAN TARINA

Mä oon löytäny itsestäni kaikkia ihan herkkiäkin puolia, mikä on ollu kivaa, että mä en oookkaan menny rikki niinku mä oon luullut joskus.

- LAURA

MILLAINEN OSA VÄKIVALLALLA ON OLLUT ELÄMÄSSÄSI?

”Mulla väkivalta on lähteny ihan nuorena. Mulla on siis päihdetausta, mä oon päihdeongelmainen entinen huumeiden käyttäjä, ollut pitkään puhtaana ja raittiina. Silloin käyttömaailmassa se väkivallan käyttö oli hiukan erilaista. Sillä tuotiin itseään esiin ihan mun elämäntyylissä ja kaveriporukassa. Siellä se tuntui luontevalta ja siihen kasvoi. Se oli ihan normaalia tavallaan että aggressiivisesti sai käyttäytyä siellä ja pitiki että siellä pärjäs. Tuolla päihdemaailmassa miesten keskellä niin tavallaan opit jotenki siellä selviytymään myös naisena niillä miesten menetelmillä. Miesten kanssa ku oon eläny ja kasvanu mä oon ehkä vähän enemmän myös omaksunu miehisä käytösmaalleja ku ehkä olisin jossain toisessa ystäväpiirissä omaksunu. Naisten väkivaltaisuudesta ei jotenki puhuta yhtä paljon kuin miesten että ehkä se on jotenki yleisesti vähän vähemmän ymmärrettyä ja hyväksyttyäkin ehkä , ehkä jotenkin ajatellaan että se on luonnollisempaa että jätkät tappelee keskenään.”

MIKÄ SAI SINUT HAKEUTUMAAN AGGREDIIN?

”Sit ku mä raitistuin niin mä jotenki luulin että kunhan mä lopetan vaan tän päihdemaailmas pyörimisen ja mun rikollisuuden niin tää ongelma korjaantuu, mutta ei siinä sitten käynyt yhtään niin. Päinvastoin se alkoi näyttäytyyn isommas roolis mun kaikes käyttäytymises ku ne tunteet tuliki raakana ku mulla ei ollukkaan enään niitä päihteitä. Mulla alko sitte tuleen aika paljo sellasia överiks menneitä tunteenpurkauksia. Tapahtu lopulta semmonen juttu että mä olin junassa ja siihen tuli tämmönen päihtyn mieshenkilö joka alko sitten lähenteleen mua. Sit mä kehotin häntä pari kertaa poistumaan aika vihaseen sävyyn mutta hän sitten kuitenkin tuli mun iholle. Sit mulla jotenki napsahti; mä otin hänestä kiinni ja löin hänen päätään pöytään jolloin mä havahduin siihen et voi vittu. Ja mä havahduin siihen vasta siinä kohtaa ku muut ihmiset siinä junassa alko tähän tilanteeseen reagoida ja sitte siit tavallaan se oli selkeesti yli menny reaktio multa. Ymmärsin kyllä sen syyn sille mun toiminnalle mutta se oli se hetki mis mä ajattelin et tää ei voi jatkuu näin.

Mä aloin kokeen että mä tartten apuu tohon vihahallintaan. Niin sitten mä aloin kyseleen ja mun tuttavapiiristä joilla on samankaltaisia haasteita niin pari ketkä oli käyny täällä suositteli mulle että soitapa sinne Aggrediin.”

OLETKO OLLUT TYYTYVÄINEN AGGREDIIN?

”Oon ollu hirveen tyytyväinen mun työntekijöihin. On muodostunu semmonen luottamussuhde ja vuorovaikutus on hyvää. Koen tosi tärkeeks että mä saan puhuu täällä asioista niiden oikeilla nimillä ja sillee suoraa ja saa täällä myös näyttää sitä jos mua hermostuttaa joku asia ja saa kiroilla ja sillee oikeesti purkaa niitä mun tuntemuksia ja käydä niitä läpi. Mä kerron jostain tilanteesta, oli se sitten onnistunut tai epäonnistunut kokemus, niin käydään se tilanne läpi ja aletaan purkaan sitä. Se on ollu mulla tosi tärkeää että mä tuun kuulluks. Mulle ei tuu täällä semmonen olo että mä olisin se hullu ämmä tai että tarttisin hävetä itseäni.

Me ollaan paljonki käyty Aggredissa läpi mun muita rooleja, mitä ominaisuuksia mulla on ja mitä muuta mun elämään sisältyy. Ehkä sen myötä on alkanu realisoitumaan mulle se että ei se ole vaan kokonaan se rikollinen minä tai väkivaltanen minä, vaan mussa on myös paljon muuta mihin keskittyä.”

ONKO AGGREDISTA OLLUT APUA VÄKIVALTATILANTEISIIN?

”Mulla ne ylilyönnit on vähentyny sen jälkeen ku oon käyny täällä. Mä edelleenkin hermostun, olen edelleen impulsiivinen ja välillä käytökseltäni aggressiivinen mutta kädet pysyy taskussa. Ja onhan niitä tilanteita käyty läpi, niitä tilanteita tulee missä mulla keittää yli ja missä mä välillä käyttäydyn huonosti sen impulssin varassa mutta ei oo käyny enää tollasia ylilyönnejä.

Täällä mä oon oppinu tunteiden käsittelyä ja tunnistaa niitä tunteita ja niitä mitä mun aggressiivisen käytöksen taustalla on, ja mä oon löytäny

itsestäni kaikkia ihan herkkiäkin puolia mikä on ollut kivaa, että mä en ookaan menny rikki niinku mä oon luullut joskus. Ja sit mulla on paljon kuitenkin elämässä asioita jotka on hyvin ja ollaan mietitty mun ihmissuhde-asioita minkälainen mä olen ystävänä, niistä mä olen saanut käsitystä itsestäni, mä oon aika rehellinen ja lojaali, piirteitä mitä mä itsessäni arvostan. Olen ehkä oppinut näkemään niitä paremmin, positiivisiakin asioita. Mä opiskelen, mä on saanut motivaatiota tulevaisuutta varten ja ihmissuhteet on muuttunut vähän terveemmiksi kun on vaihtanut niitä ystäväporukoita raitistumisen myötä.

Samalla kulkee tämä raitiselämä ja rikokseton elämä täysin käsi kädessä kun se on siitä päihdemaailmasta aika pitkälti juontaa juuria miks mä oon alkanu tekeen rikoksia. Sitten niitä kahta asiaa ku työstää niin alkaa näkeen sitä omaa toipumista.”

JOONAKSEN TARINA

Mä näen ihmisestä saman tien minkälainen se on, et nää oikeesti on täs duunissa ihan sydämellään mukana, et se ei oo vaan leipätyö heille.
- JOONAS

MITEN VÄKIVALTA ON NÄKYNYT ELÄMÄSSÄSI?

"Se väkivalta oli hyvin hyvin iso osa mun elämää. On ollu ihan lapsesta asti että se mun perhe kasvatti semmoseen väkivaltaseen käyttäytymiseen ja siellä sitte väkivallalla ratkaistiin asiat. Kun sai myös osansa siitä väkivaltaasta niin sit alko saamaan sit sitä väkivaltaa osansa myös muutkin ihmiset.

Sit ku kasvo niin se väkivalta ei ollu enää mitään tommosii nakkioskita-peluja et kyl siin tuli muunlaista rikollisuutta myös; huumeiden myyntiä, velanperintää ja muuta oheistuotetta. Sehän sopi kuin piste l:n päälle sitten semmonen väkivaltanen käyttäytymisen siihen.

Kun se väkivalta loppu niin alko näkyyn niitä muita ongelmakohtia elämässä mitä piti vähä hioo, ja on kyl semmonen yli 5 vuotta hiottu sitä. Tässä välissä mä siis olin kyllä vankilassa mut mä en ollu väkivallasta vaan huumeju-

tusta. Seki oli vähän semmonen ylilyönti sitte. En ollu silloin työelämässä ja en ollu missään muussakaan elämässä. Vaikka oli luopunu väkivallasta niin kyllähän jos sä tunnet ihmisiä niin helposti sitten semmonen persaukisuus ajaa tiettyyn pisteeseen tekemään tommosia virheitä. Mä olin ehkä silloin vähän epäkypsempi ihminen. Noiki kulkee käsi kädessä sen hyläksi tulemisen kanssa ja sen tyhjyyden tunteen kanssa.”

MITEN PÄÄDYIT AGGREDIIN?

”Mulle tuli sit semmonen tarve päästä puhumaan. Mä koin et mul oli semmonen hyvin synkkä elämänvaihe silloin meneillään et siihen ei ollu hirveesti vaihtoehtoja, siin olis ollu vankila tai ihan suomeks sanottuna itsemurha.

Ensin kävin yhes toises auttavas tahos yhden kerran ja se oli vähän semmonen että nosti kädet ylös ilmaan varsinki ku otti puheeks rikollisen taustan. Siinä tuli vähän se leimaantuminen väkivaltarikolliseksi vaikka pohjimmiltaan ne syyt siihen väkivaltaan on johtunu jostain muusta. Mut se oli sen tahon näkemys asiasta et hän ei pysty auttaa ja sano et on semmonen ku Aggredi, se oli uus juttu silloin. Mä halusin sitten siihen mun elämänehdinkoon saada apua ja ne vaa sano että ei hän pysty auttaa et on semmonen paikka ku aggredi et kokeile tätä. No, mä kokeilin.”

MITEN KOIT AGGREDIN, KUN TULIT TÄNNE AIKOINAAN? JÄNNITTIKÖ?

”Mä oon sosiaalinen ihminen mut mä en oo kuitenkaan vieraalle hyvä puhumaan, varsinki jos pitää puhua omasta elämästä. Mutta se lähti tääl melkein saman tien, se oli hirveen vapauttavaa. Ruvettiin sitten kaiken maailman näitä solmuja täällä avaimaan, väkivallan käytöstä puhuttiin ja myöhempinä vuosina ollaan monesta muusta asiasta puhuttu. Se tekeekin

tästä helpon koska sä voit tulla tänne jos sul on huono päivä ja sul ei tee mieli puhuu mut sä voit vaikka puhuu niitä näitä vaikka säästä sitten. Kyllä varmasti se ensimmäinen kerta jännitti mutta kyl se aika luontevasti ku mul on aika hyvä ihmistuntemus et mä näen ihmisestä saman tien minkälainen se on et nää oikeesti on täs duunissa ihan sydämellään mukana et se ei oo vaan leipätyö heille.”

TUNTUUKO SINUSTA, ETTÄ VÄKIVALLAN JA RIKOLLISUUDEN LOPETTAMINEN OLI VAIKEAA?

”Mut ei ollu väkivallan lopettaminen vaikeeta. On joutunu purra hammas- ta mutta on oppinu myös ajattelemaan asioita loppuun asti. Ja toi irtaan- tuminen on kyl omasta päättämisestä kiinni, eikä mun kohdalla ollu mitään painostusta sitte. Mä katkaisin välit piireihin ja huomasin sen jälkeen, ettei ollu minkäänäköisiä henkisiä tarpeita, että mä tarttis jotain jätkien olu- ttiltaa jossain saunan kanssa. Joko mä olen naiseni kanssa tai lasteni kanssa tai yksin. Siitä yksinolosta ollaan kyl sit käyty monta vuotta keskustelua - mä kärsin läheisriippuvuudesta silloin mikä tuotti mulle hirveesti vaikeuksia olla yksin ja se yksinolo tuotti mulle sosiaalisia ongelmia sitten ihmisten kanssa. Ei osannu olla yksin sitten. Se yksinäisyys on aina ollu semmosta hylätyks tulemisen pelkoa mitä mä myös käsittelin Aggredissa ja oon op- pinu myös elämään jollain tasolla sen kaa. Täs on pitkä tie opittavana vielä toisaalta mutta semmosta tyhjyyden tunnetta se oli ensimmäisiä aiheita mitä käytiin Aggredissa läpi ja kaikki noi kulkee käsi kädessä sen väkivaltai- sen käyttäytymisen kanssa.”

MITEN AGGREDI ON TUENUT SINUA?

”Ku mä tulin tänne mä ajattelin asioista tosi mustavalkoisesti et nythän mä nään et on muitakin sävyjä siinä välillä. Me ollaan käyty paljon asioita

läpi, ihan lapsuuden asioita läpi et heiltähän mä oon oppinut ton pitkäjänteisemmän ajatusmaailman sitten. Jos mulla on joku tosi ahdistava tilanne meneillään missä se mun impulsiivisuus on nostaa päätänsä niin ku menee tunteisiin mä en välttämättä ajattele sitä loppuun. Mutta kun mä puhuin työntekijän kanssaan niin se riitti että hän kuunteli ja antoi omat viisaat neuvot sen tilanteen ratkaisemiseksi. Varsinkin ton mun oman työntekijän kaa jos mul on tämmönen hyvin ahdistava tilanne niin mä oon voinu hänelle kuitenkin soittaa sitte. Töitä on täl hetkel niin paljon niin käynti on vähentyny, mutta aina kun töistä pystyy pois olla niin tuun käymään. Jos ei muuta niin puhelimitse ollaan yhteydessä.”

MILLAISTA ELÄMÄSI ON NYT AIKAISEMPAAN VERRATTUNA?

”Itse asias mul menee ihan helvetin hyvin. Mul on duuni, mul on kaks ihanaa lasta, mahtava tyttöystävä et kyl täs on paljon semmosia hyviä asioita elämässä mistä nauttii. Ja sit ei oo millään tavoin rikolliseen toimintaan liittoksissa tai sitte varsinkaan siihen väkivaltaan. Mulki on aika raskas väkivaltausta eikä se oo ainoastaan sen pelotteena et mä saisin pitkän kakun koska vankilaa mä en koskaan ikinä ku mä olin siel pelänny vaan se et kyl siinä on oikeesti halu muuttua ja käyttäytyä ja elää niin kuin ihminen.

Toi normaali elämä on semmonen mikä on motivoinu mua tosi paljo. Kyl mä viihdyn siinä - rikollinen elämä, varsinki jos on vielä siihen liittyy semmonen raaka ja runsas väkivalta, niin kyl se syö ihmistä, et se on hirveen stressaavaa vanhentavaa elämää. Toki noissa parisuhdeasioissa omat haasteensa, mut sanotaan näin että jos ei ois pysyny pää kylmänä ja sulla ei ois se pitkäjänteisempi suhtautuminen, mulla ei välttämättä olis parisuhdetta missä ensi kertaa elämässä ikinä viihdyn.”

**TUTKIMUS
AGGREDISTA**

8. TUTKIMUS AGGREDISTA

2019

HELSINGIN YLIOPISTO

Aino Jauhiainen (2019)

Searching for desistance: A process evaluation of Aggredi, a street violence-focused intervention program

Tutkimus on maisterintutkielma Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kriminologian oppiaineesta. Tutkimusta varten Jauhiainen haastatteli Helsingin Aggredin työntekijöitä yhdellä ryhmähaastattelulla sekä kuutta Helsingin Aggredin juuri aloittanutta asiakasta yksilöhaastatteluin.

Tutkimus osoitti, että Aggredi pyrkii vähentämään asiakkaidensa väkivallan ja elämän ongelmia kahdella eri tavalla: kiinnittämällä asiakas ohjelmaan ja sen jälkeen siirtämällä kyseinen kiinnittyminen yhteiskuntaan. Tulokset näyttivät, että Aggredin terapeuttinen asiakas–työntekijä-suhde tehostaa ohjelmaan kiinnittymistä ja asiakkaan motivaatiota. Aggredin henkilökohtainen lähestymistapa mahdollistaa käytännön taitojen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen oppimista. Asiakkaiden kertomusten mukaan Aggredi ylläpitää motivaatiota rikoksista irtautumiseen, mutta henkilökohtainen muutoksen halu on tarpeellinen jo ennen asiakastyön aloittamista. Aggredin asiakastyö siis näyttäytyy jo ennen Aggredissa työskentelyä alkaneen henkilökohtaisen motivaation tukiprosessina.

2019

HELSINGIN YLIOPISTO

Chris Carling (2019)

*Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättymisen:
kriminologinen prosessiarviointi*

Tutkimus on maisterintutkielma Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan sosiologian oppiaineesta ja toteutettu kriminologian seminaarin alaisuudessa. Tutkimusta varten Carling haastatteli Helsingin Aggredin työntekijöitä yhdellä ryhmähaastattelulla sekä kuutta Helsingin Aggredin pitkäaikaista (yli vuoden kestänyt asiakkuus) asiakasta yksilöhaastatteluin. Tutkimus osoitti, että työntekijöiden ja asiakkaiden kuvailut Aggredin työskentelyprosessista olivat hyvin samankaltaiset ja että molemmat ryhmät painottivat samoja tekijöitä tärkeimpinä työskentelyssä. Aineistosta havaittiin neljä erilaista Aggredin työskentelyssä toimivaa rikoksista irtautumisen mekanisme: sosiaalinen kontrolli, sosiaalinen konstruktionismi, kognitiiviset muutokset ja oppiminen. Aggredi on asiakkailleen sosiaalisen kontrollin ilmentymä. Työskentelyn aikana asiakkaat luovat uusia ajattelutapoja ja uudenlaista identiteettiä, asiakkaiden itseymmärrys lisääntyy ja he alkavat muodostaa uusia käyttäytymistapoja ja ajatusratoja. Työskentelyn aikana asiakkaat oppivat vaihtoehtoisia keinoja aggressiivisuuden ja impulsiivisuuden hallintaan. Toinen tutkimuksen päähavainto oli, että rikoksista irtautuminen tapahtuu ajallisesti sisäisenä muutoksena ennen rakenteellisia muutoksia: asiakkaille tulee olla henkilökohtainen motivaatio rikoksista irtautumiseen ennen ohjelman aloittamista.

2019

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU

Sini Lindberg (2019)

Irti väkivallan kierteestä! – Asiakkaiden näkemyksiä

HelsinkiMission Aggredin työmenetelmästä

Lindberg on kirjoittanut opinnäytetyön Aggredista Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan koulutusohjelmasta. Lindberg keräsi teemahaastattelun keinoin laadullisen aineiston kuudelta Aggredin asiakkaalta. Tulokset osoittivat, että Aggredin asiakkaat olivat tyytyväisiä Aggredin työmuotoon. Asiakkaat kokivat suhteen työntekijöihin luottamuksellisena ja arvostavana, ja työskentely oli parantanut heidän kykyään tunnistaa omia ja muiden tunteita. Asiakkaat kertoivat elämänlaatunsa parantuneen ja ajatusmaailmansa muuttuneen ainakin jonkin verran. Tärkeimmiksi asioiksi työmuodon toimivuuden kannalta koettiin luottamus ja arvostus asiakas–työntekijä-suhteessa, rento keskusteluympäristö ja kokonaisvaltainen lähestymistapa väkivaltaisuuteen. Haastateltavat eivät kokeneet, että Aggredin työmallia tarvitsisi kehittää, koska se toimii hyvin sellaisenaan.

2014

KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI, HELSINGIN YLIOPISTO

Mikko Aaltonen & Ville Hinkkanen (2014)

Katuväkivaltatyön vaikuttavuus:

HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkijat Aaltonen ja Hinkkanen julkaisivat vuonna 2014 Aggredista tehdyn tilastollisen tutkimuksen, jossa arvioitiin rikosten uusimista eri asiakasryhmissä sekä suhteessa ikään, sukupuoleen ja rikostaustaan kaltaistettuun verrokkiryhmään. Kun tutkijat vertasivat kaikkia Aggredin aloittaneita asiakkaita kaltaistettuun verrokkiryhmään, he eivät havainneet eroa rikosten uusimisessa. Tulos johtuu ohjelman keskeyttäneiden korkeasta uusintarikollisuudesta, jonka tutkijat luonnehtivat olevan ohjelman keskeisiä haasteita. Sen sijaan ohjelman läpikäyneet asiakkaat uusivat rikoksia huomattavasti harvemmin muihin asiakasryhmiin verrattuna: läpikäyneistä asiakkaista 25 prosenttia uusi väkivaltarikoksen tutkimuksen seurantajaksolla. Aggredin keskeyttäneiden asiakkaiden uusimisprosentti oli puolestaan korkea; kaksi kolmasosaa uusi väkivaltarikoksen seuranta-aikana. Tutkimuksen rajoitteeksi tutkijat luonnehtivat rekisteripohjaisen vertailuryhmän väkivalta-alttiutta: vertailuryhmä ei todennäköisesti ollut yhtä väkivalta-altis kuin Aggredin asiakasryhmä, ja siksi on syytä painottaa Aggredin läpikäyneiden asiakkaiden alhaista uusintarikollisuutta. Täten tulokset ovat varsin lupaavia, ja tutkimus viittaa siihen, että Aggredia kannattaa jatkossa kehittää edelleen.

2012

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS

Markus Laine & Matti Tuominen (2012)

Ne ymmärtää katujen todellisuutta

– Kokemuksia toisenlaisesta väkivaltatyöstä (Kvartti 1/2012)

Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkijat Laine ja Tuominen haastattelivat vuonna 2012 kuutta Aggredin asiakasta sekä Aggredin työntekijöitä. Tutkimus kohdentui projektin työtapojen arviointiin sekä onnistuneen intervention edellytysten tunnistamiseen. Artikkelissa kerrotaan muun muassa, että useat haastateltavat olivat itse olleet väkivallan uhreja ja kääntäneet oman uhrikokemuksensa toisinpäin. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että Aggredissa ymmärretään asiakkaiden elämäntilanteita ja katujen todellisuutta ja että ohjelmassa on mahdollista pohtia elämäntilannettaan, toisin kuin viranomaisten kanssa työskennellessä. Virallinen järjestelmä ei haastateltavien kokemusten mukaan tarjoa ratkaisuja elämän muutokseen. Haastattelujen perusteella tutkijat totesivat, että Aggredin prosessi on tehokas, kun asiakas itse on motivoitunut muuttamaan elämäänsä.

LÄHTEET

LUVUT 1-3

Aaltonen, Mikko. 2010. Nuorten aikuisten koulupudokkuus, työttömyys ja väkivaltarikollisuus – väkivallan tekijät ja uhrin kansallisesti edustavan rekisteriaineiston valossa. *Oikeus* 2010(3): 220-247.

Aaltonen, Mikko. 2013. Socioeconomic differences in crime and victimization. A register-based study. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 263. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Aaltonen, Mikko & Ville Hinkkanen. 2014. Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 40/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Carling, Chris. 2019. Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päätyminen: kriminologinen prosessiarviointi. Helsinki: Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Honkatukia, Päivi. 2011. Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia* 258. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Jauhiainen, Aino. 2019. Searching for Desistance: A Process Evaluation of Aggredi, a Street Violence-Focused Intervention Program. Helsinki: Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Lauerma, Hannu. 2005. Miten ehkäistä väkivaltaa? [Pääkirjoitus]. *Suomen lääkärilehti* 60(45): 4597.

Lehti, Martti & Karoliina Suonpää. 2019. Henkirikokset. Teoksessa Danielsson, Petri (toim.): *Rikollisuustilanne 2018. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia* 36/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Millie, Andrew. 2008. *Anti-Social Behaviour*. Berkshire: McGraw-Hill.

Näsi, Matti & Petri Danielsson. 2019. Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa Danielsson, Petri (toim.): *Rikollisuustilanne 2018. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia* 36/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Piispa, Minna & Markku Heiskanen. 2011. Alkoholin rooli naisten parisuhteessa kokeman väkivallan seurauksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 71(1): 45–53.

Sirén, Reino, Mikko Aaltonen & Juha Kääriäinen. 2010. Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980-2009. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

LUKU 4

Ahmad, Akhlaq. 2020. When the Name Matters: An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market. *Sociological Inquiry* 90(3): 468-496.

Becker, Howard. 1963. *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance.* London: The Free Press of Glencoe.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (käänt. Vesa Raiskila). 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma.* Helsinki: Gaudeamus. Alkuperäinen teos julkaistu 1967.

Berger, Peter & Thomas Luckmann. 1967. *The Social Construction of Reality: a Treatise in the Sociology of Knowledge.* New York: Doubleday.

Carroll, Annemaree, Stephen Houghton, Kevin Durkin & John Hattie. 2009. *Adolescent Reputations and Risk: Developmental Trajectories to Delinquency.* Berliini: Springer Science & Business Media.

Christie, Nils. 1986. *The ideal victim.* Teoksessa Fattah, Ezzat (toim.): *From Crime Policy to Victim Policy.* Lontoo: Palgrave Macmillan.

Dobash, Rebecca Emerson, Russell Dobash, Kate Cavanagh & Ruth Lewis. 2000. *Changing Violent Men.* Thousand Oaks: SAGE.

Edgar, Kimmett, Andreas Aresti & Neil Cornish. 2012. *Out for Good: Taking Responsibility for Resettlement.* Lontoo: Prison Reform Trust.

Elder, Glen. 1998. The Life Course as Developmental Theory. *Child development* 69(1): 1-12.

Farrall, Stephen. 2002. *Rethinking What Works with Offenders.* New York: Routledge.

Felson, Richard. 2009. Violence, Crime, and Violent Crime. *International Journal of Conflict and Violence* 3(1): 23-39.

- Fleetwood, Jennifer. 2016. Narrative Habitus: Thinking through Structure/Agency in the Narratives of Offenders. *Crime, Media, Culture* 12(2): 173–192.
- Francis, Darlene & Daniela Kaufer. 2011. Beyond Nature vs. Nurture. *The Scientist*. Haettu 12.7.2020 osoitteesta: <https://www.the-scientist.com/reading-frames/beyond-nature-vs-nurture-41858>
- Henwood, K. S., Browne, K. D., & Chou, S. (2018). A randomized controlled trial exploring the effects of brief anger management on community-based offenders in Malta. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 62(3), 785-805.
- Hlavka, Heather, Darren Wheelock & Jennifer Cossyleon. 2015. Narratives of Commitment: Looking for Work with a Criminal Record. *The Sociological Quarterly* 56(2): 213–236.
- Jauhiainen, Aino. 2019. Searching for Desistance: A Process Evaluation of Aggredi, a Street Violence-Focused Intervention Program. Helsinki: Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Josefsson, Kim, Timo Sinervo & Tuulikki Vehko. 2018. Mikä selittää hoitajiin kohdistuvaa väkivaltaa vanhustenhuollossa? Tutkimuksesta tiiviisti (9). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Junttila, Niina. 2015. Kavereita nolla: Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.
- Järvinen, Saija. 1988. Selviytymisen paradoksi. Nuorisovangin rooli voi viedä vankila-kierteeseen. *Sosiologia* 25(4): 269-276.
- Keinänen, Anssi. 2004. Tilastollinen analyysi rikostaloustieteessä. Teoria ja käytäntö. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 69. Joensuu: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Joensuun yliopisto.
- Kantoniemi, Minna. 2012. Vapautuneen vangin syrjäytyminen, leimautuminen ja jälkihuolto: ”Se menneisyys teki mulle sen, et muhun ei hirveesti satsattu”. Seinäjoki: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Kivivuori, Janne, Mikko Aaltonen, Matti Näsi, Karoliina Suonpää & Petri Danielsson. 2018. Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Tallinna: Gaudeamus.

Konttila, Arja & Sasu Tyni. 2011. OMA-ohjelman suorittaneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuus sekä ohjelman välittömät vaikutukset. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 4/2011. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos.

Lehto, Markku. 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. ETENE-julkaisuja 32. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Maguire, Mike & Peter Raynor. 2006. How the Resettlement of Prisoners Promotes Desistance from Crime: Or does it? *Criminology and Criminal Justice* 6 (1): 19-38.

Maruna, Shadd. 2001. Making good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives. Washington, D.C.: American Psychological Association.

Maruna, Shadd & Stephen Farrall. 2004. Desistance from Crime: A Theoretical Reformulation. Teoksessa Oberwittler, Dietrich & Susanne Karstedt (toim.): *Soziologie der Kriminalität. Sonderheft 43 der Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*. Wiesbaden: Springer.

McNeill, Fergus. 2016. Desistance and Criminal Justice in Scotland. Teoksessa Croall, Hazel, Gerry Mooney & Mary Munro (toim.): *Crime, Justice and Society in Scotland*. Lontoo: Routledge.

McSweeney, Tim. 2010. Recovery, Desistance and "Coerced" Treatment. Teoksessa Yates, Rowdy & Margaret Malloch (toim.): *Tackling Addiction: Pathways to Recovery*. Lontoo: Jessica Kingsley.

Moliis, Pekka. 6.4.2018. Vanhuspalvelun työntekijä saa liian usein nyrkistä. Kuntalehti. Haettu 25.9.2020 osoitteesta: <https://kuntalehti.fi/uutiset/vanhuspalvelun-tyontekija-saa-liian-usein-nyrkista/>

Moffitt, Terrie. 1993. Adolescence-Limited and Life-Course-Persistent Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy. *Psychological Review* 100(4): 674-701.

Nugent, Brieger & Marguerite Schinkel. 2016. The Pains of Desistance. *Criminology & Criminal Justice* 16(5): 568-584.

Ricciardelli, Rosemary, Katharina Maier & Kelly Hannah-Moffat. 2015. Strategic Masculinities: Vulnerabilities, Risk and the Production of Prison Masculinities. *Theoretical Criminology* 19(4): 491-513.

Salin, Susanna. 1996. Elinkautisvangit (elämäähän se on muurien tälläkin puolella). Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 5/1996. Helsinki: Edita.

Sampson, Robert & John Laub. 1993. *Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press.

Schmid, Thomas & Richard Jones. 1990. *Experiential Orientations to the Prison Experience: The Case of First-Time, Short-Team Inmates*. Teoksessa Holstein, James & Gail Miller (toim.): *Perspectives on Social Problems Volume 2*. Bingley: Emerald.

Siippainen, Aapo. 8.6.2018. Haapajärven tragedia: Mummo tappoi perhettä rääkänneen isän – presidentti armahti reilussa vuodessa. Helsingin Uutiset. Haettu 15.8.2020 osoitteesta: <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/1314646>

Stevenson, Sally, Guy Hall & John Innes. 2004. *Rationalizing Criminal Behaviour: The Influence of Criminal Sentiments on Sociomoral Development in Violent Offenders and Nonoffenders*. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 48(2): 161-174.

Varjonen, Panu. 2002. Väkivaltatyö ja vastatunteet. Teoksessa Jolkkonen, Pekka & Panu Varjonen (toim.): *Väkivalta – tunteita, toimintaa ja vastatunteita*. Miessakit ry:n julkaisuja 2002:2. Helsinki: Edita.

Ulmer, Jeffrey & Darrell Steffensmeier. 2014. *The Age and Crime Relationship: Social Variation, Social Explanations*. Teoksessa Beaver, Kevin, J.C. Barnes & Brian Boutwell (toim.): *The Nurture versus Biosocial Debate in Criminology: On the Origins of Criminal Behavior and Criminality*. Thousand Oaks: SAGE.

Walters, Glenn. 2003. *Changes in Criminal Thinking and Identity in Novice and Experienced Inmates. Prisonization Revisited*. *Criminal Justice and Behaviour* 30(4): 399–421.

Warr, Jason. 2020. 'Always Gotta be Two Mans': Lifers, Risk, Rehabilitation, and Narrative Labour. *Punishment & Society* 22(1): 28-47.

Äärelä, Tanja. 2012. "Aika paljion vaikuttaa minkäläinen ilime opettajalla on naamalla": nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

LUVUT 5-7

Aaltonen, Mikko & Ville Hinkkanen. 2014. Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 40/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Carling, Chris. 2019. Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättymisen: kriminologinen prosessiarviointi. Helsinki: Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Figley, Charles. 1995. Compassion Fatigue: Toward a New Understanding of the Costs of Caring. Teoksessa Stamm, Beth (toim.): Secondary Traumatic Stress: Self-Care Issues for Clinicians, Researchers, and Educators (2. painos). Lutherville: Sidran.

Forster, Donna. 2009. Rethinking Compassion Fatigue as Moral Stress. *Journal of Ethics in Mental Health* 4(1): 1–4.

Jauhiainen, Aino. 2019. Searching for Desistance: A process Evaluation of Aggredi, a Street Violence-Focused Intervention Program. Helsinki: Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.

Laine, Markus & Matti Tuominen. 2012. Ne ymmärtää katujen todellisuutta – kokemuksia toisenlaisesta väkivaltatyöstä. Kvartti 1/2012. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Lindberg, Sini. 2019. Irti väkivallan kierteestä! – Asiakkaiden näkemyksiä HelsinkiMission Aggredin työmenetelmästä. Helsinki: Laurea ammattikorkeakoulu.

Melvin, Christina. 2015. Historical Review in Understanding Burnout, Professional Compassion Fatigue, and Secondary Traumatic Stress Disorder from a Hospice and Palliative Nursing Perspective. *Journal of Hospice & Palliative Nursing* 17(1): 66-72.

Newell, Jason & Gordon MacNeil. 2010. Professional Burnout, Vicarious Trauma, Secondary Traumatic Stress, and Compassion Fatigue. *Best Practices in Mental Health* 6(2): 57-68.

Nyqvist, Leo. 2.10.2015. Mitä on Compassion Fatigue? [Power Point –esitys].
Turku: Sosiaalityö, Turun yliopisto. Haettu 19.10.2020 osoitteesta:
<https://tuentu.fi/wp-content/uploads/2015/10/Leo-Nyqvist.pdf>

Poliisi 2020. EXIT-toiminta.
Haettu 29.9.2020 osoitteesta https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/exit_toiminta

Stamm, Beth. 2010. The Concise ProQOL manual.
Haettu 19.10.2020 osoitteesta: ProQOL.org

Aggredi - menetelmä

Chris Carling & Aino Jauhiainen

Kodin ulkopuolinen väkivalta on moniulotteinen ilmiö, jonka torjuminen edellyttää avarakatseisuutta. Miten työskennellä väkivallan parissa? Miten puhua väkivallasta neutraalisti ja tuomitsematta?

Teos kuvaa väkivaltatyössä käytettävää Aggredi-menetelmää kattavasti asiakkaaksi ohjautumisesta asiakassuhteen päättymiseen asti. Kirja palvelee Aggredin yhteistyökumppaneita, työntekijöitä, asiakkaita sekä kaikkia väkivaltatyöstä kiinnostuneita.

9 789526 997735

ISBN 978-952-69977-3-5

aggredi.fi

AGGREDI®